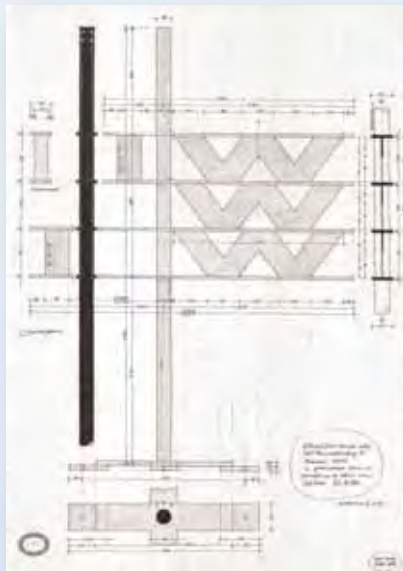

Het definitieve ontwerp voor een windwijzer op het trappenhuis aan de binnenhof tussen de oude abdij van Vaals en de nieuwe bibliotheek. Een ontwerp van dom Hans van der Laan uit 1986. De letters kunnen – naar gelang de windrichting – worden gelezen als: Ik Waai Waar Ik Wil, of Waar Ik Wil Waai Ik (Johannes 3, vers 7-9). Zie ook pagina 187.

ATLAS INTRODUCTIE

■ Deze Atlas vermeldt circa 450 gebouwen in een verscheidenheid die verder gaat dan wat gewoonlijk 'Bossche School' wordt genoemd. Bij de selectie waren er verschillende houvasten.

■ Allereerst de biografische gegevens. Van vrijwel alle architecten van wie werk is opgenomen, staat vast dat ze ooit hebben ontworpen met de inzichten van Van der Laan. Velen namen deel aan de cursus kerkelijke architectuur (cka) in 's-Hertogenbosch (hier is dankbaar gebruik gemaakt van de lijst die JAN.M.M. VAN DER VAART op basis van onderzoek in Vaals daarvan heeft opgesteld). Anderen werkten op bureaus waar de uitgangspunten van Van der Laan gekoesterd werden of hebben zich anderszins verdiept in de theorie en de mogelijkheden ervan. Meer dan een eerste houvast boden biografische gegevens niet omdat de invloed van Van der Laan sterk wisselde en vaak kortdurend was.

■ Daarnaast bood de architectuur houvast, maar evenmin eenduidig. Van der Laan ontwikkelde zijn ideeën langzaam, zoekende – vandaar dat uit diverse perioden verschillend is geselecteerd.

❖ Tot circa 1955 werd al gewerkt met grondverhouding en plastische getal. Toch waren veel gebouwen nauwelijks van de 'Delftse School' te onderscheiden, ook hadden veel architecten al zelfbewust een eigen vormtaal waarin ze de nieuwe inzichten hooguit incorporeerden. In de gebouwen van een harde kern – die intensief bij Van der Laan betrokken was – zijn wel vaak dezelfde elementen zichtbaar: muizentanden bijvoorbeeld en achthoeken, kenmerkende ornamentiek of de hoofdvorm van een basilica. Van het gedachtegoed zoals dat later volgroeide, zijn slechts de aanzetten herkenbaar. Toch zijn uit deze tijd veel gebouwen opgenomen omdat de theorie nooit rijp zou zijn zonder deze prille tijd.

❖ Van circa 1955 tot 1975 was een bloeiperiode, met krachtige voorbeelden van een eigen architectuur – los van historische verwijzingen maar ook verschillend van de modernisten. De zoektocht was nog steeds gezamenlijk: architecten rond Van der Laan gebruikten vaak dezelfde vormen zoals betonnen lateien, diepe neggen, grof gevoegd en vaak afgestreeken metselwerk omdat de theorie daarmee het duidelijkst tot uitdrukking kwam. Uit deze tweede periode is strenger geselecteerd en vooral gezocht naar bouwwerken waaruit een diep, persoonlijk inzicht blijkt. Want naast architecten als de VAN DER LAANS, JAN DE JONG en bijvoorbeeld GERARD WIJNEN – die vaak virtuoos ontwierpen bij grondige kennis van theorie en praktijk – waren er velen die de maatverhoudingen krampachtig toepasten of uiterlijke vormen imiteerden.

❖ Na 1980 ontstond een derde periode die feitelijk nog altijd voortduurt. Het gezamenlijke idealisme is verdampt en voor zover architecten met het gedachtegoed werken, doen ze dat ieder voor zich. Toch dienen zich nog altijd nieuwe 'leerlingen' aan die, via zelfstudie of begeleiding van doorgewinterde kenners, vaak juist van de laatste ontdekkingen van de pater notie nemen. Uit deze periode is vrij ruim geselecteerd, waarbij vooral doorslaggevend was of de essentie van het gedachtegoed in deze gebouwen herkenbaar is. Juist nu er de laatste tijd een herwaardering is van de Bossche School, dreigt namelijk weer het misverstand dat het voornamelijk gaat om stijkenmerken.

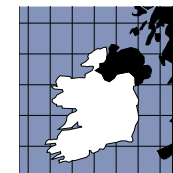
Zie ook het Nawoord met kenmerken van de gebouwen op pagina 252

Deze atlas bevat (naast enkele gebouwen die voor de geschiedenis van de theorie van belang zijn) een overzicht van 'de gebouwen van het plastische getal' gerangschikt per land.

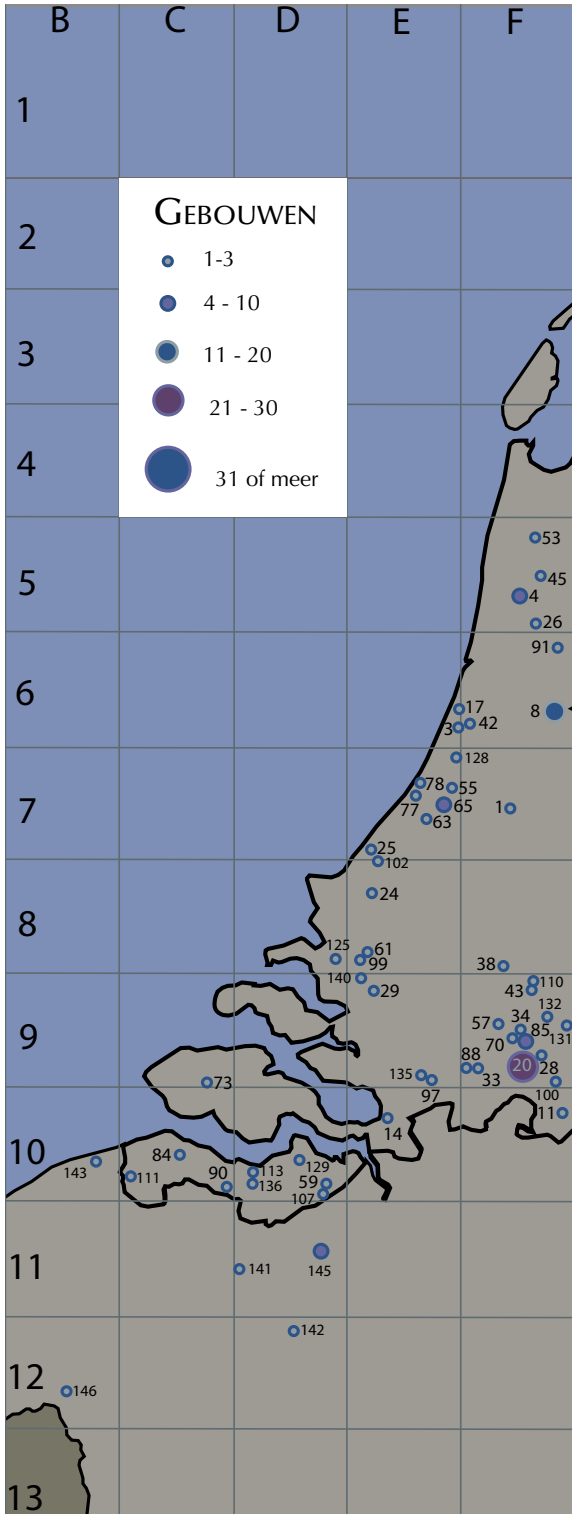
Nederland vanaf pagina 210. België (Vlaanderen) vanaf pagina 248. Gezamenlijke kaart op ommezijde.

Overige landen op pagina 250 en 251.

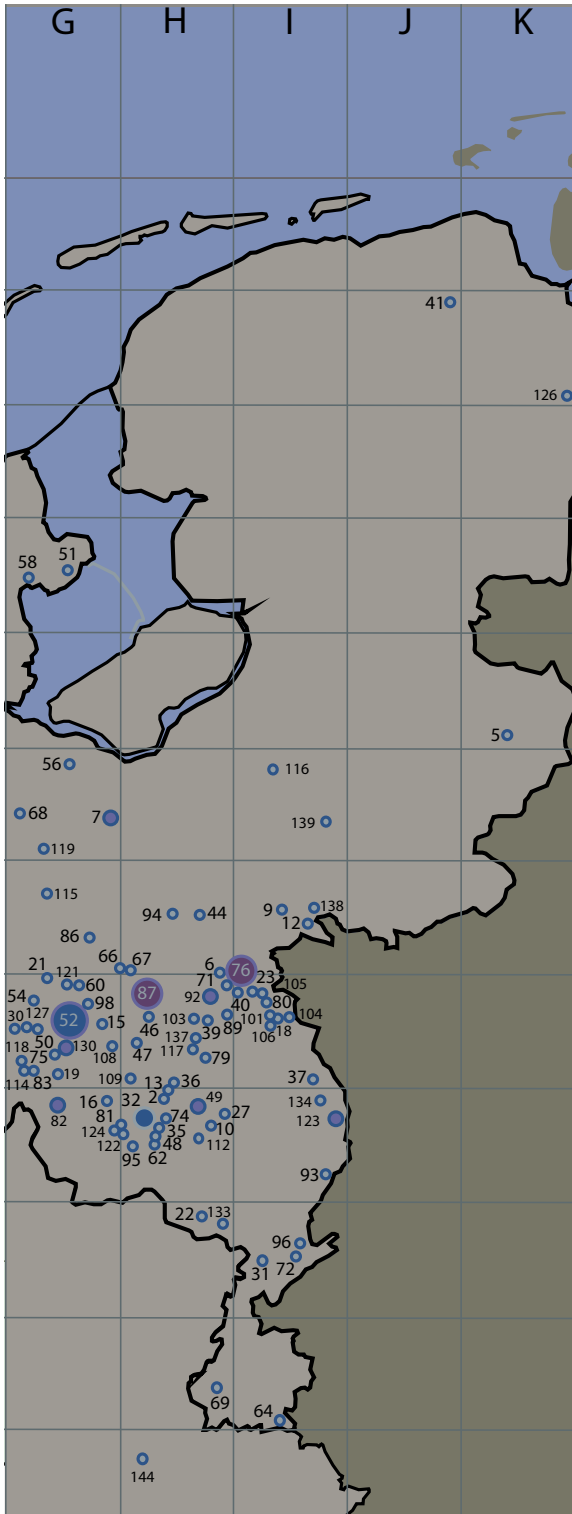

Nederland

- 1 Aalsmeer F7
2 Aarle Rixtel H10
3 Aerdenhout E6
4 Alkmaar F5
5 Almelo K6
6 Alverna (Wijchen) H8
7 Amersfoort G7
8 Amsterdam F6
9 Angeren I8
10 Astén H10
11 Baarle Nassau F10
12 Babberich I8
13 Beek en Donk H9/10
14 Bergen op Zoom E10
15 Berlicum G9
16 Best G10
17 Bloemendaal E/F6
18 Boxmeer I9
19 Boxtel G9
20 Breda F9
21 Bruchem G8/9
22 Budel H11
23 Cuijk I9
24 Delfgauw E8
25 Den Haag E7
26 De Rijp F5
27 Deurne H10
28 Dongen F9
29 Dordrecht E9
30 Drunen G9
31 Echt I11
32 Eindhoven G10
33 Etten-Leur F9
34 Geertruidenberg F9
35 Geldrop H10
36 Gemert H9/10
37 Gennep I9
38 Gorinchem F8
39 Grave H9
40 Groesbeek H9
41 Groningen J3
42 Haarlem F6
43 Hank F9
44 Heesum H8
45 Heerhugowaard F5
46 Heesch H9
47 Heeswijk-Dinther H9
48 Heeze H10
49 Helmond H10
50 Helvoirt G9
51 Hem G5
52 's-Hertogenbosch G9
53 Het Veld F5
54 Heusden G9
55 Hillegom E/F7
56 Hilversum G7
57 Hooge Zwaluwe F9
58 Hoorn G5
59 Hulst D10
60 Kerkdriel G9
61 Krimpen a.d. IJssel E8
62 Leende H10
63 Leiden E7
64 Lemiers I12
65 Lisse E7
66 Lith G/H8
67 Lithoyen H8
68 Maarssen G7
69 Maastricht H12
70 Made F9
71 Malden H9
72 Melick I11
73 Middelburg C9

■ introductie

- 74 Mierlo H10
75 Nieuwkuijk G9
76 Nijmegen I8/9
77 Noordwijk E7
78 Noordwijk aan zee E7
79 Odiliapeel H9
80 Oeffelt I9
81 Oerle G/H10
82 Oirschot G10
83 Oisterwijk G9
84 Oostburg C10
85 Oosterhout F9
86 Ophemert G8
87 Oss H9
88 Oudenbosch F9
89 Overasselt H/I9
90 Philippine C10
91 Purmerend F6
92 Ravenstein H9
93 Reuver I10
94 Rhenen H8
95 Riethoven H10
96 Roermond I11
97 Roosendaal E9/10
98 Rosmalen G9
99 Rotterdam E8
100 Rijen F9/10
101 Rijkevoort I9
102 Rijswijk ZH E7/8
103 Schaijk H9
104 Siebengewald I9
105 Sint-Agatha I9
106 Sint-Anthonis I9
107 Sint-Janssteen D10/11
108 St-Michielsgestel G9
109 St-Oedenrode G/H9
110 Sleeuwijk F9
111 Sluis C10
112 Someren H10
113 Terneuzen D10
114 Tilburg F/G9
115 Tuul en Twaal G8
116 Twello I7
117 Uden G9
118 Udenhout F/G9
119 Utrecht G7
120 Vaals, zie nr 64, I12
121 Veldriël G8/9
122 Veldhoven G/H10
123 Venlo I10
124 Vessem G10
125 Vlaardingen D8
126 Vlagtwedde K3
127 Vlijmen G9
128 Vogelenzang E/F7
129 Vogelwaarde D10
130 Vught G9
131 Waalwijk F/G9
132 Waspik F9
133 Weert H11
134 Well I10
135 Wouwe E9
136 Zandstraat D10
137 Zeeland H9
138 Zevenaar I8
139 Zutphen I7
140 Zwijndrecht D/E9
- België**
141 Gent D11
142 Kerksken D12
143 Knokke B10
144 Tongeren H13
145 Waasmunster D11
146 Wevelgem B11

introductie ■

ATLAS NEDERLAND

NL AALSMEER (AALS)

Uiterweg 181, wh (1976/78), GERARD WIJNEN / Wijnen en Senders

NL AARLE RIXTEL (AARL)

Boscheweg 16, kapel Mariëngaarde (1961), JOS BINEN; 'centraalbouw

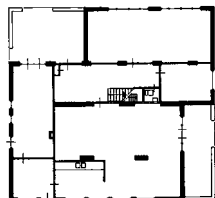
NL AERDENHOUT (AERD)

Boekenroodeweg 9, klooster Alverna (1979/86 in fasen), DICK POWDEROYEN

NL ALKMAAR (ALKM)

1. Bannestraat 16 / Mercuriusstraat, wh (1971/73), WILLEM DOEDENS
2. Meidoornlaan 13, school, nu: De Regenboog (1969/1972), WILLEM DOEDENS
3. Meidoornlaan 13, uitbreiding school met 3 lokalen (1977/79), WILLEM DOEDENS
4. Ridderstraat 5, bovenwoning met winkel vh De Notenbar (1977/78), WILLEM DOEDENS; nwe gebruiker, pui intact
5. Rubenslaan 18 / Honkpad, wh (1978/80), WILLEM DOEDENS
6. Scharlo / Zocherstraat, k (1975/76), WILLEM DOEDENS; onderpui wat gewijzigd
7. Van de Veldelaan 970, eigen wh. / kantoor arch (ca. 1970), WILLEM DOEDENS; foto

NL ALMELO (ALM)

1. Christoffelstraat, Christoffelkerk (1957/59), JOHANNES SLUIJMER, geïnspireerd op Vd-Laen, gesloopt 2008
2. Van Gochplein 3, Karmelietenklooster (1964), JAN DE JONG, gesloopt 2006 ▼
3. Windmolenbroekweg 2, Willibrorduskerk (1963/65), JAN DE JONG; muurschilderingen Théodore Stravinsky, gesloopt 2005 ▼ 2019, p. 143

NL ALVERNA / WIJCHEN (ALV)

Michielpad 2-28, vh Kinderoord Michiel (1978), DICK POWDEROYEN / DPA

NL AMERSFOORT (AMER)

1. Daam Fockemalaan 10, vh klooster en school Constantianum (1952/57), JOS SCHIJVENS; invloed van de cka verspreid in hele pand, zij het niet consistent (zie foto)
2. Ringweg Randenbroek, flats (1962), EVERS EN SARLEMIJN
3. Smallepad 30, brandweerkazerne (1970), BART LINSEN; gesloopt 2008
4. Zonnehof 10, GGD (1961/69), BART LINSEN
5. Zonnehof 12, bibliotheek (1969), M.J.A. VAN GEEL

NL AMSTERDAM (AMS)

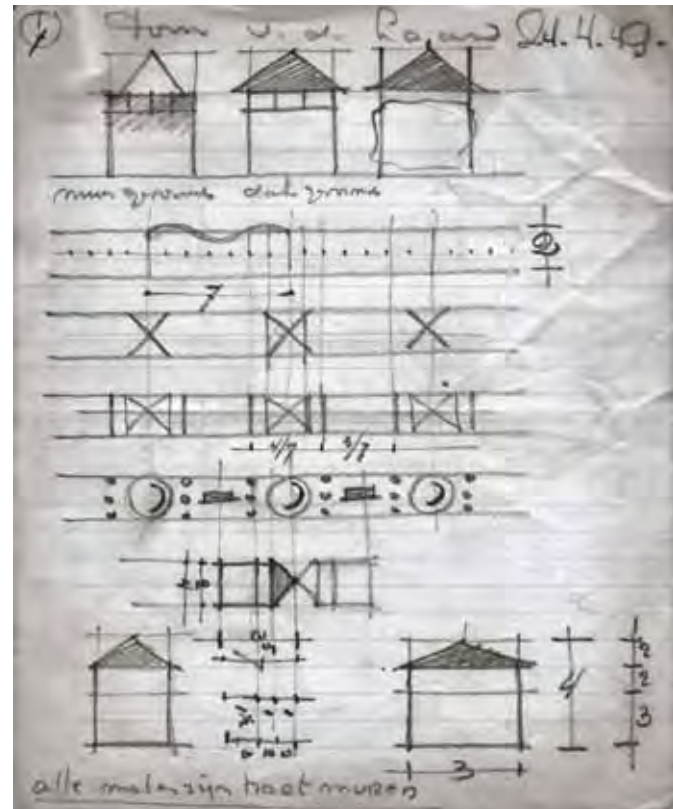
1. Aaf Boubertstraat 1-177, 2-154, wb (1984), EVERS EN SARLEMIJN
2. Akbarstraat, Bos en Lommerweg, wo+wi (1951/52), EVERS EN SARLEMIJN; renovatie VILLA NOVA ARCHITECTEN, 2004-2006; 2016

■ nl Aalsmeer (aals)

De straatnamen zijn gealfabetiseerd op de eerste letter van het straatnaambord

210

Boven: architect Jos Schijvens maakte op 24 april 1949 deze aantekeningen bij een les van dom Van der Laan tijdens de cursus kerkelijke architectuur. Boven staat: 'dak gevormd' en 'muur gevormd'. Helemaal onderaan de opmerking: 'alle maten zijn hart muren'.

Op maandag 19 januari 1946 woonde Schijvens een les bij van Van der Laan in het Begijnhof te Breda: 'er moet een zekere verhouding zijn ter bevrediging van ons gevoel, door een bepaalde diepte bij een bepaalde breedte'.

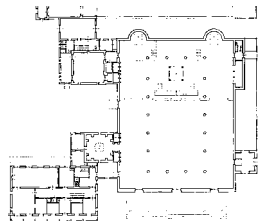
Of de tekening daaronder slaat op de les, of dat het een vrije fantasie is van Schijvens, is niet geheel duidelijk. Feit is wel dat het lijkt vooruit te lopen op zijn latere werk, zoals het Constantianum in Amersfoort (foto links).

nl Amsterdam (ams) ■

Boven: Bokkinghangen / Zoutkeetsgracht.
Onder: plattegrond, klokkentoren en gevelsteen Catharinakerk.

Rechts: om verkrotting van vooroorlogs Amsterdam tegen te gaan werd op initiatief van de directeur Bouw- en Woningtoezicht J. Nieuwenweg een blokje woningwoningen ontworpen dat voldeed aan de minimeisen. Drie van deze projecten met 'Nieuwenwegwoningen' – naar ontwerp van Evers en Sarlemin – werden uitgevoerd (op de foto de Nieuwe Leliestraat in de Jordaan).

3. Bokkinghangen 1-39 e.o. wb (1977), KOOS DE HAAN / Abma Hazewinkels Dirks De Haan
5. Burg De Vlughtlaan 97-115, Theo Dobbestraat 116-18 e.o. (1953/1954), EVERS EN SARLEMIN
7. ▲ Burg Eliasstraat 72/74, Catharinakerk met pastorie (1952/54), EVERS EN SARLEMIN, 2010: nominatie gemeentelijk monument

6. Erik de Roodestraat 18, vh ULO-school (1959/60), EVERS EN SARLEMIN; uitgebreid en verminkt
7. Govert Flinkstraat 156-168, wb (1972/74), EVERS EN SARLEMIN; Nieuwenwegwoningen, zie marge
8. Hoeken 2-12, 14-24, wb (1960), EVERS EN SARLEMIN
9. Houtmankade 48-58, wb (1972/74), EVERS EN SARLEMIN; Nieuwenwegwoningen, zie marge
10. Jacob Geelstraat, Pius X lyceum (1971), EVERS EN SARLEMIN
11. Jan Muschstraat 2-76, wb (1984), EVERS EN SARLEMIN
12. Kometensingel, Tuindorp-Oostzaan, Sacramentskerk (1951/52), EVERS EN SARLEMIN, vanaf 2007 buiten gebruik
13. Nieuwe Leliestraat 38-46, wb, EVERS EN SARLEMIN; Nieuwenwegwoningen (zie marge en foto)
14. Purmerweg / Rode Kruisstraat, vh Waterlant College (1971/74), EVERS EN SARLEMIN; nu: Bredero College
15. Zoutkeetsgracht 2-110, zie: Bokkinghangen

NL ANGEREN (ANG)

Kerkstraat, Sint-Bavokerk (1950), NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan Hansen

NL ASTEN (AST)

▲ Wilhelminastraat 29, Hof van Bluysen kloosterkapel (1962/63), WIM HANSEN / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal; glaspanelen ELLEN BROUWERS (2003)

NL BAARLE NASSAU (BAA)

Kapelstraat, Sint-Salvatorkapel (1930), DOM HANS VAN DER LAAN; 341

NL BABBERICH (BABB)

1. Beekseweg 5, kerk Franciscus van Assisi (1953/56), JAN DE JONG; mozaïek: TONNY ROOS; doopkapel toegevoegd 1956/62; (foto's)
2. Kloosterpad, pastorie Franciscuskerk, met garage (1966/67), JAN DE JONG; (foto)

Boven: de deur van de pastorie in Babberich.
Links: het portaal van de kerk staat enigszins schuin geplaatst en richt zich daarmee op een weg aan de overzijde van het kerkplein.
Onder: pastorie en kerk.

NL BEEK EN DONK (BEED)

Koppelstraat, gemeentehuis (1970), FRANS RUYSS

NL BERGEN OP ZOOM (BERG)

1. Klaproosplein / Esdoornstraat, flats en laagbouw (1950/51), EVERS EN SARLEMIN
2. Piusplein / Kastanjelaan, Heilig Hartkerk (1951/52), A. SIEBERS, W. VAN DAEL / Siebers en Van Dael; (foto)

NL BERLICUM (BERL)

1. Berehof, dorpsvernieuwing (2006/08), TOM SENDERS / de Twee Snoeken
2. Kerkwijk 44, Petruskerk (1930/31), H.C. VAN DE LEUR. Bellotstijl 3 Bellot; jaren vijftig nieuwe gevel door VAN DE LEUR.

NL BEST

1. ▲▲▲ Bakpers 9, Huis Naalden (1978/82), DOM HANS VAN DER LAAN, ism Bureau Van der Laan en Van Hal 3 binoom en trinoom; 34
2. Kruisparkweg 60, wh (1973/74), JACQUES UPPELSCHOTEN
3. Oirschotseweg 80, tandartswooning (1969/70), FONS VERMEULEN / Architectenbureau Vermeulen
4. Prins Bernhardlaan 193, wh (1975/74), JACQUES UPPELSCHOTEN

NL BLOEMENDAAL (BLOE)

Dennenweg 16, Adelbertkapel (1922/24), DOM PAUL 3 BELLot; 3 (dom Paul) Bellot (p.12)

NL BOXMEER (BOXM)

Kerkpad 4, Juvenaat Karmelieten (begin jaren '50), JAN DE JONG; (foto)

Boven: de Heilig Hart in Bergen op Zoom.
Onder: het juvenaat van de Karmelieten in Boxmeer van Jan de Jong.

Onder: de Goede Herderkerk, Baliëndijk, in Breda als sporthal.

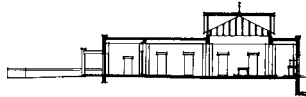
NL BOXTEL (BOXT)

1. **▲ Bosscheweg 56**, Waterschapshuis De Dommel (1992/95), TOM SENDERS, HANS SEMEIJN, MAARTEN WILLEMS / de Twee Snoeken
2. **Schijsdelseweg 1**, Huize de la Salle (1868/1970), VAN DER LAAN HANSEN VAN HAL (restaurant en uitbr).

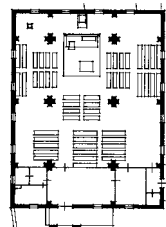
NL BREDA (BRED)

Arenberglaan, zie: Haagse Beemden

1. **Baliëndijk 70**, G. Herderkerk (1959/61), JAN DE JONG; 1983 sporthal; sloop 2004
- 1a. **Boschstraat 121**, app. winkels (1980), JAN BOLDER / Ruys en Bolder (zie hiernaast)
2. **Brabantlaan 10, 12**, wh (1954), FRANS MOL
- Brandebeemd, 30
- Bunderbeemd, 30
3. **Driesprong**, O.L. Vrouwe van Goeden Raad (1949/50), FRANS MOL, JOOP BRUGMAN / Mol en Brugman; renovatie, nieuwe voorgevel.
4. **Gageldonkpad 7**, Bethlehemkerk (1978/80), HARRY VAN HAL, HANS VAN DER LAAN JR. /

Boven: de Bethlehemkerk in de Haagse Beemden in Breda.

Bouwbur Van der Laan en Van Hal (foto's, plattegrond en doorsnee)

- 4a. **Godevaert Montensstraat 2 / 1-18**, appt (1980), JAN BOLDER / Ruys en Bolder
5. **Graaf Hendrik III-laan**, wh+pr (1948/49), FRANS MOL / Mol en Brugman
6. **Groen van Prinsterstraat/Talmastraat**, wb (1952/53), EVERS EN SARLEMIJN
7. **Haagse Beemden / Arenberglaan e.o.**, wb (1981/82), NICO VAN DER LAAN, HARRY VAN HAL / Arch.bur Van der Laan en Van Hal
8. **▲ Haagse Beemden / Moerenstraat e.o.**, wb (1978/82), FRANS RUYLS, JAN BOLDER / Ruys en Bolder; 30
9. **Haagse Beemden / div adressen**, Wijnen en Senders
10. **Hertog Hendriklaan 13**, eigen woning arch (1951/53), FRANS MOL
- Hooibeemd, 30
11. **Lovendijksestraat 61**, MTS (1950/52), FRANS MOL i.s.m. NICO VAN DER LAAN
13. **Mgr Leijtenstraat 15**, Michaelkerk (1956/61), JULES KIRCH; gesloopt 2007
- Moerenstraat, zie: Haagse Beemden
14. **Sint Janstraat**, Hof van Hersbeek (2007/09), LUKAS RUYLS / Compositie 5 Architectuur. 25 app begeleid wonen, 12 huurapp, parkeergarage, voorzieningen.
15. **Talmastraat**, zie: Groen van Prinsterstraat
16. **Thorbeckestraat / Mgr Nolensplein**, wb (1954), P.A.M. SIEBERS, W. VAN DAEL
17. **Valkeniersplein**, wb en winkels (1997/99), LUKAS RUYLS / Compositie 5 Architectuur
18. **Van Spiegelstraat**, wb Maria Mediatrix (1949/52), EVERS EN SARLEMIJN 35
19. **Verviersstraat 4**, Newman College (1977/79), FRANS RUYLS / Ruys en Bolder
20. **Viandenlaan 23, Ginneken**, wh (2001/03), LUKAS RUYLS; 46
21. **Zorgvlietstraat 491**, k. De Zonnebloem (1980/1981), FRANS RUYLS / Ruys en Bolder

NL BRUCHEM (BRUC)

Vreedstraat 6, eigenwoonhuis architect (ca 1960), JOOP BRUGMAN; uiterlijk vermint en wit geschilderd

NL BUDEL (BUD)

Capucijnerplein 1, raadhuis (1962/66), JAN DE JONG; kleuradvies: WIM VAN HOOFF.

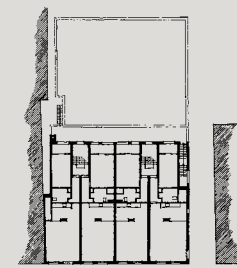

■ nl Boxtel (boxt)

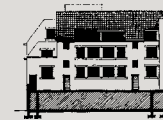
APPARTEMENTEN-WINKELS • BOSCHSTRAAT • BREDA '80

VOORGEVEL

EERSTE VERDIEPING

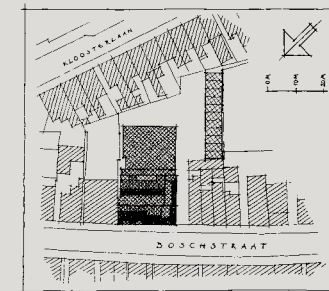
ACHTERGEVEL

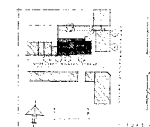
RECHTER ZYGEVEL

DOORSNED

APPARTEMENTEN-WINKELS • MONTENSSTRAAT • BREDA • 1980

Bij het vijftig jarig bestaan van het Bredase Buro Ruys en Bolder (een voortzetting van het bureau van de Rotterdamse architect P.A.M. Siebers via Siebers en Van Dael en Van Dael en Ruys) werd in 1982 een boekje uitgegeven met 'een keuze uit het werk'. Ruim 60 projecten – architectuur en stedenbouw – werden uniform gebracht in tekeningen, handgeschreven letters en vaak voorzien van een enkele foto.

Van elk project een situatie, de gevels, doorsneden en een of meer doorsneden. Een fraai voorbeeld van rustige, ambachtelijke samenhang.

Pater Hans van der Laan reageerde in maart 1983 op dit boekje: „De vaste rythmes van wanden en ruimtes die ik in zoveel werk van de Bossche School nog mis, kom ik hier [in dit lustrumboek] op iedere bladzij tegen & zonder veel romantiek en pathos.”

nl Budel (bud) ■

■ nl Boxtel (boxt)

verklaring afkortingen op pagina 272

216

NL CUIJK (CUIJK)

1. **Grotestraat / Fraterstraat**, streekschouwburg (1981/86), Gerard Wijnen, Tom Senders / Wijnen en Senders; kleuradvies: Wim van Hooff
2. **Parallelweg**, 112 woningen, 76 app. (1979/82), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / WIJNEN en Senders; sb i.s.m. gem. Cuijk en G. Kist (bur. Greenen); kleur: WIM VAN HOOFF

NL DELFGAUW (DELFG)

Chirurgijnstraat e.o., Het Carré, ecol. woongemeensch. (2002/04), JAN SPLINTER

NL DEN HAAG (DENH)

Bezuidenhoutseweg 157, O.L. Vrouwe van Goede Raad (1953/55), JAN VAN DER LAAN, JULES KIRCH / bur. J.A. van der Laan: niemandsland tussen Delftse en Bossche school.

NL DE RIJP (DERY)

Grafterbaan, gebouw met 8 bejaardenwoningen (1971/74), WILLEM DOEDENS

NL DEURNE (DEUR)

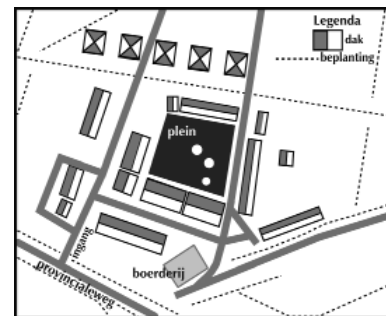
Raadhuisstraat e.o., wo+wi, uitbreid. gemeentehuis en parkeergarage (1981/85), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / WIJNEN en Senders; kleuradvies: WIM VAN HOOFF

NL DONGEN (DONG)

Europaplein, Pauluskerk (1965/67), NICO VAN DER LAAN / Arch bur. Van der Laan Hansen Van Hal. 2007: verb tot woon/werkgeb. voor gehand. en app., arch SNOEREN, PETER DE BONT; ²centraalbouw; ³muziek (p.80)

NL DORDRECHT (DORD)

1. **Dubbelsteenlaan 4-8**, App gebouw Eyckendonck (1989/99), THEO MALSCHAERT
2. **Mathijs Marisstraat e.o.**, wb (2005/07), THEO MALSCHAERT
3. **▲▲ Provincialeweg 70-126**, Woon- en werkgemeenschap De Hoop (1991/2010

e.v, in fasen), THEO MALSCHAERT, J. VAN ERP / Lugten Malschaert; langdurig project waarin Malschaert in diverse gebouwen de uitgangspunten van Van der Laan toepast; in de gebouwen afzonderlijk werkt dat soms verrassend goed; moeizamer gaat het in de samenhang van het geheel hoewel rond het centrale recreatieplein

dapper een stedelijke sfeer van nabijheid wordt geschapen.

NL DRUNEN (DRUN)

▲ Raadhuisplein 16, uitbreiding gemeentehuis (1976/78), JAN DE JONG; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; ²26

NL ECHT (ECHT)

1. **Caluiterstraat**, H. Judocuskerk (1959), H.J.M. TILMANNS mntv J. VAN DER PLUIM
2. **▲▲ Vrijthof**, herbouw toren en rest. St.-Landricuskerk (1959), H.J.M. TILMANNS (zie foto linkerpagina)

NL EINDHOVEN (EIND)

1. **Amazonenlaan 7**, wh (1970/71), JOS DE HAAN

Linkerpagina: de St.-Landricuskerk van Echt stamt al uit 1470/80 maar werd 400 jaar later door P.J.H. Cuypers flink onder handen genomen; de romaanse toren werd vervangen door een Cuypertoren die in 1944 zwaar werd beschadigd. In 1958/59 werd op het neogotisch restant van de toren (voortaan beëindigd met een zeventaling) een betonnen opbouw geplaatst waarvan het onderste deel een vier- en het daarboven staande een driedeling kent. Bij nadere bestudering zijn er ook verticaal 'harmonische middens' (=3:4) zichtbaar. Architect H.J.M. Tilmanns had op de cursus kerkelijke architectuur weldegelijk goed opgelet.

217

nl Eindhoven (eind) ■

Rechts: landgoed De Burgh (Joseph Cuypers, 1912) werd in 1937 betrokken door de Zusters van Barmhartigheid. De kapel van Van Dillen uit 1952 is een mooi specimen van de vroege kennis van de cka: zeven ramen in de langsegevel en een achthoekige dakruiter.

Onder: de situatie van de Vincentius a Paulo (Vitruviusweg).

De Vincentius a Paulo kerk van Jan de Jong aan de Bossche Baan in Eindhoven is na een decennium leegstand verbouwd tot kantoor. De imposante kerkdeuren werden gereduceerd tot altijd openstaande raamluiken die langzaam kromtrekken. Het interieur is behoudzaam gemoderniseerd.

2. **Augustijnendreef 15**, kapel Nicolaas van Tolentino (1959/60), Jos de HAAN; in kerk H. Hart van Jezus (1898)
3. **Avocadodreef 4**, wh (1975), GERARD WIJNEN / Wijnen en Senders. 1996: uitbreiding TOM SENDERS / De Twee Snoeken,
4. **Boutenslaan 54**, kinderdagverblijf Labrehuis (1961), JOS DE HAAN; verminkt
5. **Claralaan**, tandartswooning (1966/67), JOS DE HAAN
6. **De Genestetlaan 26**, wh (1954/55), FONS VERMEULEN
7. **Faunuslaan 12**, wh (1967/68), FONS VERMEULEN
8. **Floralaan-West 272**, wh (1953/54), FONS VERMEULEN
9. **▲ Geldropseweg 170**, kapel bij landgoed/klooster De Burgh (1952/53), J.J. VAN

DILLEN/Van Dillen en Noumans; kapel sinds 1982 trouwkapel.

10. **Jacob Revislaan 25**, atelierwooning (1956/57), FONS VERMEULEN; nu museum, invloed Vd Laan beperkt.
11. **Jonckbloed v. Coornhertlaan 22**, wh (1954/55), FONS VERMEULEN
12. **Kennedylaan** (TU-terrein), plaquette Mens Agitat Molens (1985/86, de geest beweegt de materie), letters: DOM HANS VAN DER LAAN, realisatie HANS KALKHOVEN.
13. **Kosmoslaan 5**, wh (1975/76), FONS VERMEULEN
14. **Locatellistraat**, Sierteelt- en tuinbouwschool (1972/73), FONS VERMEULEN
15. **Nuenenseweg 8**, Medisch kinderdagverblijf Tomteboe (1977/78), FONS VERMEULEN; 2006: verbouwd, deels vervangen door arch. VAN RASSEL.
16. **▲ Ploegstraat 1-3**, H. Hartkerk (1930/31); DOM PAUL BELLOT en H.C. VAN DE LEUR. Glas-in-lood P. WIEGERSMA, portaal: JOS. BEDALUX (1953), dagkerk: FONS VERMEULEN (1965), altaar: DOM HANS VAN DER LAAN (1965), columbarium: FONS VERMEULEN (1973)
17. **Poelhekkelaan 25**, wh, FONS VERMEULEN
18. **Ukkelstraat 4**, vh kantoor Postkrediet (1981/82), FONS VERMEULEN
19. **Vitruviusweg 2 (Bossche Baan, pastoor Duséeplein)**, Vincentius a Paulokerk (1961/62) met pastorie, JAN DE JONG; 1996: gemeentemonument, 1998: buiten gebruik; 2008/10: verbouwd tot kantoor door arch. VAN AKEN

■ nl Eindhoven (eind)

218

NL ETTEN-LEUR (ETTN)

1. **Schipperstraat**, wb (2005/07), JOS VERBAKEL / Compositie 5 Architectuur
2. **Zeilmakerstraat 19**, Galerie Vermeulen (2001/02), MAARTEN WILLEMS / de Twee Snoeken; invloed VdLaan gering; tevens woonhuis.

NL GEERTRUIDENBERG (GEER)

1. **Markt 32, 36**, uitbreiding raadhuis (1961/63), NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal
2. **Venessestraat** (achter verzorgingshuis De Riethorst), monument Keltisch kruis (1946), DOM HANS VAN DER LAAN

Zie ook de foto rechts: in de tuin van het vroegere Liefdegesticht St.-Agnes in Geertruidenberg bevindt zich het graf van de familie Allard. Pater Robertus Allard (1901-1989) werd in 1928 monnik in de

St.-Paulusabdij van Oosterhout en was in 1951 een van de stichters van het nieuwe klooster St.-Benedictusberg in Vaals. Dom Van der Laan ontwierp in 1946 dit grafmonument als levensboom waar-

omheen zes zerken werden geplaatst. Dom Allard zelf (een verdienstelijk edelsmid die ontwerpen van père Hans uitvoerde) ligt begraven in Lemiers onder een steen naar ontwerp van dom Van der Laan.

3. **Walgang / Terreplein**, Brandeпоortbastion (2002/06), HANS VAN DER LAAN / Bureau Van der Laan, sb met BERT WELCHERS; 3449

NL GELDROP (GELD)

1. **Meidoorn 7**, wh (1974/77), GERARD WIJNEN / Wijnen en Senders
2. **▲▲ Stationsstraat 33**, GGD-gebouw (1965/67), GERARD WIJNEN

NL GEMERT (GEM)

1. **▲ Sint-Gerardusplein**, St-Gerardus Majellakerk (1957/59), JAN DE JONG; deels verbouwd tot bibliotheek en appartementen

De Gerardus Majella in Gemert was met zijn betonnen schaaldaken, zijn markante en eigenzinnige toren en vooral door zijn vele details in de bakstenen gevels en de beheerste verhoudingen één van de mokerslagen die Jan de Jong eind jaren vijftig uitdeelde in het architectonische landschap van destijds. Al is de kerk wat ruw verbouwd tot bibliotheek en appartementen en is veel van de oorspronkelijke intentie verloren gegaan, – ze blijft nog altijd ronduit imponeren.

2. **Sint-Gerardusplein**, pastorie (1961/62), JAN DE JONG mmv WIM RAMSelaar

NL GENNEP (GEN)

1. **▲▲ Zuidoostwal 3**, St.-Martinuskerk (1953/54), NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal; muurschilderingen: THÉODORE STRAWINSKY; Martinusbeeld: JOEP COPPENS; 2009: restauratie TON VAN BERGEN; letters op gevel: VAN BERGEN ism RIK VAN DER LAAN; 347

NL GINNEKEN (GIN)

zie: Breda

NL GORINCHEM (GOR)

1. **▲▲ St.-Jorisplein e.o.**, Woningcomplex Het Kremlin (1955/57), EVERS en SARLEMIN

nl Gorinchem (gor) ■

219

Boven: het oude raad-
huis van Grave in zijn
nadagen, herfst 2009.
Rechtsboven: Jan de
Jong aan de Hoofsch-
straat hoek Hoofdwagt.

Onder: de nieuwbouw
van twee hofjes bij de
Haarlemse Sint-Bavo-
kathedraal (Jos Cuypers
en Jan Stuyt, 1890-
1930): thematismos
avant la lettre op het ge-
voel: liggende, zittende
vormen en de Bavo
als staand element.

NL GRAVE (GRA)

1. Dr. Wierstraat / Bikkellampjeplein, wb (1953/54), EVERS EN SARLEMIJN
2. Gasthuisstraat, wb (verm. eind jaren 70), JAN DE JONG
3. Hofjeplein 1, Raadhuis (1966/1973), Cees POUDEROYEN / Deur en Pouderoyen; kleur-
advies: Wim VAN HOOFF; in 2010 plan: sloop ▼ en nieuwbouw WINGERDEN HOVENIER,
behoud bestaande toren.
4. ▲ Hoofschestraat, wb (verm. eind jaren 70), JAN DE JONG

NL GROESBEEK (GROE)

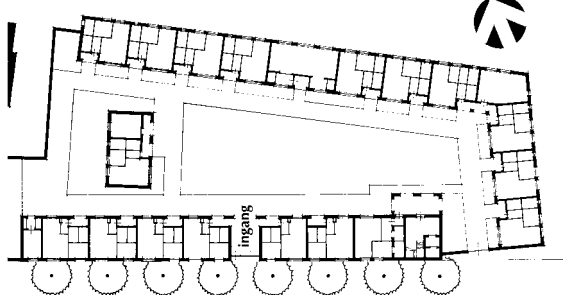
Breedeweg 70, Sint-Antoniuskerk (1948/49), Cees POUDEROYEN, Wim DEUR / Deur en
Pouderoyen; i.s.m. M.J. ³GRANPRE MOULÈRE

NL GRONINGEN STAD (GRON)

Hora Siccamingel 202, San Salvatorkerk (1949/1952), Cees POUDEROYEN / Deur en
Pouderoyen

NL HAARLEM (HAAR)

▲ Jos Cuypersstraat, Hofjes Codde en Van Beresteyn (1967/68), NICO VAN DER LAAN
/ Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal

■ nl Grave (gra)

verklaring afkortingen op pagina 272

220

NL HANK (HANK)

Buitendijk/Korenstraat, wb (1971/73), GERARD WIJNEN; kleuradvies: Wim VAN HOOFF

NL HEELSUM (HEEL)

Kamperdijklaan 2, St.-Jozephkerk (1959/61), FONS VERMEULEN; kleuradvies en wand-
kunst: Wim VAN HOOFF; meubels: DOM HANS VAN DER LAAN; beeldende kunst: THEO EN
ANNEKE MOLS-VAN GOOL; sieraadwerk: JAN NOYONS

De Jozephkerk van
Fons Vermeulen in
Heelsum. Geheel
boven de preekstoel.
Onder: Umbriellaan
Heerhugowaard.

NL HEERHUGOWAARD (HEERH)

Umbriellaan 5, vh accountantskantoor (1976/77), WILLEM DOEDENS (zie plattegrond)

NL HEESCH (HEES)

Hoogstraat, wb, bibliotheek, (1984/86), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / de Twee
Snoeken

NL HEESWIJK-DINTHER (HEESW)

St.-Servatiusstraat 7, wh (1986/87), HEIN MOLENAAR

NL HEEZE (HEEZ)

Pieter Theeuwenlaan, verbouwing woonhuis, galerie (2002/03), MIEL WIJNEN

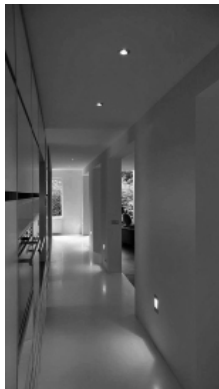
NL HELMOND (HELM)

1. Brandevoort, diverse adressen, wb (1998/2010), HANS VAN DER LAAN / Bureau Van
der Laan i.s.m. andere bureaus
2. Hortensiapark, Gedachteniskapel v.h. Sint-Jozeph (1948/95), DOM HANS VAN DER
LAAN, NICO VAN DER LAAN; herbouw op huidige plek 1995; ³3
3. Kanaaldijk / Zuid-Willemsvaart, wb, TOM SENDERS / de Twee Snoeken; kleurad-
vies: Wim VAN HOOFF; wb op vroeger fabrieksterrein
4. ▲▲ Ketsseganskse / Koninginnewal, kleinschalige inpassing 19 woningen, 7 win-
kels (1989/91), TOM SENDERS / De Twee Snoeken

Onder: Ketsseganskse,
(tussen Noord-Kon-
ginnewal - links- en
Markt - midden)
in 1992 bekroond
met de Helmondse
architectuur- én pu-
blyksprijs. Tegen de
gevel een plaque van
Elisabeth Müller
met de gekromde
vorm van de fraai
vernieuwde steeg.

nl Helmond (helm) ■

Boven: het verbouwde woonhuis in het Noord-Hollandse Hem.

Boven: In den Boerenmouw (Miel Wijnen, 2005).

Het bouw bureau in de Lange Putstraat. De Jong schroomt niet een souterrainraam bruut te halveren als het zo uitkomt. Zie ook pagina hiernaast.

■ nl 's-Hertogenbosch ▲▲▲

222

NL HELVOIRT (HELV)

Torenstraat, uitbreiding gemeentehuis (1975/76), FRANS RUIJS / Dael en Ruijs

NL HEM (HEM)

Torenweg, wh (2006/07), ROGER JANSSEN / Jagerjanssen; afgeleid van afstudeerproject in 2001 getiteld *1,324718* aan TU Delft, over het plastische getal; (zie foto links)

NL 'S-HERTOGENBOSCH ▲▲▲ (HERT)

1. **Achter 't wild varken**, *Stadskantoor* (1974/76), JOOP PRUIJN, MANUS MENS / Mens en Pruijn; kleuradvies: WIM VAN HOOFF
2. **Beethovenlaan / Mozartsingel**, 22 app, 16 zorgseenheden rond hof e.a. (2005/10), GEERT BOSCH / Hilbrink Bosch
3. **Bethaniënstraat 4**, *Oude St-Jacobskerk*; (geen Bosche School), leslocatie ³cursus kerkelijke architectuur vóór Kruithuis (zie ook: *Citadellaan*)
4. **Beurdsestraat z.z.**, wb (1982/83), WIJNEN EN SENDERS
5. **Bloemenkamp**, wb (1983/84), MENS EN PRUIJN
6. **Brabantlaan 2**, uitbr. Océ, (1986/87), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / Wijnen en Senders
7. **Burg. Loeffplein / Marktstraat** (1969/1972), GERARD WIJNEN; ³▲24
8. **▲ Citadellaan 7**, *Het Kruithuis* (1621), JAN VAN DER WEECHEN; locatie ³cursus kerkelijke architectuur (pagina 31 e.v.)
9. **Haverleij**, wb 'kasteel' *Heesterburgh* (2006/12), TOM SENDERS / De Twee Snoeken
10. **Hekellaan 62**, *Huize Antoniegarde* (1954/56), NICO VAN DER LAAN, WIM HANSEN / Arch bur Van der Laan Hansen
11. **Hervensebaan/Bruistensingel**, kantoor *De Hooghe Herven* (1983/85), TOM SENDERS / Wijnen en Senders
12. **▲ In den Boerenmouw 9**, dubbel woonhuis (2000/05), MIEL WIJNEN (foto)
13. **▲ Kamperfoeliestraat 23**, eigen woonhuis architect (1955/65, in fasen), GERARD WIJNEN; tuinontwerp: PIETER BUYS; 1955 gebouwd als duplexwoning, 1960 grond bijgekocht en huis verdubbeld
14. **Kerkstraat / Korte Putstraat**, vh postkantoor (1968/1970), MENS EN PRUIJN; 1998: nwe gevel Korte Putstraat, MOLENAAR EN PRUIJN
15. **Kerkstraat 7-17**, wo, wi (1987/89), HANS VAN DER LAAN / Bureau Van der Laan
16. **Kolperstraat 25**, wo, wi (1985/87), HANS VAN DER LAAN jr
17. **▲ Lange Putstraat**, uitbreiding van het *Bouw bureau* en *Archief Bisdom 's-Hertogenbosch* (1980/82), JAN DE JONG; kleuradvies: WIM VAN HOOFF (zie drie foto's onder)

19. **Maria van Bourgondiësingel 3 t/m 27**, woonhuizen in twee typen (1951/53), SIEBERS EN VAN DAEL
20. **Maria van Bourgondiësingel 7**, verbouwing en uitbreiding wh (2005/06), MIEL WIJNEN / Wijnen architectuur; verdubbeling oorspr. woonhuis van arch SIEBERS EN VAN DAEL, dak ism OCTATUBE, Delft; tuin: PIETER ³BUYS
21. **Markt 9**, vh *apothek Alleman* (1946/50), CEES POWDEROYEN / Deur en Powderoyen; gevel 'in sleutel van het plastische getal'
- Marktstraat 15-23**, zie: Burg. Loeffplein
22. **Meester Piparduslaan/Zilverpark**, wb wijk *Maaspoort* (1987/90), GERARD WIJNEN / De Twee Snoeken; sb ism JIMME DE BOER EN FRANS RUIJS; landschap: PIETER ³BUYS
18. **▲ Molenstraat**, stadsinvulling met woningen en bedrijfsruimten (1985/86), JAN HUIJBRECHTS; uitwerking ism. HANS VAN DER LAAN JR.; ³▲36
23. **Noordwal 29-63 / Zuid-Willemsvaart**, wb (1974/76), EVERS EN SARLEMIJN; 1980/81: uitbreiding EVERS EN SARLEMIJN
24. **Parklaan 2**, wh (1951/52), NICO VAN DER LAAN, WIM HANSEN / arch bur Van der Laan Hansen; 2001/02: verbouwing MIEL WIJNEN, GERARD WIJNEN / Wijnen architectuur
25. **Parklaan 21**, wh (1955/56), WIM HANSEN / Van der Laan Hansen; 2001/02: uitbreiding wh GERARD WIJNEN, MIEL WIJNEN / Wijnen architectuur; tuin: PIETER BUYS; ³(Pieter) Buys (pagina 25)
26. **▲▲▲ Pettelaarseweg 4-86 / Arezzostraat e.o.**, wb (1951/53), NICO VAN DER LAAN, WIM HANSEN / Arch bur Van der Laan Hansen; supervisie: CEES POWDEROYEN; ³▲8
27. **Schaarhuisplein**, *San Salvatorkerk* (1955/56), H.W. en P.W. DE GRAAF
28. **Scheidingsstraat 16-22**, winkel *Boek en plaat* met bovenwoning (1978/80), MENS EN PRUIJN
29. **Sint Annaplaats**, verbouwing aannemerij *Nico de Bont* (1983/87), HANS VAN DER LAAN JR. / Bureau van der Laan
29. **Sint-Annaplaats / Markt**, wb (1983/86), HANS VAN DER LAAN, HARRY VAN HAL / Bureau Van der Laan Van Hal

Maria van Bourgondiësingel, met rechts een woning uit de vroege jaren vijftig en links zo'n woning op nummer zeven: aangepast en uitgebreid.

Boven: bij de verbouw van een apotheek aan de Markt werd in 1946 de grondverhouding uitgeprobeerd: de raamopeningen zijn 3:4 terwijl op de bovenste verdieping drie ramen tussen vier kolommen werden geplaatst met de consoles van het timpaan in de maat. Daar ook: diepe neggen.

Links: het 'bisschoppelijk bouw bureau' in de Lange Putstraat van Jan de Jong is zeker een extra blik waard. Vergeleken met de foto op de tegenoverliggende pagina blijkt dat het pand – hier gezien vanuit het oosten naar het westen – zich heel anders kan voordoen. In de aansluiting tussen het bisschoppelijk paleis (rechts) en het volledig stenen gebouw bevinden zich loggia's en – op de bovenste verdieping – een balkon.

Boven: Brusselse Poort aan de Smalle Haven / Orthenstraat waar eens de fabriek van De Gruyter stond.

Onder: de Stooftstraat met op de foto rechts ernaast de achterzijde van het complex.

Onder: de tweede Lucaskerk met in de plattegrond een kolomstelling die verwijst naar de opmeting van het megalithisch monument 'Stonehenge'.

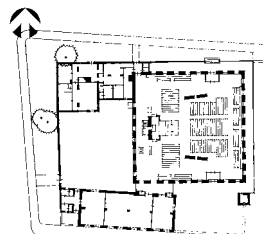

■ nl 's-Hertogenbosch ▲▲▲

30. **Sint-Rochusstraat / Schaarhuisplein** (1954/1956), P.W. en H.P.F. DE GRAAF
 31. **Sint-Teunislaan / Eek Brouwersweg**, G.G.D. (1976/77), P.W. en H.P.F. DE GRAAF
 32. **Sluisweg / Meester van Merwicklaan**, woning met veestal (1949/51), JAN DE JONG; 2010: genomineerd voor sloop
 33. ▲ **Smalle Haven / Orthenstraat**, won, wi, p, *Brusselse Poort* (1981/85), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / Wijnen en Senders; i.s.m. RUYLS EN BOLDER; kleuradvies Wim van Hooft; (foto boven)
 34. **Stooftstraat 2 / Snellestraat**, stadsinvulling woningen, winkels (2007/08), TOM SENDERS / de Twee Snoeken (foto's onder)

35. ▲ **Sweelinkplein 3, St-Janslyceum** (1959/61), N. VAN DER LAAN, W. HANSEN, H. VAN HAL / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal; 2015
 36. **Torenstraat 16**, Liturgisch Centrum in *Sint-Janskathedraal* (1984/85), PIETER DIJKEMA, HANS VAN DER LAAN JR.; Dijkema werkte voort op ontwerp HANS VAN DER LAAN JR.; medaillon: JAN VAN EYK; beeldverhaal: NIEL STEENBERGEN; zie lemma *Pieter 'Dijkema*
 37. **Tweede Morgendreef / Derde Morgendreef**, 2-onder-1-kapwoningen (1981/83), GERARD WIJNEN / Wijnen en Senders
 38. **Verwersstraat / Lange Putstraat**, vh *Waterleidingmij Oost-Brabant* (1970/75), NICO VAN DER LAAN, HARRY VAN HAL / Arch bur: Van der Laan & Van Hal; kleuradvies: Wim van Hooft; 1982-85 uitbreiding Arch. Van der Laan en Van Hal;
 39. **Volderstraatje 6, 9**, wb (1983/1985), WIJNEN EN SENDERS
 40. ▲▲▲ **Zuid-Willemsvaart / Pastoor de Kroonstraat eo**, *Carolushof* (1979/85), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / Wijnen en Senders; kleuradvies: Wim van Hooft
 41. **Zuiderparkweg 105**, wh (1968/1969), NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal
 42. ▲ **Zuiderparkweg 301 / Cesar Francklaan**, *Lucaskerk* en pastorie (1961/72), JAN DE JONG en NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal; schilde-

224

ring THÉODORE STRAMINSKY; kleuradvies Wim van Hooft; kerk in 1969 ingestort door constructiefout; in 1972 herbouwd; pastorie uit 1961 (foto's linksonder en rechts)

NL HET VELD (HETV)

Rijdersstraat 2, Rabobank (1978/80), WILLEM DOEDENS; gevel iets gewijzigd

NL HEUSDEN (HEUS)

1. **Hertogin Joh. v Brabantstraat 13, Sint-Catharinakerk** (1949/50), NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan en Hansen; 2basiliekbouwers (p.8)
 2. **Pelsestraat / Breestraat**, raadhuis (1955/57), NICO VAN DER LAAN, WIM HANSEN / Arch bur Van der Laan en Hansen
 3. **Putterstraat 92, brasserie** (1987), HANS VAN DER LAAN JR. / Bureau Van der Laan

Boven: de toren van de Lucaskerk met vooraan de pastorie. Onder: het voormalige havenkantoor aan de Putterstraat in Heusden.

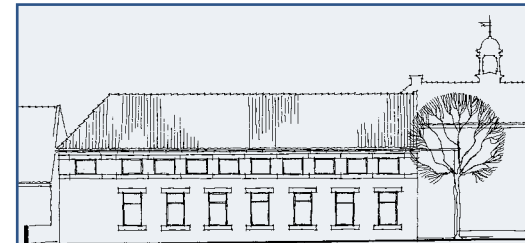
NL HILLEGOM (HILL)

▲▲ **Prinses Irenelaan 16 / Mariestraat 16**, vh *Johannesschool* (1954/56), AAD PAARDEKOOPER / Paardekooper en Barnhom; muur- en plafondschilderingen: HENK VAN DEN IJSERT; gem. monument; sinds 1983: Sociaal Culturele Raad Hillegom; 2010

NL HILVERSUM (HILV)

Wagnerlaan 26, wh (1984/85), GERARD WIJNEN / Wijnen en Senders

NL HOOGE ZWALUWE (HOZW)

1. **Raadhuisstraat 5**, uitbreiding Raadhuis (1979/81), DICK POUDEROYEN / DPA; 1998: verbouwd tot appartementen
 2. **Wethouder Crezélaan / Burg. Vlakaan**, villawijk (1969/71), W. VAN DAEL, FRANS RUYLS / Dael en Ruys

Linksboven: het schetsontwerp voor het vroegere raadhuis van Hooge Zwaluwe: eenvoudige maar tegelijk indrukwekkende expressie door de verschillende horizontale ritmes in de reeksen ramen. Het gebouwde wijkt weinig van de schets af: zie de (huidige) woningen rechtsboven.

NL HOORN (HOORN)

Holenweg 6, vh districtskantoor gasbedrijf (1978/1980), WILLEM DOEDENS; gevel iets gewijzigd, nu sauna/thermen

NL HULST (HUL)

1. **Grote Markt 21 / Bodoinstraat**, uitbreiding raadhuis (1992/93; 2001/2002), FRANS RUYLS, LUKAS RUYLS / Ruys en Bolder, Compositie 5; kleuradvies 1e fase: Wim van Hooft
 2. **Tivoliweg 46 / Emmalaan 3a**, Bloemenzaak (1990), WALTER LOCKEER / Ima Summis; glazen dak: MICK EKHOUT / Octatube, Delft; gesloopt 1994 ▼; 2040 / p. 189

225

De straatnamen zijn gealfabetiseerd op de eerste letter van het straatnaambord

nl Hulst (hul) ■

NL KERKDRIEL (KRKD)

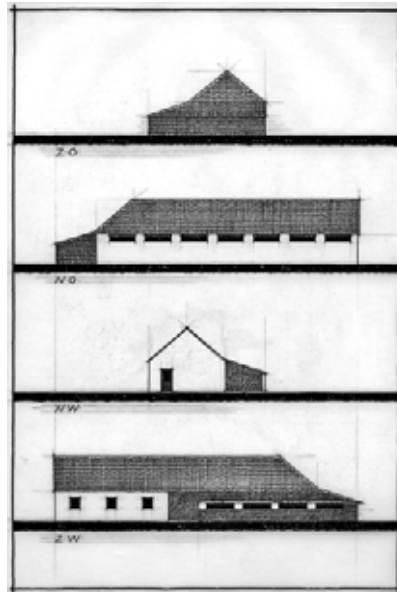
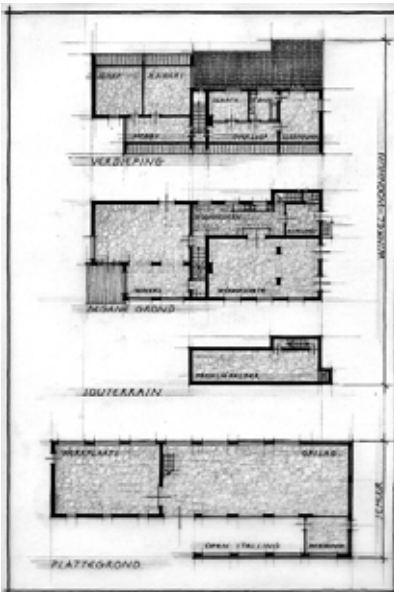
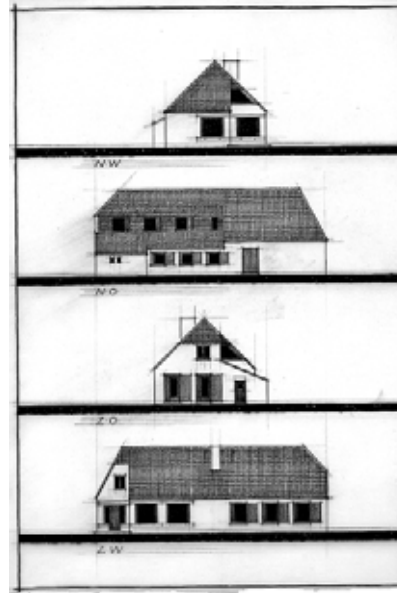
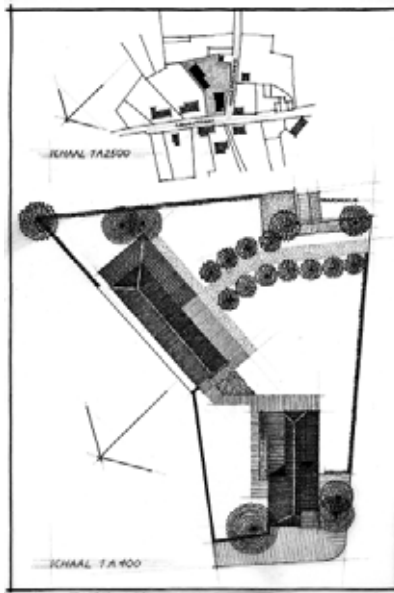
Kerkstraat 41 / Julianastraat, Sint-Martinuskerk (1946/55), Cees Pouderoyen / Deur en Pouderoyen; *basiliekbouwers (p.14)

NL KRIMPEN AAN DEN IJSSEL (KRMPY)

Cascade, app.gebouw op parkeren (2003/05), Theo Malschaert / Lugten Malschaert

NL LEENDE (LEEN)

▲ Voordenweg 1 / Langstraat, woonhuis met schuur (1974), Gerard Wijnen; nu: Antiek De Spinck (zie presentatietekeningen onder)

■ nl Kerkdriel (krkd)

226

NL LEIDEN (LEID)

1. **Burgsteeg 14**, monument *De Burcht* (1203 ex.); inspiratiebron voor VdLaan; * (Hans van der Laan (p.65)

Hooglandse Kerkgracht 23, geboortehuis dom Hans van der Laan; * (Hans van der Laan (foto p.65)

2. **Pelikaanstraat / Oude Singel, Pelikaanhof**, 560 studentenkamers (1969/70), Aad Paardekooper

NL LEMIER'S ▲▲▲- BIJ VAALS (LEM)

▲▲▲ Mamelis 39, klooster *Sint-Benedictusberg* (1921/23), DOMINICUS BÖHM, MAR-

*De zuidelijke gevel met de oostelijke toren van het oude klooster Sint-Benedictusberg van Böhm en Weber met duidelijk zichtbaar de betonnen lateien en kozijndorpels die dom Hans van der Laan aanbracht bij de refter. Voor de geschiedenis van het oude klooster en de 'correcties' van Van der Laan: * 39.*

TIN WEBER / Böhm en Weber; verbouw en uitbreiding (1956/92), DOM HANS VAN DER LAAN met NICO VAN DER LAAN en HANS Vd LAAN JR.; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; landschap: PIETER BUYS / Buys en Van der Vliet

* 14, 20, 39

NL LISSE (LISS)

1. **Achterweg**, Huishoudschool-MVO (1953/54), Aad Paardekooper / Paardekooper Barnhoorn; verminkt, achter nieuwbouw nog delen intact; maakt nu deel uit van Fioretti College

2. **Don Boscostraat 1**, *Don Boscoschool* (1950/1951), Aad Paardekooper / Paardekooper Barnhoorn; armoedig uitgebreid

3. **Nassastraat**, *Mariakerk* (1950/54), Aad Paardekooper / Paardekooper Barnhoorn; supervisie: NICO VAN DER LAAN; vele kunstenaars: NIEL STEENBERGEN, JAN NOYONS, BEN MEDDENS, KAREL TRAUTWEIN; 2008/10 verb. tot gezondh.centrum, ONTWERPBUREAU VELDHOVEN, Lisse

4. **Oranjelaan**, *Dominicus Savio-ULO* (1952/54), Aad Paardekooper / Paardekooper Barnhoorn

NL LITH (LITH)

1. **Achterstraat, Velmerweg**, *Mariakapel* (1950), JAN DE JONG

2. **Mr van Coothstraat t.o. 24**, *Mariakapel* (1948), JAN DE JONG; Mariabeeld: PETER ROOVERS; zie lemma: Jan de Jong (foto p.50)

NL LITHOYEN (LITHO)

Valkseweg 31, boerderij, schuur (1950/51), JAN DE JONG; * (Jan de Jong (foto p.50)

NL MAARSSSEN (MAAR)

▲▲ Diependaalsedijk, *Emmaus Priorij* (1960/66), JAN DE JONG (advies plaatsing op het landgoed: dom Hans van der Laan); 2005/06: renovatie: TOM SENDERS / De Twee Snoeken; * 17

227

verklaring afkortingen op pagina 272

nl Maarssen (maar) ■

NL MAASTRICHT (MAAS)

Gaspeldoorn 11, wh (1990/91), FONS VERMEULEN

NL MADE (MADE)

Hoefkerkstraat, politiekantoor, later notariuskantoor (1978/80), MENS EN PRUYN; kunst: HANNEKE MOLS-VAN GOOL ism Mens en Pruy

NL MALDEN (MALD)

Kerkplein 4, kerk *Sint-Antonius Abt* met pastorie (1958/60), JOS BIJNEN

De stijlkenmerken van de kerk van Jos Bijnen in Malden kunnen het best als een samen-raapsel – eclectisch – worden omschreven. Wie goed kijkt ziet nog wat uitwerkingen van de cka: in het interieur beheersen twee forse kolommen bij het altaar de ruimte; er wordt zorgvuldig omgesprongen met maatverhoudingen en vooral het ingangs-

portaal overtuigt. Maar daarnaast is Bijnen vooral bekoord door de glazen wand (die 's avonds fraai oplicht), door het expressieve betongebruik à la Le Corbusier en een liefde voor opvallende materialen. Het zijn niet langer meer de maatverhoudingen die het voortouw nemen om het karakter van het gebouw te bepalen.

NL MELICK

1. **Julianalaan 17**, wh (1967/68), JAN DE JONG

2. **Julianalaan**, wh (1966/68), GERARD WIJNEN

NL MIDDELBURG (MIDL)

Hof ter Veste, 40 zorgapp. en 4 groepswh (2006/10), LUKAS RUIJS / Compositie 5 Architectuur

NL MIERLO (MIER)

Swaeffstraat 125, kantoor (1977/78), TON VAN BEURDEN

NL NIEUWKUIJK (NIEK)

Nieuwkuijkseweg 94, Kerk *H. Johannes Geboorte* (1949/55), Nico van der Laan, Wim Hansen / Arch bur Van der Laan en Hansen; op kerkhof: graven in Bossche

Schoolstijl vd aannemersfamilie De Bont/De Bonth uit circa 1960-1975; ³centraal-bouw, (zie foto's, plattegrond en doorsnede).

NL NIJMEGEN ▲▲ (NYM)

1. **Afrika- en Bouwmeesterbuurt**, wb en wi (1952, 1955), EVERS EN SARLEMIJN; ²▲9;

2008, 2010: renovatie: VAN HONTEN ARCHITECTEN ▲▲

2. **Begijnenstraat 15-17 / Papengas**, restauratie en nieuwb. sociale wb (1978/79), DICK POWDEROYEN (zie foto rechts)

3. **Broerstraat 70, Plein 1944 nr. 151**, warenhuis (1949/52), CEES POWDEROYEN, W. MES / Deur en Powderoyen

4. **Burchtstraat 3**, apotheek (1952/56), CEES POWDEROYEN / Deur en Powderoyen

Cornelis Florisstraat, zie: Afrika- en Bouwmeesterbuurt

5. **Doddendaal**, vh *Carmelklooster* en '*Carmelkerk*' (1948/51), CEES POWDEROYEN / Deur en Powderoyen; 1980 klooster verbouwd tot app; 1981: *Sint-Augustinuskerk* alias Carmelkerk gesloopt.

6. ▲▲ **Doddendaal 3-35 e.o.**, *Huize Doddendaal* en seniorenwb (1953/59), EVERS EN SARLEMIJN; ²▲13

7. ▲▲ **Eiermarkt**, stadsverm Benedenstad (1982/84); DICK POWDEROYEN; ²▲35

8. **Erasmuslaan 15**, kloosterkapel (1960/61), PIETER DIJKEMA

9. **Geert Grooteplein n.z. 9**, *medische faculteit* Univ Nijmegen (1948/66), rond landgoed *Heyendaal*, JAN VAN DER LAAN, PIETER DIJKEMA, A. CROONEN / Bouwbureau Heyendaal;

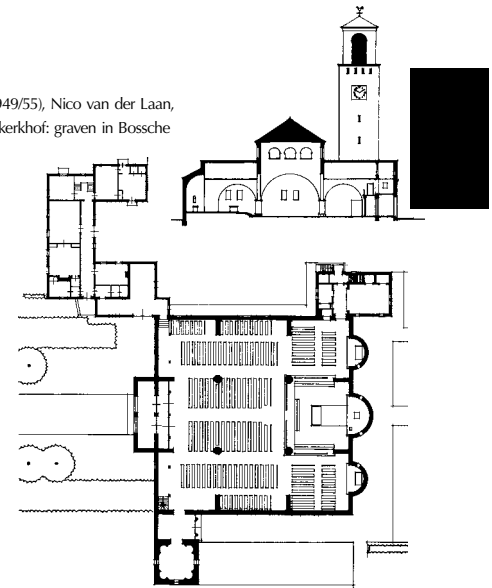
Verpleegkunde A (1954/56), PIETER DIJKEMA / Bouwbureau Heyendaal;

Tandheelkunde, Medische faculteit (1970/72), PIETER DIJKEMA / Bouwbur. Heyendaal;

Verpleeggebouw E (1987/1989), ANTOON CROONEN / Bouwbureau Heyendaal

10. **Geert Grooteplein n.z. 23-27**, *Præklinieken* (1958/60), PIETER DIJKEMA / Bouwbureau Heyendaal

Onder: de Johannesgeboortekerk in Nieuwkuijk

Onder: Begijnenstraat 15-17, Nijmegen.

Links: Geert Grootplein noord 17: verpleegsterflat (Jan van der Laan, J.B. Hermans, Th.M. van der Eerden en medewerkend architect P. Dijkema, 1955/56).

Voor wie per se gebouwen in een stijlhoekje wil plaatsen, is dit gebouw een zware dobber. Gemakshalve wordt het door velen als Bossche School omschreven. De hoekige meanderende versiering onder de daklijst en de rode baksteen die horizontaal wordt afgewisseld met stroken witte, geglazuurde stenen en de volle voegen...

dat alles lijkt er geen twijfel over te laten. Toch is scepsis nodig. Hoe fraai alle horizontale laagjes ook zijn, – het plastische getal is ver te zoeken. Ook het feit dat het is ontworpen door architecten van het bureau van Jan van der Laan, vergroot de twijfel. Ze stonden niet afwijzend tegenover de denkbeelden van de cka, maar het behoorde niet tot hun dagelijkse bagage. De enige die een opname van deze flats in deze gids mogelijk zou maken is de bijdrage van medewerkend architect Pieter Dijkema. Het is maar de vraag of

hij veel aan deze flats heeft bijgedragen. Binnen het bureau Heyendaal werd soms koortsachtig gewerkt. Anders is het gesteld met het gebouwtje aan de Gerard van Swietenlaan 4 dat in de luwte van de flat is geplaatst: hier is

het plastische getal in de horizontale baksteengeleding wel enigszins herkenbaar en zijn de grote ramen 3:4. Waar weer tegenover staat dat ook hier de muurdikte niet zichtbaar is. Zo is het heerlijk puzzelen op het universiteitsterrein.

11. **Geert Grootplein z.z. 10**, Medische fac., UvN (1958/60 ev), JAN VAN DER LAAN, PIETER DIJKEMA, ANTOON CROONEN / Bouwbureau Heyendaal;
Ontvangstgebouw Acad Ziekenhuis (1971), PIETER DIJKEMA, ANTOON CROONEN / Bouwbureau Heyendaal;
kapel Radboudziekenhuis (1956/57), dom Hans van der Laan; status onbekend.
12. **Graafseweg 98**, twee app. gebouwen Berkenoord (1987/91), DICK POUDEROYEN
13. **▲▲ Grotestraat 17-77, 16-72 e.o.**, stadsvernieuwing Benedenstad (1978/1985), DICK POUDEROYEN; ³⁵
14. **Grote Straat 81-85**, stadsvern. Benedenstad (1978/1981), DICK POUDEROYEN I.S.M. HENK VELTHUIZEN; ³⁵
- Jacob van Campenstraat**, zie: Afrika- en Bouwmeesterbuurt
- Kannenmarkt 9-27**, zie: Grotestraat 17-77
15. **Kanunnikenbuurt**, wb (1958/1960), Cees POUDEROYEN, J.G. DEUR / Deur en Pouderoyen
16. **Kerkstraat 65**, kapel Sint-Jozefklooster (1948/50), Cees POUDEROYEN / Deur en Pouderoyen; gesloopt 1986; ontleend aan Syrische kerken: gordelbogen.
- ▲▲ Keumegas 2-12**, zie: Grotestraat 17-77
- ▲▲ Korenmarkt 1-14, 15-29**, zie: Grotestraat 17-77
17. **▲ Korte Nieuwstraat 6**, uitbreiding stadhuis (1978/79), PIETER DIJKEMA; kleuradvies Wim van Hooft; 8-hoekige toren, Burchtstraat: J.G. DEUR, 1959; ³³
18. **▲▲ Kroonstraat 148**, Titus Brandsmakapel (1959/60), PIETER DIJKEMA; gebouwd op de plek waar Carmeliet Brandsma in 1942 werd opgepakt, waarna hij werd vermoord; op het voorplein stond tot 1981 de 'Carmelkerk' (zie Doddendaal)
- Lieven de Keystraat**, zie Afrika- en Bouwmeesterbuurt
19. **Molenstraat 37**, ren en uitbr Canisiuskerk (1958/60), A. SIEBERS, W. VAN DAEL, J. COUMANS / Siebers en Van Dael
20. **Muchterstraat 1-53 e.o.**, stadsvern Benedenstad (1980/85), DICK POUDEROYEN EN Cees Tak / DPA
- ▲▲ Nonnenstr 2-20, 32-44, 23-95**, zie: Grotestraat 17-77
- Pieter Postplein**, zie: Afrika- en Bouwmeesterbuurt
21. **Philip van Leydenlaan 15**, Inst. KNO, Med. Fac, UvN (1970/72), PIETER DIJKEMA / Bouwbureau Heyendaal
22. **Philip van Leydenlaan 25**, Preklinische tandheelkunde (1969/70), PIETER DIJKEMA / Bouwbureau Heyendaal
23. **Prof. Molkenboerstraat 7**, Sint-Dominicuskerk (1948/51), THOMAS NIX / De Jongh, Taen en Nix
- ▲▲ Ridderstraat even zijde**, zie: Eiermarkt
- Simon Stevinstraat**, zie: Afrika- en Bouwmeesterbuurt
- ▲▲ Smidstraat 2-34, 1-23**, zie: Grotestraat 17-77

▲▲ **Snijderstraat beide zijden**, zie: Eiermarkt

24. ▲▲ **Steenstraat / Vleehouwerstraat**, laatste fase stadsvernieuwing Benedenstad (1985/86), DICK POWDEROYEN; 1987 Europa Nostraprijs voor stadsvernieuwing

25. ▲▲ **Vinkengas eo**, stadsvernieuwing Benedenstad (1980/1981), DICK POWDEROYEN

Vredeman de Vriesstraat e.o., zie: Afrika- en Bouwmeesterbuurt

NL NOORDWIJK (NORDW)

1. **Van Panhuysstraat**, *Willibrord-Ulo* (1954/55), AAD PAARDEKOOPER / Paardekooper Barnhoorn; 1962 uitgebreid door Paardekooper (gesloopt 2006); 950 (p. 205)

2. **Van Panhuysstraat / Irisplein**, woningbouw en voorzieningen *Morgenster* (2006/09), JAN SPLINTER / Splinter Architecten; 950

NL NOORDWIJK AAN ZEE (NORDZ)

Oude Zeeweg 57, *Azzurro Wellnesscentrum* (2004/10), JAN SPLINTER

NL ODILIAPEEL (ODI)

▲▲ **Oude Dijk 43**, *Kerk Heilige Kruisvinding* (1958/59), JAN DE JONG; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; 911

NL OEFFELT (OEF)

Kerkplein 4, *San Salvador- of Zoete Naam Jezuskerk* (1954/56), NICO VAN DER LAAN, WIM HANSEN / Arch bur Van der Laan Hansen; zeer goede staat; ronde toren

NL OERLE (OER)

De Berkt 7, *Inst De Berkt* (1971/1976), FONS VERMEULEN, BRAM MIDDELHOEK / Arch bur Vermeulen; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; deels onherkenbaar verbouwd, deels gesloopt

NL OIRSCHOT (OIR)

1. **Cantorij 5-15 / Parallelweg**, wb (1959/60), FONS VERMEULEN, BRAM MIDDELHOEK / Arch bur. Vermeulen

2. ▲▲ **Deken Frankenstraat 3**, gemeentekantoor Oirschot (1979/82), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / Wijnen en Senders ism Buro Van Beurden Lanfermeijer; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; 931; 2003/04: uitbr. plus inrichting voorplein, GERARD WIJNEN ism / LSWA; 947

Jan van Speyklaan, zie: Karel Doormanlaan e.o

3. **Karel Doormanlaan e.o.**, woonwijk *De Putten* (1953/63), FONS VERMEULEN

4. **Koestraat 2**, kantoor vh *Van Leuven Meubels* (1956/65), FONS VERMEULEN / Arch bur Vermeulen; anno 2010: *Kunststichting De Moriaan en Uitgeverij De Uitstraling* (zie foto's hiernaast en onder)

Een curieus pand aan de Koestraat 2 in Oirschot. Fons Vermeulen gaf het pand niet alleen markante gevels (boven), maar gaf Oirschot ook een nieuwe toren. Let op de twee schoorstenen met 4 respectievelijk 3 openingen.

■ nl Noordwijk (nordw)

232

5. **Koestraat 14-18**, restaur. en uitbr. *Hof van Solms* (1965/67), FONS VERMEULEN; de restauratie en de uitbreiding van een patriciërswooning uit de late zeventiende eeuw gebeurde zeer zorgvuldig; het interieur straalt een rustige sfeer uit waarbij de toepassing van het plastische getal bijna vanzelfsprekend is; aan de buitenkant verwijst een eenvoudig klokkentorentje naar de verbouwing tot restaurant en congressentrum van het pand dat ooit, vanaf 1904, een klooster was

6. **Markt 9, 9a**, Amrobank (1968/69), FONS VERMEULEN

Michiel de Ruyterlaan e.o, zie: Karel Doormanlaan e.o.

7. **Molenstraat 18**, wh (1953/54), FONS VERMEULEN

8. **Raffendonkstraat 20**, vh eigen wh arch (1978), JACQUES UPPELSCHOTEN; streng en

Boven: Koestraat 14-18 in Oirschot: het klokkentorentje dat verwijst naar de restauratie en uitbreiding van de Hof van Solms.

zuiver in maat; fraai in eenvoud is het schuurtje (zie foto's boven)

9. **Vier Uitersten 15**, wh (1951/52), FONS VERMEULEN

NL OISTERWIJK (OIST)

1. **Bernard Vrienslaan 9**, wh (1959/60), FONS VERMEULEN

2. ▲ **Pannenschuurlaan e.o.**, 193 woningen (1968/77), GERARD WIJNEN; sb ism. FRANS RUYSS; landschap: PIETER BUYS EN VAN DER VLIET

▲ **Udenhoutseweg 7-35**, zie: Pannenschuurlaan e.o. (zie foto onder)

nl Oisterwijk (oist) ■

233

NL OOSTBURG (OOSTB)

Eligiusplein 17, H. Eligiuskerk en pastorie (1947/49), FRANS MOL, JOOP BRUGMAN / Mol en Brugman; 1954/56: toren toegevoegd; ²4

NL OOSTERHOUT ▲▲ (OOSTH)

- 1 ▲▲ **Hoogstraat 80, Paulusabdij** (1906/25), DOM PAUL BELLOT; in fasen ontworpen en gebouwd; 1930: *Kapittelzaal*, DOM HANS VAN DER LAAN; 1938/39: gastenverblijf: DOM VAN DER LAAN, NICO VAN DER LAAN; 1955/56: kerk Paulusabdij (1955/56), JOH. M. SLIJMER; geen invloed Van der Laan, juist reactie erop; zie lemma: (St.-) ³Paulusabdij (p. 83 met een overzicht van de bouwgeschiedenis van het klooster); ²2
2. **Hoogstraat 82, boerenschuur** (1950/51), DOM HANS VAN DER LAAN (zie foto's onder)

De functie die dom Hans van der Laan als monnik van de Paulusabdij in Oosterhout in de eerste plaats bekleedde was die van koster, – een functie die hij later ook in Lemiers vervulde. Daarnaast had hij ook andere taken te verrichten die het klooster draaiende hielden. Zo ontwierp

hij een gebouwtje voor de waterpomp op het achtergelegen terrein en rond 1950 een boerenschuur voor de kloosterboerderij aan de Hoogstraat zelf. Het is verleidelijk te veronderstellen dat er iets bijzonders met deze schuur moet zijn. Een bijzondere verhouding, een klein uitproberseltje

van de theorie... Echter: deze boerderij is gewoon een gedegen gebruiksvoorwerp voor het boerenbedrijf dat het klooster destijds ook was. Père Hans kon ook een simpel ontwerp maken. Zoek niet waar je niets kunt vinden, al is de verleiding nog zo groot.

3. **Hoogstraat 82, pachterswoning en schuur** (1957/58), HARRY VAN HAL / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal
4. ▲▲ **Leysenstraat 90 / Kloosterdreef**, uitbr. en ren. O.L. Vrouwe abdij (1971/86, in fasen), FRANS RUIJS; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; ²38 (met overzicht van de bouwfasen)
5. **Van Oldeneellaan 20, Nazarethkerk** (1960/61), JAN DE JONG; gesloopt 2007

NL OPHEMERT (OPH)

Akkersestraat, dokterswoning (1980/81), GERARD WIJNEN / Wijnen en Senders

NL OSS ▲ (OSS)

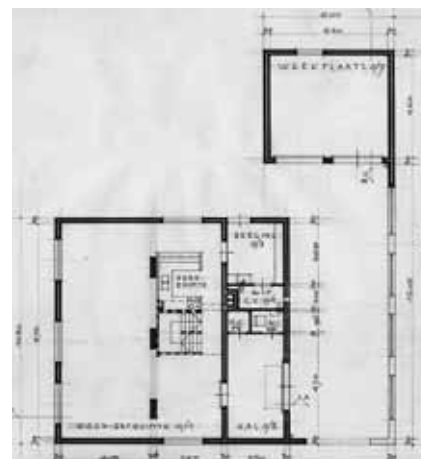
1. **Anemoonstraat 1-43 e.o.**, gezinsverv. tehuis, 93 woningen (1977/83), JAN PETERSE, PIET VAN LIEROP / Peterse en Van Lierop
2. **Arendstraat**, wb (1997/99), Jan Peterse, Kees Peterse / Peterse Architectuur
3. ▲ **Burg van Elzenlaan 16**, vh eigen woonhuis architect (1967/68), JAN PETERSE; ²22; zie ook: pagina 111
4. **Boschpoort e.o.**, wb (1979/81), Jan Peterse, Gerard Wijnen; Peterse en Van Lierop, Wijnen en Senders; kleuradvies: Wim van Hooff
5. **Constantijn Huijgensstraat 38 / Van Manderstraat, Scheppingskerk** (1967/68), PIET VAN LIEROP; gebaseerd op eindexproj cka Van Lierop. 1996/97 ren. en verbouwing: HANS SEMEIJN (zie foto rechts)
6. **Dennenlaan nr 9**, wh (1998/00), HANS SEMEIJN / De Twee Snoeken
- De Oude Vest**, zie: Boschpoort
7. ▲ **Eikendreef 13, 15**, 2 woonhuizen (2006/09), HANS SEMEIJN / De Twee Snoeken
8. ▲ **Hertoginnelaan 44**, wh (1967/68), JOS BIJNEN (zie foto rechts)
10. **Johannes Zwijsenlaan**, 51 app (1977/83), JAN PETERSE, PIET VAN LIEROP / Peterse en Van Lierop
11. **Kard. de Jongplein / Joh. van Bijnenstraat, Singel 40-45** eo, wb (jaartal onbekend), JOS BIJNEN; deel triplex
12. **Leeuwerikstraat, Maria Gorettischool** (1948/49), J.A. DE REUS; prille voorloper Bossche School, pilasters, timpaantje.
13. **Leygraaf 193-297 e.o.**, wb plan *Gemertscheut* (1978/81), JAN PETERSE, PIET VAN LIEROP / Peterse en Van Lierop; waarin 17 *Focuswoningen* (voor gehandicapten)
14. **Lisztgaarde 9, 11, 286 e.o.**, vijf huizen (1970/72), JAN PETERSE, PIET VAN LIEROP
15. **Lisztgaarde 288, 290**, twee woonhuizen (1970/72), FONS VERMEULEN
16. **Ministershof**, bejaardenhuis *De Ruwaard* en voorzieningen (1988/94, in fasen), JAN PETERSE / Peterse en Van Lierop
17. **Molenstraat 53-55a**, bankgebouw (1954/55), JOS BIJNEN; later aanbouw Boterstraat
18. ▲▲ **Nieuwe Hesscheweg 51**, eigen woonhuis architect (1966/68), PIET VAN LIEROP (zie foto's en plattegrond begane grond onder).

Interieur Schepingskerk aan de Constantijn Huijgensstraat in oorspronkelijke toestand; inmiddels verbouwd.

Hertoginnelaan 44: Jos Bijnen.

Eigen woonhuis van architect Van Lierop aan de Nieuwe Hesscheweg met het interieur van eind jaren zestig. De indeling is die van de begane grond.

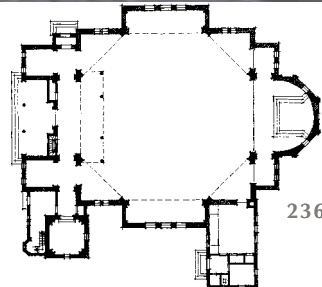
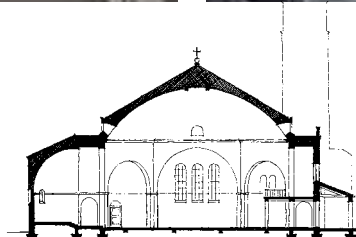

Linksboven: Nieuwe Hesscheweg 21: Jan de Jong.

Rechtsboven: Nieuwe Hofstraat 36: het antwoord van Jan de Jong op een rijtjeshuis.

Hierboven: Nieuwe Hesscheweg 19: Jos Bijnen.

Onder: kerk Philippine met schoorsteen pastorie.

236

- 18a ▲ Nieuwe Hesscheweg 19 wh (ca 1955), Jos BIJNEN (foto links)
19. Nieuwe Hesscheweg 21, wh (1952/53), JAN DE JONG (foto linksboven)
20. ▲ Nieuwe Hofstraat 36, metamorfose rijtjeshuis, JAN DE JONG (foto boven)
21. Oude Molenstraat 8, Jozefkerk (1968/69), Jos BIJNEN; verminkt
22. Oude Kerkstraat/Smalstraat, synagoge (1958/59), Jos BIJNEN; invloed cka onduidelijk
23. Raadhuislaan 30, Waterschapsgeb. De Maaskant (1981/82), HANS VAN DER LAAN, HARRY VAN HAL / Bureau Van der Laan Van Hal; 1993: uitbr HANS VAN DER LAAN JR
24. Venusstraat, hoofdkantoor Brabant Wonen (1977/78), PIET VAN LIEROP / Peterse en Van Lierop; 27
25. Vredenhof, wb (1991/2000), JAN PETERSE, KEES PETERSE; Peterse en Van Lierop / Peterse Architectuur; in fasen verwezenlijkt
26. Zaltbommelseweg / Aartshertoginstraat, Pauluskerk (jaartal onbekend), J.A. DE REUS; gesloten per april 2010, plannen voor herbestemming als buurthuis

NL OUDENBOSCH (OUB)

Jasmijnlaan 3, St.-Pauluskerk (1967/68), MENS EN PRUYN

NL OVERASSEL (OVRA)

Valkstraat 22, woonhuis Landgoed De Zomp (1998/2000), DICK LOUDEROYEN; 45

NL PHILIPPINE (PHIL)

Vaartstraat 10 / Philipsplein, O.L.V. Hemelvaartkerk (1951/52), SIEBERS EN VAN DAEL
ism VAN ZANTBEEK EN SCHOONIS; zie lemma: 3 centraalbouw; foto's en tekeningen onder.

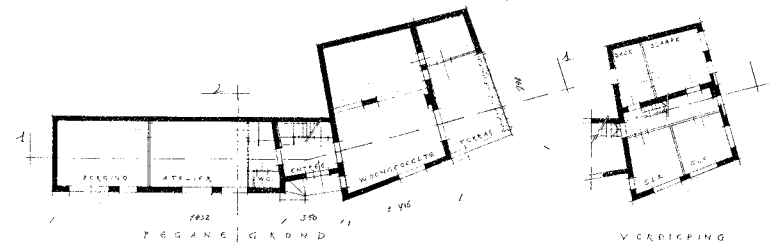
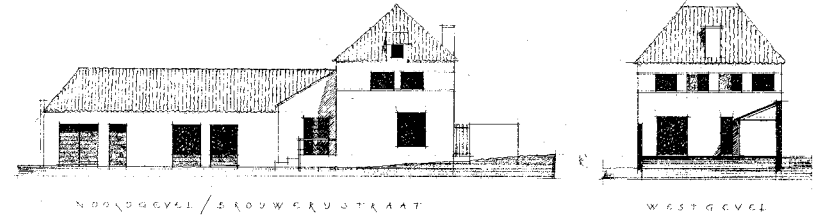
NL PURMEREND (PURM)

Liduinautuin 44, kapel vh Sint Liduinastichting (1956/57), JOOP BRUGMAN

NL RAVENSTEIN ▲▲▲ (RAV)

kleurgebruik (pagina 59)

1. Brouwerijstraat 1, wh (1980/85), HEIN MOLENAAR

Boven en links: het woonhuis in de Brouwerijstraat ontworpen door Hein Molenaar.

2. Contre Escarpe 2, wh (1961/62), JAN DE JONG

Links: woonhuis Jan de Jong aan de Contre Escarpe.

3. ▲ Ds. Hanewinkelplaats 1-2, twee woonhuizen (1969/71), JAN DE JONG; 23
4. Kolonel Wilsstraat 27-29 / Maasdijk, wb (1994), ELEMANS
5. Maasdijk 32, wh (1993), JAN DE JONG
6. Marktstraat 23, bibliotheek, (1976/1981), GERARD WIJNEN, TOM SENDERS / Wijnen en Senders; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; nu: Museum voor vlakglas; verb. tot museum: de Twee Snoeken; 29
7. Molensingel 6-8, gemeenschapshuis Het Bastion (1991/93), BART TONIES / Ge-

237

De straatnamen zijn gealfabetiseerd op de eerste letter van het straatnaambord

nl Ravenstein ▲▲▲ ■

Stellingmolen De Nijverheid met ernaast het gemeenschaps-huis Het Bastion van Bart Tonies aan de Molensingel.

meente Ravenstein; bijgebouw bij stellingmolen *De Nijverheid* op bastion *Utrecht*, uit 1857 (foto boven)

8. **Sint-Luciastraat 2**, ren. en uitbreiding gemeentehuis (1978/79), BART TONIES / Gemeente Ravenstein; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; tuin achterzijde: PIETER BUYS
9. **Sint-Luciastraat 11**, wh (1974/75), JAN DE JONG
10. **Walstraat 15-17**, dubbel woonhuis (1974/75), GERARD WIJNEN
11. **Walstraat 22**, praktijkwoning (1981/82), GERARD WIJNEN / Wijnen en Senders
12. **▲▲ Walstraat 19-31**, stadswoningen met beletage (1979/80), Gerard Wijnen / Wijnen en Senders (zie foto's onder)
13. **Walstraat 37-38a**, woonhuis (jaartal onbekend), JAN DE JONG

Kloeke stadswoningen met een piano nobile (de mooie woonlaag: de beletage) die te bereiken is via een trap. Ondanks hun stoerheid en hun vier woonlagen passen de huizen wonderwel in het vestingstadje Ravenstein. Opvallend is ook dat hun aanzien zeer afhankelijk is vanuit welke kant men de Walstraat inloopt.

■ nl Ravenstein

NL REUVER (REUV)

Raadhuisplein / Marktplaats, raadhuis (1977/80), J. VAN HEST, J. COPPEN / Van Hest en Kimmel.

NL RHENEN (RHEN)

Herenstraat 82, Nationale Gedachteniskerk *Cunera* (1954/58), JULIUS KIRCH (onder).

De Cunerakerk van Jules Kirch in Rhenen: een interessant architectonisch spel met vertrouwde elementen: de achthoek, de centraalbouw en de kolommen die de wand vormen. Tegelijk ook worden de moderne openheid, de abstractie gul omarmd. Beneden: altaartafel in de sacristie.

NL RIETHOVEN (RIET)

Schoolstraat 25, wh (1976/77), FONS VERMEULEN

NL ROERMOND (ROER)

1. **Belceboom 31**, tandartswoning (1975/76), FONS VERMEULEN
2. **▲▲ Mariagaardestraat 4**, Gewest. Arbeidsbureau (1983/84), H.J.M. TILMANS
3. **Neerstraat 31a**, boekh/antiq.Boom; jaartal en arch onbekend; vh Missiezusters Franciscanessen; gemeentelijk monument als BS (foto onder)

239

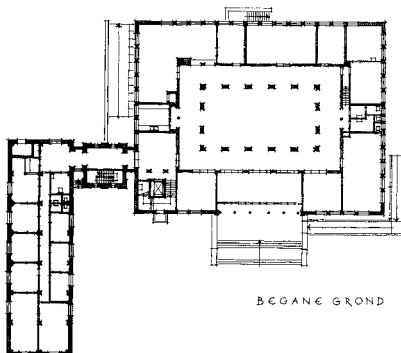
Twee meest linkse foto's: het vroegere Arbeidsbureau aan de Mariagaardestraat in Roermond. Hiernaast: de boekhandel in de Neerstraat: klasieke verhouding van vier (bovenste) en drie (middelste verdieping).

nl Roermond (roer) ■

De zuidelijke gevel van de uitbreiding van het gemeentehuis van Gilze-Rijen voelt prettig aan. Maar waarom? Is het omdat de onderste laag iets naar achteren helt en daardoor in de neggen schuine dagkanten ontstaan? Licht het aan de subtiële overgang van gras naar muur via een bescheiden rij klinkers? Het moet toch vooral de horizontale gelaagdheid zijn van dit deel van de gevel. Een doorlopende betonnen band scheidt het scheefstaande muurvlak van het haakse, en daaronder begint het feest van de niet-telkundige verhoudingen. Of je wilt of niet, je gaat het achterhalen. Eerst probeer je het te schatten: zijn de onderste twee baksteenlagen niet gelijk? En boven... Er zit niet anders op: het wordt tellen. Vanaf de grond: achttien baksteenlaagjes en

dan een enkele rij forse bakstenen. Daarboven weer achttien laagjes. Ja die twee onderste lagen zijn gelijk. Dan een serie van zestien gestapelde bakstenen met daar weer boven twaalf lagen. Aha: daar hebben we iets te pakken: zestien en twaalf, dat is alvast 4:3. Helemaal boven vijf laagjes, praktisch even hoog als de doorlopende betonnen band. Het begint op een rijnschema te lijken: 18, 18, 16, 12, 5, 5. Ook te lezen als: 36, 16, 12, 10. En is die 5 niet te zien als 1/7 van 36? De 36 als een drievoud van 12. En... Het rijmt niet alleen, daar aan de zuidelijke gevel van het Raadhuisplein. Er klinkt muziek. Je hoort een concert van een harmonische symfonie. Wees stil. Luister!

BEGANE GROND

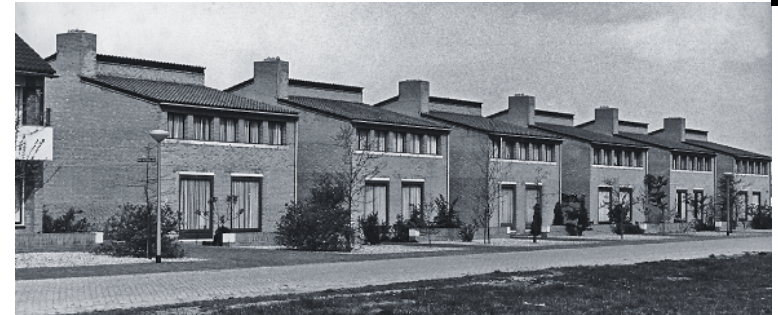

NL ROSENDAAL (ROOS)
Wattstraat e.o. / Bellstraat, wb (1947/49), EVERS EN SARLEMIN; niet in oorspr. staat

NL ROSMALEN (ROS)
Churchillaan, zie Kennedylaan

1. ▲ **Driebergenlaan 13**, vh woonhuis en bureau Nico van der Laan (1957/58), NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan Hansen; 12; zie ook pagina 288
2. **Heer en Beekstraat 216**, wh (1986/87), NICO VAN DER LAAN, HARRY VAN HAL / Arch bur Van der Laan en Van Hal
3. **Hoff van Hollantlaan 1**, gemeentehuis (1970/87, in fasen), NICO VAN DER LAAN, HARRY VAN HAL, HANS VAN DER LAAN JR / arch bur Van der Laan en Van Hal; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; 1995: ren. en uitbr. met theater en bibliotheek: JONKMAN KLINGHAMER
4. **Jonkvr. De la Courtlaan 6**, wh, (1960/1961) HARRY VAN HAL / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal; latere uitbreid. HANS VAN DER LAAN JR. / Bouwbur Van der Laan
5. **Kennedylaan e.o.**, woonhuizen (1975/76), GERARD WIJNEN (zie foto onder)

Midden jaren zeventig werden rond de Kennedylaan en Churchillaan in Rosmalen identieke woonhuizen gebouwd naar ontwerp van Gerard Wijnen.

6. **Larikslaan**, wh (2008/09), HANS VAN DER LAAN / Bureau Van der Laan; 'tot in detail plastische getal'
7. **Molenstraat 35**, H. Laurentiuskerk (1968/69), Arch bur VAN DER LAAN HANSEN VAN HAL; kleuradvies Wim VAN HOOFF; nu: dansschool
8. **Molenhoek**, 180 villa's, 20 typen (1975/79), GERARD WIJNEN, JOOP PRUIJN, POOL DE GRAAF, W.J.J. CROONEN; kleuradvies Wim VAN HOOFF (deel Wijnen), landschap: PIETER BUYS EN B. VAN DER VLIET
9. **Oude Baan**, Sint-Laurentiuskerk (1968), NICO VAN DER LAAN / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal

NL ROTTERDAM (ROT)
Noordplein, zie: Rottekade
Rottekade e.o., wb (1977/80), KOOS DE HAAN / Abma Hazewinkels Dirks De Haan

NL RIJEN (RYE)
Raadhuisplein / Nassaulaan, gemeentehuis (1958/61 en 1982), SIEBERS EN VAN DAEL; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; meermalen verbouwd en uitgebreid; ontwerp 1958/61: Van Dael; ontwerp 1982: Ruys (zie pagina hiernaast en foto onder)

Gemeentehuis van Gilze-Rijen in Rijen. Het rechter bouwdeel (zonder de installatie op het dak en het trappenhuis) is van Wim van Dael uit 1958/61, net als de toren. Links de uitbreiding uit het begin van de jaren tachtig van Frans Ruys. Hier in het zicht de noord- en de oostgevel daarvan; details van de zuidgevel op de pagina hiernaast.

NL RIJKEVOORT

Laageindsedijk, woonhuis (1983/84), Gerard Wijnen/Wijnen en Senders

NL RIJSWIJK, ZH (RYS)

Huis te Landelaan 418, *Benedictuskerk* (1955/58), JAN DE JONG; gesloopt ▼ in 2004, toren behouden; 3 (Jan de Jong (pagina 51))

NL SCHAIJK (SCHAI)

1. **Klumpertlaan 1**, kleuter- en basisschool (1968/69), JAN DE JONG; nu: deels woningen en bedrijfsruimten
2. **Pastoor van Winkelstraat**, gemeentehuis (1950/68, in fasen), JAN DE JONG; kleurad-

vies; WIM VAN HOOFF (foto boven)

3. ▲▲▲ **Rijksweg 56**, woonhuis en vh bureau Jan de Jong (1949/67, in fasen), JAN DE JONG; 319

'S-HERTOGENBOSCH, ZIE: HERTOGENBOSCH, 'S-

NL SIEBENGAWALD (SIEB)

Vrij 18, wh (2005/07), TON VAN BERGEN

NL SINT-AGATHA (STAG)

Kloosterlaan 24, ren en uitbr Kruissherenklooster (2003/05), TOM SENDERS / e Twee Snoeken

NL SINT-ANTHONIS (STAN)

Kempensbos, wh (2004/06), MIEL WIJNEN / Wijnen Architectuur

NL SINT-JANSTEEN (STJA)

▲▲ **Sint-Antoniusdreef 4**, wh (op fundamentele kleuterschool), 1991, WALTER LOCKEER / Ima Summis; 340

NL SINT-MICHIELSGESTEL (STMIC)

1. **Hortensiastraat**, wb (2001/04), MIEL WIJNEN / Wijnen architectuur
2. **Schijndelsweg 12-14**, praktijkwoning (1972/73), FONS VERMEULEN

NL SINT-OEDENRODE (STOE)

1. ▲▲▲ **Mgr. Bekkersplein 1**, Kerk De Goede Herder, pastorie (1963/66), PIETER DIJKEMA; vele kunstenaars; 318
2. **Nassaulaan 277**, apothekerswoning (1972), FONS VERMEULEN

3. **Ollandseweg 8**, arcade bij kantoorpand (2008/10), GEERT DE POORTER; tekst in hoeksteen, ontw architect: 'respect voor ruimte, ruimte voor respect'

NL SLEEUWIJK (SLEE)

Rijksstraatweg 22, *Jozef Werkmankerk* (1964/65), JAN DE JONG; eenvoudige, semi-permanente bijkerk; gekantrechte kolommen in het interieur later vervangen door dunne, ronde (zie fotootje rechts)

NL SLUIS (SLUI)

Pasdam 10, wh (2004/05), MIEL WIJNEN / Wijnen Architectuur (foto boven)

NL SOMEREN (SOME)

▲▲ **Wilhelminaplein 1**, uitbreiding raadhuis (1976/81), JAN DE JONG; 332

NL TERNEUZEN (TERN)

Westkade 70, vh bankgebouw, ERIC VERPLANCKE; twee panden aaneen: 1 restauratie, 1 nieuwbouw

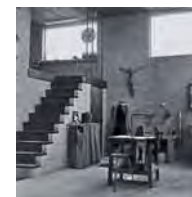
NL TILBURG (TILB)

1. **Aleenhoudersstraat 25**, vh Gewest. Arbeidsbureau (1969/71), FRANS RUYLS / Dael

en Ruys; 1984: uitbreiding FRANS RUYLS / Ruys en Bolder; nu : Jeugdzorg (detail boven)

2. **Burg Van der Mortelplein / Zouavenlaan**, woningen en winkelgalerijen (1955/56), JOS. SCHIJVEN
3. **Gasthuisring 56**, Generaal fraters O.L.V. Moeder van Barmhartigheid (1959/69, in fasen), JOS BIJNEN; 316
4. **Lovense Kanaaldijk 1a**, beeldhouwersatelier Hans Claesen (1964/65), WIM HANSEN / Arch bur Van der Laan Hansen Van Hal (zie foto's onder)

Boven: de entree van het eenvoudige kerkje van Jan de Jong in Sleenwijk.

Links: woonhuis aan de westelijke rand van Sluis met een overdonderend uitzicht over het Zeeuwsch-Vlaamse land.

Onder: beëindiging van de muur met holle en bolle (vorst-)pannen. Doorgaans gebruikt men grotere holle 'monniken' boven en kleinere holle 'nonnen' onder. Hier worden pannen van dezelfde grootte gebruikt.

Rechts: een voorontwerp van het 'ateliergebouwtje' voor Moesman. Vooral de voorgevel (rechtsonder) is anders uitgevoerd.

NL TUUL EN 'TWAAL (TUTW)

▲ **Lange Uitweg 40**; 'De Uithoek', vh woonhuis met atelier voor de surrealistische schilder J.H. MOESMAN (1966/67), JOOP BRUGMAN; 1998: garage vermeend in stijl bijgebouwd, arch onbekend; eenvoudige maar toch krachtige woning die van vele kanten bekeken moet worden om op waarde te worden geschat (foto's boven)

NL TWELLO (TWEL)

Perronpad e.o., wb (2006/09), HANS VAN DER LAAN / Bureau Van der Laan

NL UDEN (UDEN)

Erepijsstraat 4, Pauluskerk met pastorie (1966/68), JAN DE JONG; 2008: uit eredienst, zoekt herbestemming; 2010: klokken verwijderd

NL UDENHOUT (UDENH)

Kreitemolenstraat 24, wh (2008/09), TIM NAHUIJSEN (zie foto rechts bovenaan volgende pagina).

NL UTRECHT (UTR)

1. **Braziliëdreef 40**, Stefanuskerk (1967/68), BART LINSEN; sinds 2006: multifunct. cult centrum, BAR ARCHITECTEN; 2010: plannen verdere verbouw, BAR ARCHITECTEN; 21
2. **Domplein 9**, Dommertoren; verhoudingen VdLaan; 'bouwkundige studiekering' (p.24)
2. **Moezeldreef 400**, Johanneskerk (1966/70), BART LINSEN (foto's onder)

■ nl Tuul en 'Twaal (tutw)

NL VAALS, ZIE: LEMIER
NL 'T VELD: ZIE HET VELD

NL VELDDRIEL (VELDD)

Kerkstraat, Sint-Martinuskerk (1952/53), JOS. SCHIJVEN

NL VELDHOVEN (VELDH)

Suikerbakker 12, wh (1972/73), FONS VERMEULEN

NL VENLO (VENL)

1. **Prinsenstraat 6 / Oranjestraat**, Medisch centrum Groenvelt (1977/79), FONS VERMEULEN; kleuradvies: WIM VAN HOOFF; 28
2. **Aan de bronnen 7**, wh (1977/79), FONS VERMEULEN
3. ▲ **Arsenaalplein 2 / Minderbroedersstraat / Nassaustra** Muziekschool, wb,

De buitenruimte van een woonhuis in Udenhout (Tim Nahuijsen).

Links: de muziekschool in de Minderbroedersstraat. Linksonder: woningen en parkeergarage in de Nassaustra. Onder: detail Maaspoort aan de Oude Markt. Daaronder: deel van de Maaspoort aan de Markt met rechts het raadhuis.

p (1975/77), GERARD WIJEN, TOM SENDERS / Wijnen en Senders (foto's linksboven)

4. **Casinoweg 156**, wh (1980/81), R. VAN ALPHEN

5. **Herungerweg 213**, dokterswoning (1974/75), FONS VERMEULEN

6. **Nieuwstraat**, Dominicanerklooster (1954/56), J. VAN HEST / Van Hest en Kimmel

7. **Oude Markt / Peperstraat / Markt**, Cult.Centrum Maaspoort (1981/84), GERARD WIJEN, TOM SENDERS / Wijnen en VAN ALPHEN, WIJEN EN SENDERS (foto rechtsboven)

8. **Van Millenstraat 7**, wh (1968/69), FONS VERMEULEN

NL VESSEM (VESS)

J. Smuldersstraat 22, gemeentehuis (1981/83), JAN GEERTS / Geerts en De Kok; sinds 1996: kantoor

NL VLAARDINGEN (VLAAR)

Hoogendorplaan / Meidoornstraat, *H. Geestkerk* (1959/60), ARCH BUR VAN DER LAAN
HANSEN VAN HAL; gesloopt 2008.

NL VLAGTWEDDE (VLAGT)

Denneweg, beeldende kunst: *Theater van de natuur* (1995/96), ADRIAAN NETTE; met een tekst van DOM HANS VAN DER LAAN: „Het is alsof de natuur wacht op het werk van onze handen om geheel compleet te zijn“

NL VLIJMEN (VLYM)

1. **Meliestraat 40**, wh (1988), JAN HUIJBREGTS; ook kippenhok in de maat; in tuin 1998: *Marianum*; ²44 / p. 195
2. **▲ Meliestraat 40 / Meliepark**, *Marianum*, in tuin (1998/2000), PELLE POESZ, MANOU HUIJBREGTS / HP Architecten; ²44

NL VOGELZANG (VOGELEZ)

▲ Zilkerduinweg 375, kapel *De Tiltenberg* en klokkenstoel (1952/53), NICO VAN DER LAAN; mntv DOM HANS VAN DER LAAN; bij Huize *De Vrouwe van Nazareth* (1931), JAN

STUYT; 2006: rest. altaar en herinrichting in geest dom Hans vd Laan: fr. LEO DISCH.
Tuinontwerp: FRANS KLEIN; sinds 2006: grootseminarie *Willibrordhuis*

NL VOGELWAARDE (VOGELW)

Elzenstraat / Amberboomstraat, wh (1998/99), ERIC VERPLANCKE

NL VUGHT (VUGHT)

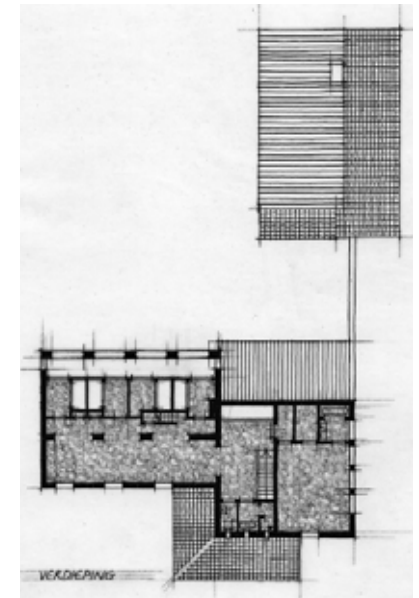
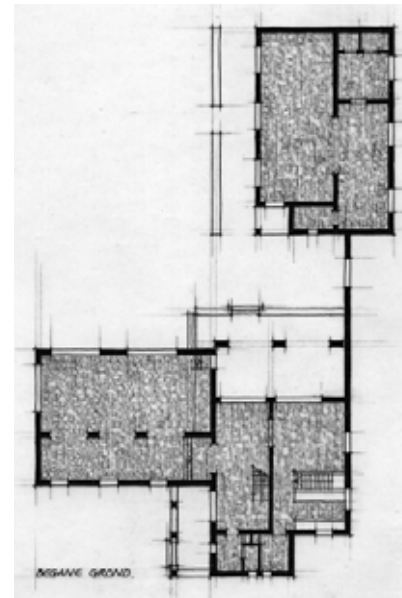
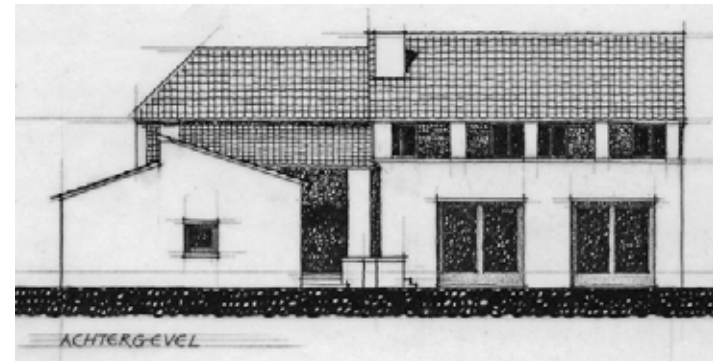
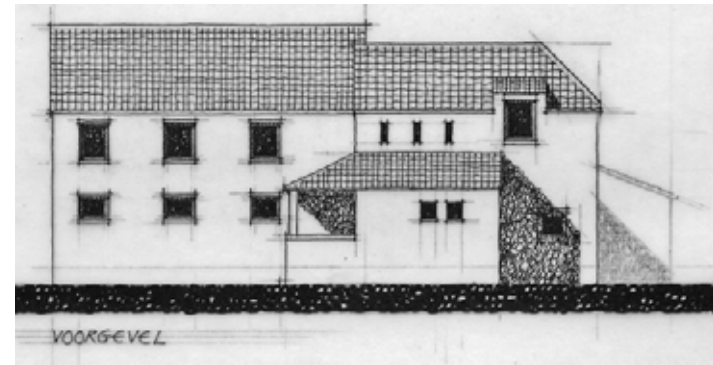
1. **▲▲ Bosscheweg 37**, huis en atelier fam. P.A.M. (Pieter) ²Buys (1972/73), GERARD WIJNEN; kleuradvies: WIM VAN ²HOOF (zie tegenoverliggende pagina)
2. **Dr. Saal van Zwanebergsingel**, vh PNEM-gebouw (1990/92), HEIN MOLENAAR
3. **Kapellaan 38**, praktijkwoning (1977/78), NICO VAN DER LAAN, HARRY VAN HAL / Arch bur Van der Laan Van Hal
4. **Mariaplein**, wb (1997/98), HEIN MOLENAAR
5. **Vlashoek / Repelweg**, 18 halfofen patiooningen (1990/94), HANS VAN DER LAAN jr. / Bureau Van der Laan

NL WAALWIJK (WAALW)

▲▲ De Gaard 1, twee sportgebouwen (2002/03), MIEL WIJNEN; ²48

NL WASPIK (WASP)

Schoofstraat 19, Soc. Cult. Centrum Den Bolder (2001/03), MIEL WIJNEN, TOM SENDERS / De Twee Snoeken, Wijnen Architectuur

Boscheweg 37, Vught: het door Gerard Wijnen ontworpen woon-

huis met atelier van landschapsarchitect Pieter Buys die zelf de omringende

tuin ontwierp. Het huis is uitgevoerd in betonsteen met uitgewassen

grindvloeren op de begane grond. Het atelier bevindt zich achter het huis.

NL WEERT (WEE)

Beatrixlaan 18, wh (1971/72), FRANS RUIJS / Dael en Ruijs

NL WELL (WELL)

Hoenderstraat 16, H. Vituskerk (1956/57), J. RAMAERS

NL WOUW (WOUW)

▲ Markt 14, raadhuis (1978/80), FRANS RUIJS / Ruijs en Bolder; nur: appartementen

Onder: het voormalige raadhuis van Wouw met de oorspronkelijke indeling van de plattegrond

NL ZANDSTRAAT (ZAND)

Zandstraat 10, wh (1952/53), CHRIS SCHOONIS; 2000: uitbr. ERIC VERPLANCKE, niet in de maat wel in de geest: zorgvuldig en sober

NL ZEELAND NB (ZEEL)

Kerkstraat 14, gemeentehuis (1981/1983), JAN DE JONG; 1995/98: uitbr. HANS SEMBIN / De Twee Snoeken

NL ZEVENAAR (ZEVEN)

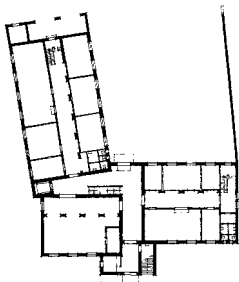
Sint Janstraat, restauratie *Andreaskerk* (1965/70), JOS. BEDAUX; op voorspraak van dom Hans van der Laan die altaar en meubilair ontwierp (beide verdwenen)

NL ZUNDERT (ZUN)

Rucphenseweg 38, trappistenabdij *Maria-Toevlucht*, Zundert (p.110)

NL ZUTPHEN (ZUTPH)

Kattenhavenstraat 2-56 / Waterstraat 13-29, stadsvernieuwing (1986/88), DICK

Stadsvernieuwing in Zutphen die het na ruim twee decennia nog wonderbaarlijk goed houdt en naadloos lijkt te passen in de oude stad.

POUDEROYEN / DPA (foto's boven)

NL ZWIJNDRECHT (ZWYN)

Zomerlust 9, restaurant *Zomerlust*, appartementen (2000/02), THEO MALSCHAERT / Lugten Malschaert

BELGIË (B)

zie kaart op pagina 208-209

B GENT (GENT)

▲▲ Zwanebloemstraat 11 (Wondelgem), praktijkwoning psychiater (1994/95), ERIC VERPLANCKE; 2041

B KERKSEN (KERKSK)

▲ Kerkkendorp, *Sint-Martinuskerk* (1990/96), LUC VAN DEN BROECK mmv OCTAAF VAN SEVEREN / Van den Broeck Van Severen; 2043

B KNOKE (KNO)

Pastoor Opdedrinckplein, *Sint-Margaretakerk* (1955/58), JOS. RITZEN; vervanging gotische kerk waarvan de toren is gehandhaafd, vrijstaand

B WAASMUNSTER ▲▲▲ (WAAS)

- Kerkstraat 10-12**, uitbreiding *Franciscusschool* (1985/86), RIK VAN DER LAAN / Bureau Van der Laan en Van Hal; 2025 / pagina 177
- ▲ Kerkstraat 14**, klooster *Mariazusters van Franciscus* (1978/85); DOM HANS VAN DER LAAN, RIK VAN DER LAAN; mmv Arch bur Van der Laan en Van Hal / Bureau Van der Laan en Van Hal en gebr. (Piet en Edmond) Van Vloed; kerk uit 1877, arch. MODESTE DE NOYETTE; 2037; zie ook foto van maquette hiernaast
- Kerkstraat 20**, woning directeur klooster *Mariazusters* (1982/87), DOM HANS VAN DER LAAN, RIK VAN DER LAAN; mmv Arch bur Van der Laan en Van Hal en gebr. (Piet en Edmond) Van Vloed; 2037 / pagina 179
- ▲▲▲ Oudeheerweg-Heide 3**, abdij *Roosenberg* (1972/1975), DOM HANS VAN DER LAAN mmv Arch bur Van der Laan en Van Hal en gebr. (Piet en Edmond) Van Vloed; 2025
- ▲▲ Sombekedries**, tehuis *Kindervreugd* (2000/02), ERIC VERPLANCKE: fraaie wand als randbebouwing aan een plantsoenplein (zie onder)

Onder: de maquette van het klooster van dom Van der Laan in de Kerkstraat in Waasmunster dat rondom de bestaande kerk is gebouwd.

Onder: Sombekedries, Waasmunster. De opdrachtgever bij oplevering: alsof dit gebouw er altijd heeft gestaan.

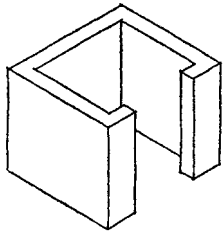

B WONDELGEM (WON) zie: Gent

B TONGEREN (TONG)

▲▲ Blaarstraat 43, *St.-Lutgardiskerk* (1949/56), JOS. RITZEN; 20basiliekbouwers (afb.)

NAWOORD: DE KENMERKEN

■ Het rijk geschakeerde beeld dat de Atlas biedt, heeft als risico dat de lezer in deze verzameling 'bomen' niet meer het gezamenlijke 'bos' ziet. Vandaar, tot besluit, de meest typerende kenmerken van gebouwen waarin het gedachtegoed van Van der Laan tot nu toe het duidelijkst tot uitdrukking komt. Dit lijstje kwam tot stand na gesprekken met velen, waaronder in het bijzonder Wim RAMSELAAR, GERARD WIJNEN, TOM SENDERS en HANS VAN DER LAAN (de neef).

■ de muurdikte is zichtbaar uitgangspunt voor de hele maatvoering; dat betekent dat de vorm van de wand, en van alle architectonische elementen, driedimensionaal herkenbaar is;

■ de binnenruimten worden bepaald door omheiningen, die zelf bestaan uit 'meetbare' bouwelementen. Dit in tegenstelling tot continue ruimten die zonder duidelijke grenzen in elkaar overgaan. Deze 'omheinde' wandelementen hebben een kenmerkende maatvoering (en daarmee karakter) die is gebaseerd op de discontinuïteit (lees: *stapsgewijze*), overzichtelijke reeksen mogelijkheden zoals deze voortkomen uit het plastische getal;

■ dankzij deze maatvoering is er **een grote onderlinge samenhang van het geheel en alle onderdelen, en dat in drie dimensies**; bovendien is dit een samenhang die natuurlijk aandoet omdat er wordt gewerkt met bevatbare ritmes – de repetitie van gelijke elementen is beperkt;

■ bouwmaterialen zijn vaak zo afgewerkt dat de constructie herkenbaar blijft en tegelijk de ruimtelijke werking wordt versterkt; bij gemetselde muren zijn bijvoorbeeld de stenen nog zichtbaar terwijl ze ook als vlakken werken;

■ de detaillering is ondergeschikt aan het geheel; deze ondersteunt slechts de samenhang en dringt zich niet op;

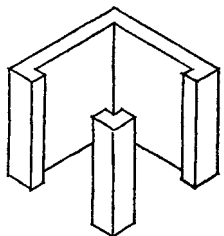
■ kleuren worden terughoudend toegepast en uitsluitend om de ruimtelijke werking van de architectuur te versterken.

Uiterlijke vormen zijn, zoals in dit boek telkens naar voren komt, in wezen secundair. Dom Hans van der Laan zelf was er van overtuigd dat zijn theorieën niet gebonden waren aan bepaalde vormen en was benieuwd hoe andere, latere generaties, wellicht heel anders op zijn inzichten voort zouden gaan.

Ontwerpen met het gedachtegoed van Van der Laan is echter geen sinecure. Het vergt naast voldoende kennis en talent vooral ook veel oefening, liefst onder begeleiding van ervaren praktijkbeoefenaars. Een euvel van deze tijd is echter dat de theorie vrij bekend en redelijk toegankelijk is, maar dat de praktijk sterk is verwaterd. Dat vergroot de kans dat het plastische getal slechts wordt gebruikt als spelletje, en dat uiterlijke kenmerken worden ingezet als truendoos.

De compositieleer, inclusief het verhoudingenstelsel van Van der Laan, is evenwel in de eerste plaats een instrumentarium. Het kennisnemen hiervan kan architecten bewuster maken van hun compositorische mogelijkheden. Dan kunnen ze kiezen om zich dit instrumentarium eigen te maken, waarmee ze vervolgens pas echt aan de slag kunnen gaan.

Alleen dan kan gebeuren waarop dom Hans van der Laan ooit hoopte: dat hiermee oorspronkelijke, nieuwe composities ontstaan die hijzelf nooit kon hebben bedacht ■

■ Nawoord: de kenmerken

252

ARCHITECTEN

In 1952 maakten deelnemers aan de cursus kerkelijke architectuur een (eerste) studiereis naar Rome. Op de foto het oponthoud voor een broodmaaltijd. Achter slaan Nico van der Laan, Geert Sarlemijn, Cees Pouderooyen en Joop Brugman de werkzaamheden gaande.

ARCHITECTEN

Register van alle in dit boek vermelde architecten. Van architecten en architectenbureau's die in meer of mindere mate een relatie hebben met het gedachtegoed van dom Hans van der Laan is een aanvullende beschrijving en een overzicht van het oeuvre opgenomen.

De lijst met werken is chronologisch geordend waarbij de afkortingen van het gebouwtype en de codering van het adres overeenkomt met de topografische Atlas (pagina 207 en verder). Bij vet vermelde verwijzingen naar de atlas zijn aldaar ook illustraties van het desbetreffende pand. Blauwe verwijzingen komen ook voor in lexicon of gids.

ALPHEN, R. VAN

1980/81 wh, Venl 4
1981/84 cult vzt, Venl 7

ANDRAULT, MICHEL p 101

geen BS, winnaar prijsvraag 'Syracuse

BANNENBERG, W.P.M. (WICK, 1940)

☛ Ging, na HTS Bouwkunde, medio jaren zestig aan de Academie van Bouwkunst in Tilburg studeren, toen de inzichten van Van der Laan daar centraal stonden; had als studie-begeleiders onder meer Bart Linssen, Harry van Hal en Harry Tilmanns. Maakte in 1969 de omslag mee waarna dit gedachtegoed op de Academie taboe werd en studeerde in 1972 af bij architect N. Zwarts. Heeft niet deelgenomen aan de cka; werkte wel sinds 1968 op het bureau van Fons Vermeulen, waar de invloed van Van der Laan op de ontwerpen steeds aanwezig was, zij het in sterk wisselende mate en zonder dat de namen van de ontwerpers werden vermeld. Medio jaren tachtig zette hij het bureau van Vermeulen voort als Architectenbureau W.P.M. Bannenbergh in Waalre.

.....
zie: Vermeulen, Fons

BEDAUX, JOS. (1910-1989)

☛ Bekend Tilburgs architect, aannemers-zoon. Tot medio jaren vijftig regelmatig deelnemer aan de cka, wellicht alleen algemene lesdagen. Hoewel in een aantal van zijn gebouwen, zoals de aula van de Hogeschool in Tilburg (met Jan van der Laan) de invloed hiervan zichtbaar is, nam hij de lessen van de pater nooit expliciet als uitgangspunt. Hij koesterde een eigen ambachtelijke ontwerp-stijl in vele variaties, naar gelang de smaak van zijn opdrachtgevers en de tijdgeest – die wisselde van historiserend tot sculpturaal en zeer modern. Van der Laan had veel waardering voor zijn werk en werkte wel met hem samen (°Zevenaar). Op latere leeftijd distantieerde Bedaux zich expliciet van Van der Laan.

.....
1953 ke, Eind 16
1965/70 ke, Zeven 1

'BELLOT, DOM PAUL (1876-1944)

p. '16, 65, 112
1906/25 kl, Oosterher 1, p 83
1922/24 ka, Bloer 1, p 16

BERGEN, TON VAN (1949) p 121

☛ Kreeg eind jaren zeventig van Bossche School architect Wim de Jong, waar hij als tekenaar werkte, de gelegenheid de cursus te volgen die op het Bossche bureau Van der Laan & Van Hal Architecten werd gehouden voor architecten en tekenaars die de inzichten van dom Hans van der Laan in de praktijk wilden kunnen brengen (ook wel cursus 'het plastische getal' genoemd). Begon in 1984 een eigen bureau in Gennep dat hij nog altijd afficheert als 'met specialisatie Bossche School' architectuur, welke vernieuwend wordt toegepast.' Daarnaast veel restauraties, waaronder de Martinuskerk in Gennep.

.....
2005/07 wh, Sieb 1
2009 rest, Gen 1

'BERLAGE, H.P. (1856-1934) p '17, 77

BEURDEN, A.J.C. (TOON, 1922) p 166, 199

☛ Werkte enige jaren bij Fons Vermeulen voor hij in 1969 een eigen bureau oprichtte in Oirschot: Architectenbureau Van Beurden, vanaf 1980 Van Beurden Lanfermeijer en tegenwoordig met de naam LSWA. De invloed van Van der Laan op zijn werk is slechts zeer sporadisch aanwezig en uitsluitend in gebouwen uit de jaren zeventig.

.....
1977/78 kant, Mier 1
1979/82 rh, Oir 2

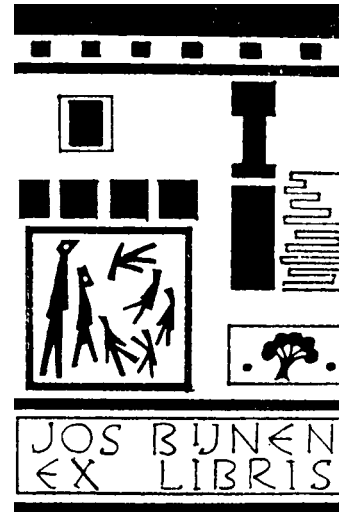
BEURDEN LANFERMEIJER zie Beurden A.J.C.

BIJNEN, J.W.C.J. (JOS, 1916-1993)

p 31, 136 (116)

☛ Volgde van 1945-1949 HBO opleiding bouwkunde aan de Katholieke Leergangen in Tilburg en behoorde van 1949 tot 1962 tot de vroegste en ook trouwe deelnemers aan de cka, eerst als cursist (kandidaatsdiploma 1955), later als toehoorder. Nam in 1952 deel aan de Italiëreis. Van 1950 – 1972 zelfstandig architect in Oss. Aanvankelijk neemt hij de invloed van de cursus intensief mee in zijn eigen ontwerpstyl. In de jaren zestig maakt hij zich hiervan steeds meer los.

.....
1954/55 ba, Oss 17
ca 1955 wh, Oss 18a
1958/60 ke, Mald 1

Het Ex Libris van Jos Bijnen en een zelfportret uit 1987. Het is met acrylverf geschilderd op een plaatje masonite van 65 x 100 centimeter.

1958/59 syn, Oss 22

1961 ka, Aarl

Jaar onbek wb, Oss 11

1967/68 wh, Oss 8

1968/69 ke, Oss 21

1959/69 kl, Tilb 3

BÖHM, DOMINIKUS (1880-1955)

p. 132 (14), 149 (120), 183-184 (139)

☛ Vermaard Duits expressionistisch architect die onder meer het oorspronkelijke gebouw van abdij Sint-Benedictusberg in Lemiers (Vaa's) ontwierp, met compagnon Martin Weber. Zijn bureau wordt voortgezet door de inmiddels eveneens vermaarde Gottfried Böhm (1920).

.....
1921/23 kl, Lem

BOLDER, JAN (1945) p 164 (130), 180

☛ Maakte begin jaren zeventig het laatste staartje van de cka mee, als zeer geïnteresseerd cursist, en ging vervolgens werken op het bureau Van Dael en Ruys. Na het vertrek van Van Dael, in 1978, werd hij compagnon in wat nu bureau Ruys en Bolder ging heten. In 1987 vertrok hij hier en begon een eigen bureau in Breda.

.....
zie ook: Ruys en Bolder
1978/82 wh, Bred 8
1980 app, w Bred 1a
1980 app, Bred 4a

BOSCH, GEERT (1965)

☛ Mede naamgever van architectenbureau Hilbrink Bosch in 's-Hertogenbosch. Raakte tijdens zijn architectuurstudie aan de TU Eindhoven al zo geïnteresseerd in Van der Laan dat hij een scriptie wijdde aan het plastische getal. Nam zich toen voor de lessen uit het

boek De architectonische ruimte als de kans zich ooit voordeed in een ontwerp te gebruiken. Dat is recent voor het eerst, voorzichtig, gebeurd.

.....
2005/10 wb, gz, Hert 2

BOUWBUREAU HEYENDAAL

☛ Gelegenheidscombinatie van samenwerkende architecten voor de Medische Faculteit en het Academisch Ziekenhuis van de Katholieke Universiteit van Nijmegen, met als voornaamste architecten: Jan van der Laan, Pieter Dijkema en Antoon Croonen. De vroegste aanzet hiertoe vond plaats in 1947 toen Granpré Molière werd gevraagd een structuurplan op te stellen voor nieuwbouw van deze universiteit. Die huiste tot dan toe in diverse oude panden in de binnenstad, en met name de Medische en Bèta Faculteiten zouden gevestigd worden rond het voormalige landgoed Heyendaal. Molière schakelde drie van zijn voormalige studenten in: Cees Pouderoyen, George Deur en Jan van der Laan. Van der Laan kreeg opdracht voor de Medische Faculteit en stelde Pieter Dijkema aan als zijn assistent, die al kort daarop de leiding kreeg van het hiertoe speciaal opgezette bureau Heyendaal dat kantoor hield in het gelijknamige vroegere landhuis.

.....
zie ook pagina 226-227

1948/66 un, gz, Nym 9 (Croonen, Dijkema, Vd Laan)
1954/56 un, gz, Nym 9 (Dijkema)
1958/60 un, gz, Nym 10 (Dijkema)
1958/60 un, gz, Nym 11 (Croonen, Dijkema, J vd Laan)
1969/70 un, gz, Nym 22 (Dijkema)
1971 un, gz, Nym 11 (Dijkema, Croonen)
1970/72 un, gz, Nym 9 (Dijkema)

1970/72 un, gz, Nym 21 (Dijkema)
1987/89 un, gz, Nym 9 (Croonen)

BROECK, LUC VAN DEN,
zie: Van den Broeck, Luc

BROEK EN BAKEMA, ARCHITECTENGEMEENSCHAP
p. 171

BRUGMAN, J.J. (JOOP, 1910-1998)
p 31, 32, 73, 116 (14)

Joop Brugman op 79-jarige leeftijd.

☛ Behoorde tot de eerste lichting cursisten van de cka, waar hij in 1951 het getuigschrift haalde en vanwege de uitnemende kwaliteit van zijn eindproject, met G.J.M. Sarlemijn, werd beloond met het charter. Bleef tot in 1973 tot de harde kern van deze cursus behoren, waarnaast hij in de jaren vijftig en zestig ook deelnam aan een kleinere studiekekring, met o.a. Rosemarijn van der Does de Willebois, M. J.A. van Geel, Jan de Jong, Nico en dom Hans van der Laan en Bart Linssen. Vanaf 1946 tot 1950 vormde hij samen met Frans Mol het Bredase bureau Mol en Brugman en vestigde zich vervolgens in Utrecht als zelfstandig architect. Werkte gestaag aan een oeuvre waarin het gedachtegoed van Van der Laan tot uitdrukking kwam. Op late leeftijd profileerde hij zich als ontwerper en maker van meubels in datzelfde genre. Zie ook: Mol en Brugman.

.....
1956/57 ka, Purm 1
1960 wh, Bruc
1966/67 wh, a, Tutw 1

BRUIJN, P.J.A.M. DE (WIM) p 16
☛ Een van de vroegste cursisten van de cka, getuigschrift circa 1951. Was enige tijd docent aan de RK Leergangen te Tilburg. Zei rond 1960 de cursus vaarwel.
.....

BRUIN, RUDI DE p. 192
☛ In Zweden gevestigd Nederlands architect die daar betrokken was bij de uitvoering van het laatste grote ontwerp van dom Hans van der Laan, het klooster in Tomelilla.
.....

1986/95 kl, ZW Tom

BUTLER, FRÉDÉRIC DE (1956)
☛ Frans architect, opleiding l'École d'Architecture Paris-Val de Seine. Eigen bureau in Nantes. Hoorde van een oude studievriend over van Van der Laan en zocht deze in 1983 en 1984 op in Vaals. Ging vervolgens abdijs Roosenberg en Huis Naalden in Best bekijken. Realiseerde een eigen vakantiehuis waarbij hij de inzichten van Van der Laan als uitgangspunt nam.
.....

2002/06 wh, F Charch

BIJNEN, JOS,
zie vóór lemma Böhm

CEPEZED p 200

COMPOSITIE 5 ARCHITECTUUR (VANAF 1993)
☛ Ontstaan uit een fusie van Buro Ruys en het bureau van Job van Hoytema, Hans Stoelinga en Jos Verbakel.
.....
1997/99 wo+wi Bred 17 (Lukas Ruys)
2001/03 wh Bred 20 (Lukas Ruys)
2002/03 rh, Hul (Frans en Lukas Ruys)
2005/007 wb, Etnn (Jos Verbakel)
2006/10 wb + gz, Midl (Lukas Ruys)
2007/09 wb, Bred 14 (Lukas Ruys)

COPPEN, J.
geen deelnemer cka
zie Hest, J. van

CORBUSIER, Le p 38, 74, 76, 140, 102

CROONEN, ANTOON (1923-2006)
☛ Vermaard Nijmeegs architect. Ging na zijn studie aan de TH Delft werken bij J.A. van der Laan waar hij met name betrokken raakte bij de bouw van de medische faculteit en het academisch ziekenhuis van Nijmegen; werkzaamheden die vanaf medio jaren vijftig werden ontworpen door gelegenheidsbureau Heyendaal. Had vanaf 1963 tot 1988 een architectenbureau samen met Pieter Dijkema, dat hij vervolgens tot 1997 voortzette onder eigen naam. Geen deelnemer aan de cka.
.....

zie ook: Bouwbureau Heyendaal
1948/66 un, gz, Nym 9
1958/60 un, gz, Nym 11
1971 un, gz, Nym 11
1987/89 un, gz, Nym 9

CROONEN, W.J.J. (WIL, 1920)
☛ Stedenbouwkundige in 's-Hertogenbosch; cursist cka vanaf het eerste uur, deelnemer tot in de jaren zestig.
.....
1975/79 whn, Ros 8

CUYPERS, JOS. TH. J. (1861-1949) p 214, 216

CUYPERS, P.J.H. (1827-1921) p 217

DAEL, W. (WIM) VAN (1912-1985)
☛ Vast deelnemer aan de cka vanaf het eerste begin tot medio jaren zestig. Trad in 1946 toe tot het bureau van A. Siebers, tot 1948 in Den Haag gevestigd en in 1948 verhuisd naar Ginneken, Breda, waar hij geleidelijk aan de stijlmerken van de Deltse School vervulde voor architectuur waarin het gedachtegoed van Van der Laan herkenbaar was. Tot 1977 zou hij aan dit bureau verbonden blijven.
.....
zie: Dael en Ruys; Siebers en Van Dael

DAEL EN RUYS, ARCHITECTENBUREAU VAN (1966-1977)
Vernoemd naar *Dael, W. van en *Ruys, F.J.C.; voortzetting van *Siebers en Van Dael.
1968/77 wb, Oist 2 (Ruys)
1969/71 b, Tilb 1 (Ruys)
1975/76 rh, Helv (Ruys)
1969/71 wb, Hozw 2 (Ruys)
1970 rh, Beed 1 (Van Dael, Ruys)
1971/72 wh, We (Ruys)
1971 ev kl, Oosth 4 (Ruys)
1976 rh, Helv 1 (Ruys)
1970 rh, Beed (Ruys)

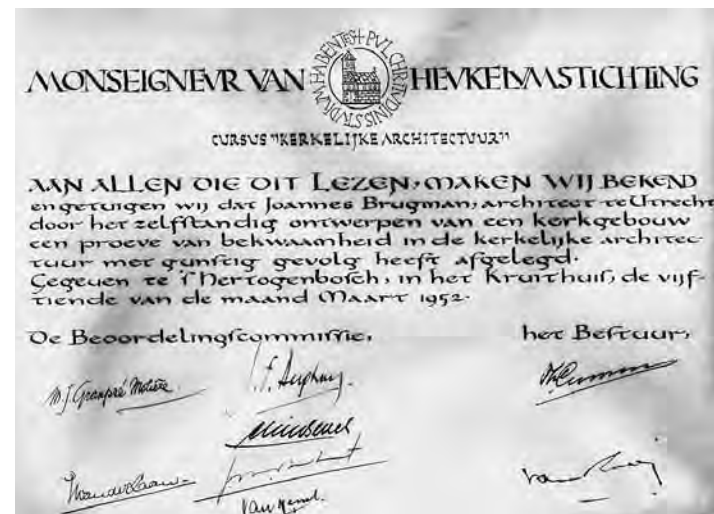
DEUR, J.G. (GEORGE, 1892-1964) p 170

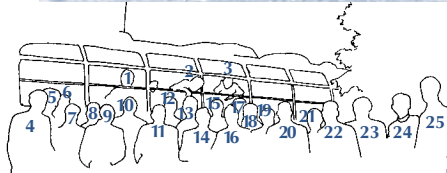
☛ Gerenommeerd Nijmeegs architect met uitgesproken ontwerpstyl. Geen deelnemer cka, compagnon van Cees Pouderoyen.
.....
zie: Pouderoyen, Cees

***DIJKEMA, PIETER (1920-2010)**
p 37, 170 (18, 33)
zie ook: Bouwbureau Heyendaal
1948/66 un, gz, Nym 9
1954/56 un, gz, Nym 9
1958/60 un, gz, Nym 10
1958/60 un, gz, Nym 11
1959/60 ka, Nym 18
1960/61 ka, Ny 8
1963/66 ke, past, Stoe 1
1969/70 un, gz, Nym 22
1971 un, gz, Nym 11
1970/72 un, gz, Nym 9
1970/72 un, gz, Nym 21
1978/79 rh, Nym 17
1984/85 lith, Hert 37, p 39
1987/89 un, gz, Nym 9

DILLEN, J.J. VAN (JAN VAN, 1896-1972)
☛ Had voor WO II diverse betrekkingen in 's-Hertogenbosch, zoals architect op het bureau van Frans Schutz en hoofd van de Technische Dienst van de Gemeente. In de jaren vijftig was hij mede-naamgever van Architectenbureau Van Dillen en Noumans. Moet daarnaast een gewaardeerd docent zijn geweest, want hij was tot zeker 1952 als leraar en examiner betrokken bij de cka en reisde in 1952 mee naar Italië. Gaf in die tijd ook les aan de RK Leergangen in Tilburg, namens welke opleiding hij bestuurslid was in de Mgr Van Heukelumstichting. Twee van zijn zonen werden ook architect: Frans (1932-1991) en Joan (1930-

Het charter van de cursus kerkelijke architectuur van Joop Brugman.
Het op 15 maart 1952 uitgereikte 'getuigschrift'
(met de hand gecalligrafeerd op doorschijnend perkamentachtig papier)
is onder meer ondertekend door M. J. Granpré Molière, J.F. Berghoef, Mgr.
Th. J.A. Goossens, Nico van der Laan, P. van Kessel en G.A.M. van Rooy.

In mei/juni 1952 werd voor de deelnemers aan de cka een reis naar Rome georganiseerd. Uit de reisinstructies: „de jacketten

afzonderlijk inpakken in kartonnen dozen, plat model; rookgerei maximaal 200 sigaretten meenemen; bord en drinkbeker

1966), waarvan de laatste samenwerkte met G.Th. Rietveld.

.....
1952/53 ka, Eind 9

DOEDENS, WILLEM (1929)

Had van 1964 tot circa 2000 Architectenbureau W.E.J. Doedens in Alkmaar. Was vanaf 1962 tot 1973 cursist en deelnemer aan de cka (diploma 1969). Zou tot op het laatst de lessen van Van der Laan in zijn gebouwen tot uitdrukking brengen maar vanaf begin jaren tachtig nog slechts op kleine schaal. Hij verwoordde rond 1980: 'De uitgangspunten van het bureau komen voort uit met vakgenoten gemaakte architectuurstudies en de boeken Het plastische getal en De architectonische ruimte van dom H. van der Laan.'

.....
1969/72 sch, Alkm 2
1970 wh Alkm 7
1971/73 wh, Alkm 1
1971/74 wb, Dery
1975/76 kant, Alkm 6
1976/77 kant, Heerh 1
1977/78 wo+wi Alk 4
1977/79 sch Alk 3
1978/80 wh, Alk 5
1978/80 kant, Hoorn
1978/80 kant, Htev

wordt centraal meegenomen". Het vertrek was 26 mei om 05.00 uur te Nijmegen met verdere stopplaatsen Heesch, Den Bosch, Eindhoven en (om 8.30) Roermond. „Er wordt op tijd vertrokken. Wie te laat is moet dezelfde dag op eigen gelegenheid naar Bazel reizen.“ 1 Joop Brugman;

3 Nico van der Laan;
5 Geurt Brinkgreve;
7 Jos Deltrap;
8 Jan de Reus;
9 Cees Pouderoyen;
10 Jos Schijvens;
11 Aad Evers;
12 Jules Kirch;
14 Pol de Graaf;
17 Geert Sarlemijn;
18 Jos Bijnen
22 Jan van Dillen;
24 priester
Jan Hoes.
Zie ook de foto's op pagina 253 en 263.

ELEMANS, ARCHITECTENBUREAU

In 1924 begon Petrus Godefridus Elmans (1893-1964) in Ravenstein een architectenbureau dat in 1956 door zijn zonen Jan en Henk werd voortgezet onder de naam Architectenbureau Elemans dat in 1965 naar Oss verhuisde.

.....
1994 w. Oss 4

EMBDEN, S.J. (SAM, 1904-2000)

p 23, 43, 74, 113

Studievriend van dom Hans van der Laan aan de TU Delft die levenslang op goede voet met hem stond maar zich niet door diens inzichten liet leiden. Speelde als architect en stedenbouwkundige een toonaangevende rol in de wederopbouw van het land, vooral in Rotterdam, en was medeoprichter van het Delftse bureau OD 205. Daarnaast een van de belangrijkste ontwerpers van de stedenbouwkundige opzet van de TH Eindhoven (1954/64) en de TH Twente (1960/64)

.....

EVERS, A. (AAD, 1914-1997)

zie: Evers en Sarlemijn

EVERS EN SARLEMIJN

p 117 (■5), 118-119 (■6), 123 (■9), 129-131 (■13)

Het succesvolle Amsterdamse bureau van het duo Aad Evers en Geert J.M. Sarlemijn heeft een belangrijk stempel gedrukt op vooral de vroeg-naoorlogse Nederlandse woningbouw, overal in het land. Zowel Evers als Sarlemijn had na een MTS-opleiding (respectievelijk in Amsterdam en Haarlem) bij diverse architectenbureaus gewerkt voor ze in 1941 hun eigen bureau begonnen. Op aanraden van J.F. Berghoef volgden ze in 1940/41 als toevoerder de colleges van 'Granpré Molière in Delft. Vanaf het vroegste begin (1947) tot circa 1960 namen beiden deel aan de cka en behaalden ook beiden een getuigschrift: Sarlemijn bij de eerste lichting, namelijk 1952, Evers circa 1957. Beiden gingen mee met de studiereizen naar Zuid-Frankrijk (1948) en naar Noord-Italië (1952). Hun vele projecten weerspiegelen duidelijk de diverse stadia van de zoektocht binnen de cka – al werden ze als Amsterdammers nooit echt bij de Bossche School gerekend. Het bureau heeft tot begin jaren tachtig bestaan, waarna het door C.F.M. Sarlemijn (zoon van G.J.M.) onder eigen naam werd voortgezet.

.....

1947/49 wb, Roos 1

1949/52 wb, Bred 18

1950/51 wb, Berg 1

1951/52 wb, Ams 1

1951/52 ke, Ams 12

1952/53 wb, Bred 6

1952/54 ke + past, Ams 4

1952/55 wb, Ny 1

1953/54 wb, Gra 1

1953/54 wb, Ams 5

1953/59 wb + vz, Ny 6

1955/57 wb, Gor

1959/60 sch, Ams 6

1960 wb, Ams 8

1971 sch, Ams 10

1971/74 sch, Ams 14

1972/74 wb, Ams 7

1972/74 wb, Ams 9

1972/74 wb, Ams 13

1974/76 wb, Hert 23

1984 wb, Ams 1

1984 wb, Ams 11

FOKKINGA, B. (1916-1989) p 123

Stedenbouwkundige wiens naam zonder verdere specificatie voorkomt bij deelnemers aan de cka. Werde na zijn afstuderen op de TH Delft, op voorspraak van Granpré Molière, een van de leidinggevend bij de Stedenbouwkundige Dienst van Nijmegen die eerst de wederopbouw van de binnenstad ter hand nam en vervolgens vele stadsuitbreidingen. Vanaf 1964 tot 1977 deed hij vergelijkbaar werk in Rotterdam, als directeur van de Dienst Stadsontwikkeling daar.

.....

GEEL, M.J.A. VAN

Cursist en deelnemer aan de cka vanaf 1953 tot 1973. Heeft onder meer bij Mol en Brugman gewerkt en maakte begin jaren zestig deel uit van de Utrechtse studiegroep met onder meer Bart Linssen, Joop Brugman, Rose-

marijn van der Does de Willebois, Jan de Jong en dom Hans en Nico van der Laan. Gaf ook enige tijd les op de RK Leergangen in Tilburg.

.....
1969 bi, Amer 5

GEERTS, J.J.M. (JAN, 1936)

Deelnemer en cursist van de cka in de laatste zeven jaar daarvan, toen de theorie afgerond leek te worden (1967-1973) waarbij hij soms persoonlijk door Jan de Jong werd begeleid. Werkte van 1968 tot 1981 op het bureau van Fons Vermeulen en begon daarna een eigen architectenbureau (tot 1983 met Louis de Kok die weinig ophad met de 'Bossche School') dat zich voornamelijk toelegde op woningbouw en bejaardenhuizen.

.....

1981/1983 rh, Vess

GRAAF, H.W. DE (HARRIE, 1925)

Broer van P.W. (Pol) de Graaf met wie hij in 's-Hertogenbosch een succesvol bureau vormde. Is tot begin jaren zestig regelmatig bij de cka geweest, deels ook als cursist, maar hield zijn reserves tegenover de daar onderwezen inzichten.

.....

zie Graaf, Architectenbureau P.W. en H.P.F. de

GRAAF, P.W. DE (POL, 1920-1992)

Architect uit 's-Hertogenbosch die vanaf 1947 tot begin jaren zestig deelnam aan de cka, daarbij meeging naar Italië (1952) en de inzichten van Van der Laan aanvankelijk ook een belangrijke plaats gaf in zijn ontwerpen. Broer van H.W. (Harry) met wie hij een architectenbureau vormde.

.....

zie Graaf, Architectenbureau P.W. en H.P.F. de

GRAAF, ARCHITECTENBUREAU P.W. EN H.P.F. DE

Bureau van de broers Harrie en Pol de Graaf in 's-Hertogenbosch; beiden deelnemers aan de cka van het eerste uur tot begin jaren zestig. Aanvankelijk hebben ze de lessen consciëntieus in de praktijk gebracht maar later werden ze veelbouwers van wie nog maar weinig gebouwen voor dit boek van belang zijn. Het bureau werd later voortgezet als De Graaf, Koeman en Van Loon dat in 1998 met Molenaar en Pruyn fuseerde tot Molenaar en Koeman (1998) en vanaf september 2009 Molenaar, Bol en Van Dillen heet.

.....

1955/56 ke, Hert 27

1975/79 whn, Ros 8

1976/77 gz, Hert 32

'GRANPRÉ MOLIERE, M.J. (MARINUS JAN, 1883-1972)

p 33-35, 37, '42-44, 113, 124, 257

HAAN, J.J. DE (KOOS, 1933-2009)

Ging na zijn afstuderen aan de TU Delft (1961) werken op het Delftse bureau van Van der Laans oude studievriend – maar architectonische tegenpool – Sam van Embden (OD 205). Volgde tegelijkertijd, de hele jaren zestig, de algemene lesdagen van de cka en ging

in 1969 ook mee met de laatste Italiëreis. Van circa 1969 tot 1982 was hij partner bij bureau Abma, Hazewinkels Dirks De Haan. Daarvoor en daarna was hij zelfstandig, waarbij hij de laatste periode samenwerkte met zowel Hans (neef) als Rik van der Laan. In al zijn ontwerpen streefde hij naar toepassing van het plastische getal, al is dat in zijn (vele) restauraties nauwelijks zichtbaar. Vanaf 1978 tot circa 1990 was hij tevens docent stedenbouwkundig ontwerpen aan de TU Delft.

.....

1977 wb, Ams 3
1977/80 wb, Rot 1

HAAN, J.A.M. DE (JOS, 1924)

☞ Nam tijdens zijn studie deel aan de studiering kerkenbouw van de TU-Delft en studeerde af in 1953. Hoorde enkele jaren later over de cka in 's-Hertogenbosch en zou daar vanaf 1956 tot het eind daarvan vast bezoeker worden van de algemene lesdagen op zaterdag. Werd al vlug bestuurslid van de Mgr Van Heukelumstichting en vervolgens penningmeester van de Stichting Menselijk Verblif (tot circa 2000). Zou zich de inzichten van Van der Laan nooit echt eigen maken, al paste hij soms wel verhoudingen toe volgens het plastische getal. Vanaf 1958 had hij een architectenbureau onder eigen naam in Eindhoven, dat hij in 1990 afloot met de bouw van een eigen bungalow.

.....

1959/60 ka, Eind 2
1961 vz, Eind 4
1966/67 wo+pr, Eind 5
1970/71 eig wh, Eind 1

HAL, H.J.A. VAN (HARRY, 1920-1995)

p 26, 47

☞ Was vanaf het begin betrokken bij de cka, aanvankelijk als HBO-student aan de Katholieke Leergangen in Tilburg waar hij in 1951 afstudeerde. Ging kort daarop werken bij het bureau van Nico van der Laan in Rosmalen waar hij vanaf 1957 partner werd. Aan dit bureau, dat enkele malen van naam veranderde, bleef hij tot 1987 verbonden. Zowel binnen dit bureau als daarbuiten, met name als docent in Tilburg, speelde hij een grote rol in het toegankelijk maken van het gedachtegoed van Van der Laan voor de beroepspraktijk. Trad vaak op als begeleider van (aankomende) architecten en tekenaars of als streng criticaster van geestverwante collega's.

.....

zie ook: Laan, Hansen & Van Hal, Architectenbureau Van der; Laan & Van Hal Architecten, Van der;

HANSEN, W.A.J. (WIM, 1904-1979) p 32

☞ Studeerde eind jaren veertig aan de Katholieke Leergangen in Tilburg, HBO Bouwkunde, en was daarnaast, vanaf 1946, medewerkend architect op het bureau van Nico van der Laan, waar hij vanaf 1957 (samen met Van Hal) partner werd en tot 1973 bleef werken. Was daarnaast vanaf 1947 (aanvankelijk als student) tot de dramatische omslag in 1968

cursusleider cq directeur van de Tilburgse Katholieke Leergangen c.q. Academie van Bouwkunst. Begenadigd ontwerper van veel gebouwen waaruit diepgaand inzicht in de lessen van de pater spreekt.

.....

zie: Laan Hansen, Architectenbureau Van der; Laan, Hansen, Van Hal, Architectenbureau Van der

HEST, J. VAN

☞ Architect in Venlo, tot 1953 cursist van de cka en deelnemer aan de Italiëreis van 1952. Mede-naamgever van architectenbureau: Van Hest en Kimmel.

.....

1954/56 kl, Venl 6
1977/80 rh, Reuver (ism J.Coppen)

HONTEM, ARCHITECTENBUREAU VAN p 123

HP ARCHITECTEN p 195-196 (44)

☞ Rotterdams architectenbureau van Manou Huijbrechts en Pelle Poiesz

.....

1998/00 mu, Vlijm 2

HUIJBRECHTS, J.Th.J.M. (JAN, 1940-2007)

p 176 (36), 195

☞ Werkte, na paar jaar kunstacademie Amsterdam (beeldhouwen) en avondopleiding bouwkundig tekenaar, tien jaar bij een lokaal Brabants architect. Rond 1980 bracht de crisis hem ertoe een eigen architectenbureau te beginnen. Als bewonderaar van Jan de Jong vond hij dat aanleiding om zich in de theorie van Van der Laan te verdiepen en volgde hij enkele jaren de Bossche cursus op het bureau van Van der Laan & Van Hal. De verworven inzichten paste hij slechts kort toe; de avondopleiding aan de Academie van Bouwkunst in Tilburg (voortzetting van de Katholieke Leergangen) die hij vanaf 1987 volgde, deed hem kiezen voor modernistische vormtaal, in bewondering voor Le Corbusier.

.....

1985/86 sv, Hert 18

1988 wh, Vlym 1

HUIJBRECHTS, MANOU (1969)

p 195-196 (44)

☞ Zoon van Jan Huijbrechts, wiens kennis-making met het gedachtegoed van Van der Laan, rond 1980) hij zijdelings volgde tijdens zijn architectuuropleiding aan de TU Delft. Vormt het Rotterdamse bureau HP architecten met Pelle Poiesz, met wie hij zich eenmalig intens verdiepte in de ideeën van Van der Laan, voor een opdracht in Vlijmen.

.....

zie: HP Architecten

IMA SUMMIS, ARCHITECTENBUREAU p 190

zie: Lockefeer, Walter

JANSSEN, ROGIER

☞ Maakte als student in Delft begin 2000 een scriptie over het plastische getal en greep een verbouwingsopdracht voor het woonhuis

van zijn ouders aan om hier de maatvoering te baseren op het plastische getal, in twee samenhangende ordes van grootte. Heeft nu in Rotterdam een eigen architectenbureau: JagerJanssen.

.....

2006/07 wh, Hem

JEANNERET, CHARLES EDOUARD

(zie ook Corbusier, Le) p 74

'JONG, JAN DE (1917-2001)

p 44, 47, 49-52, 73, 97, 110, 163, 138 (17), 142 (19), 148, 154 (23), 160 (26), 168 (32), 176

1948 ka, Lith 2, p 50

1949/51 wh+stal, Hert 32

1949/67 eig wh + kant, Schai 3

1950 ka, Lith 1

1950 + 68 rh, Schai 2

1950/51 wh + schuur, Litho, p 50

1952/53 wh, Oss 19

1953/56 ke, Babb 1

ca 1954 kl+sch, Boxm

1955/58 ke, Rys

1957/1959 ke, Gem 1

1958/59 ke, Odi

1959/61 ke, Bred 1

1960/61 ke, Oosth 5

1960/66 kl, Maar

1961/62 wh, Rav 2

1961/62 past, Gem 2

1961/62 ke, Hert 19

1961 + 1972 ke, Hert 42 ke

1962/66 rh, Bu

1963/65 ke, Alm 3, p 143

1964 kl, Alm 2

1964/65 ke, Slee

1966/67 past, Babb 2

1966/68 ke + past, Uden

1968/69 sch, Schai 1

1968/70 2 wh, Rav 3

1974/75 wh, Rav 9

1976/78 rh, Drun

*De tas van Jan de Jong staat anno
voorjaar 2010 nog altijd op een
stoel in zijn kantoor te Schaijk.
Jan de Jong zal herinnerd worden als een
van de weinige architecten die in staat
was om voor elke opdracht een passend
gamma van maatverhoudingen te vinden.
Met dat gamma wist hij al de sfeer en het
karakter van het gebouw vast te leggen.*

1976/81 rh, Some
eind '70 wh, Oss 20
eind '70 wb Gra 4
ca 1980 wb, Gra 2
1980/82 kant, Hert 17
1981/83 rh, Zeel
1993 wh, Rav 5
zj wh, Rav 13

KIRCH, J.H.M. (JULES, 1919-1998) p 31

☞ Deelnemer van de cka vanaf 1953 tot eind jaren zestig waar hij het charter behaalde. Ging mee naar Italië in 1952, en kwam direct na het afronden van de cursus, in 1953, te werken op het Leidse bureau van Jan van der Laan. De gebouwen die hij daar ontwierp dragen duidelijk het stempel van de cursus. Na de dood van Jan van der Laan in 1966 werd dit bureau voortgezet onder de naam Architectenbureau Kirch Hermans Van der Eerden, die in 1975 veranderde in Architecten Combinatie Leiden, 's-Hertogenbosch. Dit bureau werd in 1985 door Kirch opgeheven.

.....

zie ook: Laan, J.A. van der

1953 1955 ke, Denh

1954/58 ke, Rhenen

1956/61 ke, Bred 13

KOHL, CHRISTOPH p 202

Partner in bureau Krier en Kohl

KOLDEWEY, B.J. (1895-1958) p 16, 32

KRANENDONK, ANTOON VAN (1917-1991) p 32, 33

KRIER, ROB (1938) p 202

Partner in Krier en Kohl

KROPHOLLER, A.J. VAN (1882-1973) p 52

KÖRMELING, JOHN (1951) p 62, 98

☞ Opgeleid als architect aan de TU Eindhoven maar voornamelijk werkzaam als beeldend kunstenaar. Was al tijdens zijn studie zeer geïnteresseerd in Van der Laan en reisde in 1975 mee naar 'Stonehenge. Heeft vooral in de jaren tachtig in een aantal kunstwerken gespeeld met inzichten van Van der Laan.

.....

LAAN, BUREAU VAN DER (1987-2010)

☞ Architectenbureau van J.W. (Hans) van der Laan, neef van dom Hans van der Laan, in 's-Hertogenbosch. – een voortzetting van Van der Laan & Van Hal Architecten en van 1987-2002 bekend onder iets andere naam, namelijk: Architectenburo Van der Laan

.....

1983/87 b, Hert 29

1985/87 wo + wi, Hert 16

1986/87 wh, Ros 2

1987 b, Heus 3

1987/89 wo+wi, Hert 15

1990/1994 wb, Vught 5

1998/10 wb, Helm 1

2006/09 wh, Twel

2002/08 wb + gz, Geer 3

2008/09 wh, Ros 6

LAAN, DOM HANS VAN DER
 1964-69, 112 (111), 113 (112), 132-134 (114), 146-150 (120), 156-159 (125), 171-173 (134), 177-179 (137), 182-187 (139), 192-193 (142)
 1930 ka, Baa
 1930 kl, Oosth 1, p 83
 1938/1939 kl, Oosth 1
 1946 mo, Geer 2
 1948/95 ka, Helm 2 (met Nico vd Laan)
 1950/51 b, Oosth 2
 1956/57 ka, Nym 11
 1956/95 ke, kl Lem 1
 1965 altaar, Eind 16
 1972/75 kl, B Waas 4
 1978/82 wh, Best 1 (met Bur. H.W. Vd Laan)
 1978/85 kl, B Waas 2 (met Rik vd Laan)
 1982/87 wh, B Waas 3 (met Rik vd Laan)
 1985/86 bk, Eind 12
 1986/95 kl, ZW Tom (met Rik vd Laan, Rudi de Bruin)

LAAN, J.W. VAN DER (HANS, 1941)
 p. 98, 171, 176, 202-203 (149)
 (in dit boek ook wel vermeld als 'Hans van der Laan jr.' of 'neef Hans van der Laan')

☞ Zoon van Nico, neef van dom Hans van der Laan; draagt het gedachtegoed van zijn oom nog altijd uit, zowel in zijn gebouwde werk als via cursussen en lezingen. Studeerde in 1971 af aan de TH-Delft. Na een aantal werkjaren bij andere bureaus trad hij in 1973 toe tot het bureau van zijn vader, toen geheten Van der Laan & Van Hal Architecten, waarvan hij, in 1976, na het terugtreden van Nico, mede-naamgever werd. Kort daarop verhuisde het bureau van Rosmalen naar 's-Hertogenbosch. Nadat Van Hal in 1986 terugtrad veranderde de bureau-naam in Architectenbureau Van der Laan, vanaf 2002: Bureau Van der Laan.
 • • • • •

zie: Laan & Van Hal Architecten, Van der; Laan, Bureau Van der

Nico van der Laan schrijft tijdens de Rome-reis in 1952. Op de achtergrond is het gezicht herkenbaar van Geert Sarlemijn.

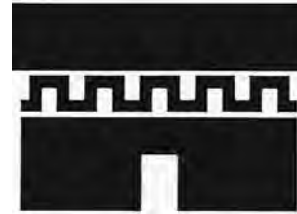
LAAN, J.A. VAN DER (JAN, 1896-1966) p. 64, 110
 ☞ Oudste broer van dom Hans en Nico van der Laan; ging vanaf 1916 aan de TU Delft studeren, onder meer bij Granpré Molière, en trad in 1921 toe tot het architectenbureau van vader Leo dat hij tot grote bloei hielp brengen en nog voor WO II overnam. Binnen dit bureau realiseerde hij een enorm oeuvre, met als voornaamste medewerkende architecten Th. M. van Eerden, J.B. Hermans en J.H.M. Kirch (waarvan de laatste twee deelnamen aan de cka, zij het alleen Kirch langdurig). Jan van der Laan was, als een pater familias, zeer geïnteresseerd in de zoektocht van zijn beide jongere broers die hij in alle opzichten steunde, en voor wie hij een ware mecenass was. In zijn eigen werk is de invloed van het gedachtegoed beperkt. Wel is bekend dat hij in de jaren vijftig en zestig voor essentiële opdrachten graag overlegde met dom Hans die andersom ook hechtte aan het oordeel van zijn oudste broer.
 • • • • •

zie ook: Bouwbureau Heyendaal; Kirch, Jules
 1948/66 un, gz, Nym 9
 1953/56 ke DH 1
 1958/60 un, gz, Nym 11

LAAN, L. VAN DER (LEONARD / LEO, 1864-1942) p. 64
 ☞ Aannemerszoon die zich ontwikkelde tot toonaangevend architect in Leiden. Vader van, onder anderen, drie zonen die architect werden: Jan, dom Hans en Nico van der Laan - waarvan Jan, de oudste, zijn bureau heeft voortgezet.
 • • • • •

LAAN, N. VAN DER (NICO, 1908-1986) p 8, 32, 52, 100, 110, 113, 257 (112), 128 (112)
 ☞ Jongere broer van dom Hans van der Laan, die diens hele zoektocht met hem deelde, ondersteunde en toetste in de praktijk. In

feite was hij bij alle bouwwerken van dom Hans van der Laan intensief betrokken, zoals hij ook zijn eigen ontwerpen steeds met zijn broer besprak. Studeerde in Delft waar hij op kamers woonde bij Sam van Embden. Studeerde in 1937 af. Via Molière kreeg hij de leiding bij het opzetten van de cka waarvoor hij in 1946 naar Brabant verhuisde en daar tevens een eigen architectenbureau begon. Binnen de cka was hij lange tijd de spil die vaak collega's ondersteunde en aan werk hielp. Trad

Het beeldmerk van het architectenbureau van Nico van der Laan c.s.

ook vaak als supervisor en begeleider van projecten op. Trouwde in 1939 met Hanny van der Laan-Tummers (1916-2005), met wie hij onder anderen de zonen Rik en Hans kreeg, die beiden als architect op de erfenis van hun vader en oom hebben voortgebouwd. Nico en Hanny hebben een gezamenlijke laatste rustplaats in de crypte in Vaals.
 • • • • •

zie ook: Laan en Hansen, Architectenbureau Van der; Laan, Hansen & Van Hal, Architectenbureau Van der
 1938/39 kl, Oosth 1 (met dom Hans vd Laan)
 1948/1995 ka, Helm 2 (met dom Hans vd Laan)

LAAN, H.J. VAN DER (RIK, 1939)
 p 121, 177 (137), 192 (142)
 ☞ Zoon van Nico Van der Laan, broer van Hans W. Werkte sinds zijn afstuderen aan de TU Delft intensief samen met dom Hans van der Laan, vooral aan diens laatste ontwerpen.
 • • • • •
 1978/85 kl, B Waas 2
 1982/87 wh, B Waas 3
 1986/95 kl, ZW Tom (met Rudi de Bruin)
 1985/86 sch, B Waas 1

LAAN EN HANSEN, ARCHITECTENBUREAU VAN DER (1946-1957)
 ☞ Bureau dat Nico in 1946 oprichtte onder de officiële naam: Architectenbureau Ir. Nico van der Laan, medewerkend architect W.A.J. Hansen, Rosmalen. Zou in 1957 worden voortgezet onder de naam Architectenbureau Van der Laan, Hansen & Van Hal.
 • • • • •
 1949/50 ke, Heus 1, p 12
 1949/55 ke, Niek
 1950 ke, Ang
 1951/52 wh, Hert 24 (N. vd Laan, Hansen)
 1951/53 wb, Hert 26
 1952/53 ka, Vogeleez
 1953/54 ke, Gen 1

1954/56 ke, Oef
 1954/56 wb + vz, Hert 10
 1955/56 wh, Hert 25 (Wim Hansen) p 29
 1955/57 rh, Heus 2

LAAN HANSEN & VAN HAL, ARCHITECTENBUREAU VAN DER (1957-1973)
 ☞ Voortzetting van het bureau dat Nico van der Laan in 1946 in Rosmalen had gesticht, vanaf het moment (1957) dat zowel Wim Hansen als Harry van Hal hier bureaupartner werd. Veranderde in 1976 in Van der Laan & Van Hal Architecten, dat in 1978 naar 's-Hertogenbosch verhuisde.
 • • • • •

1957/58 wh + b, Oosth 3 (Harry v Hal)
 1957/58 wh+pr, Ros 1 (Nico vd Laan)
 1959/60 ke, Vlaar
 1959/61 sch, Hert 35
 1960/61 wh, Ros 4 (Harry van Hal)
 1961/63 rh, Geer 1
 1961 + '72 ke, Hert 43 (met J. de Jong)
 1962/63 ka, Ast (Wim Hansen)
 1962/69 ke, B Weve (met J. Lietaert)
 1964/65 wh +at, Tilb 4 (Wim Hansen)
 1965/67 ke, Dong
 1967/68 wb, Haar
 1968/69 ke, Ros 7
 1968/69 wh, Hert 42 (Nico vd Laan)
 1968/70 th, Box 2
 1970/75 b, Hert 39
 1970/87 rh, Ros 3

LAAN & VAN HAL ARCHITECTEN, VAN DER (1976-1986)
 ☞ Voortzetting van Architectenbureau Van der Laan, Hansen & Van Hal, na overname van het bureau door Hans W. van der Laan in 1976. Dit bureau zou na het afscheid van Harry van Hal in 1987 overgaan in Bureau Van der Laan (tot 2002 officieel Architectenbureau Van der Laan geheten).
 • • • • •
 1970/87 rh, Ros 3
 1977/78 wh+pr, Vught 3
 1978/80 ke, Bred 4
 1978/82 wh, Best 1
 1981/82 b, Oss 23
 1981/82 wb, Bred 7
 1983/86 wb, Hert 29

LANFERMEIJER, ROB p 166, 199
 ☞ Begon zijn studie aan de Academie van Bouwkunst in Tilburg in 1968, toen daar de lessen van Van der Laan centraal stonden. Het voorjaar daarop veranderde de Academie volledig van karakter.
 • • • • •
 1978/82 rh, Oir 2

LANS, G. p 171

LEUR, H.C. VAN DE (1898-1994)
 ☞ Kwam, aanvankelijk als stagiair, te werken bij het architectenbureau van dom Paul 'Bellot, toen gevestigd in de 'Paulusabdij van Oosterhout en trad daar in 1922 officieel in dienst als tekenaar en toezichhouder. Toen Bellot rond 1928 uit Nederland vertrok werd

hij compagnon van het bureau dat hij vanaf 1929 in Nijmegen zou voortzetten als Dom P Bellot en H.C. van der Leur Architecten, en na de oorlog (en de dood van Bellot) uitsluitend onder eigen naam. Ontwierp en restaureerde vele kerken. Was daarnaast, vanaf 1936, adviseur van het bisdom 's-Hertogenbosch. Nam niet deel aan de cka en toont in zijn werken geen invloed van Van der Laan, al wordt dat soms ten onrechte toch verondersteld.

.....
1930/31 ke, Berl 2
1930/31 ke, Eind 16

LIEROP, PIET VAN (1928-2007) p 161 (♣27)

☛ Vanaf 1961 enthousiast cursist van de cka waarvan hij in 1968 het getuigschrift verwierf. Verhuisde eind jaren zestig van Amsterdam naar Oss. Werd daar al vlug compagnon van Peterse en Van Lierop, een klein maar voor Oss beeldbepalend bureau dankzij zijn vele projecten waarin de inzichten van Van der Laan afleesbaar zijn.

.....
zie ook: Peterse en Van Lierop
1966/68 eig. wh, Oss 18
1967/68 ke, Oss 5

LIETAERT, JOZEF (1908-1989)

1962/69 ke, B Weve (met Laan, Hansen, Van Hal)
1967/68 past, B Weve

LINSEN, L.J. (BART, 1915-1971) p 151 (♣21)

☛ In de jaren '50 eerst architect bij Gemeentewerken Rotterdam, waar hij via Molière op het spoor van de cka kwam, die hij van 1952 tot 1973 met grote regelmaat bezocht. In de jaren '50 tot medio jaren '60 nam hij deel aan een studiering met Rosemarijn van der Does, M.J.A. van Geel, Jan de Jong en Nico en Hans van der Laan. In de jaren '50 was hij secretaris van de Utrechtse schoonheidscommissie; van 1957-1966 stadsarchitect van Amersfoort. Hij incorporeerde de inzichten van de cka vermoedelijk in al zijn gebouwen en heeft samen met zijn zoon, de acteur Carol Linssen, ook theaterworkshops rond het plastische getal georganiseerd. Was ook enige jaren docent op de Leergangen in Tilburg toen daar Van der Laans gedachtegoed toonaangevend was.

.....
1961/69 vz, Amer 4
1966/70 ke, Utr 2
1967/68 ke, Utr 1
1970 b, Amer 3

LOCKEFEER, WALTER (1953) p 188-190 (♣40)

☛ Liep medio jaren tachtig, tijdens zijn architectuurstudie aan het Sint-Lucas in Gent (België), stage bij architect Schoonis in Sas van Gent en daar kwam dom Hans van der Laan ter sprake. Besloot toen een extra studiejaar aan Van der Laan te besteden en vroeg de pater om privélessen die hij in circa 25 bezoeken aan Vaals (gedurende circa twee jaar) ook heeft gekregen. Op basis van de verworven inzichten gaf hij vervolgens een aantal lezingen en realiseerde ook twee gebouwen, vanuit zijn eigen architectenbureau, Ima Summis genaamd. Zei vervolgens de architectuurprak-

tijk vaarwel en is nu als wetenschappelijk onderzoeker verbonden aan de TU-Delft waar hij het plastische getal relateert aan plastische, vloeiende vormen zoals die met geavanceerde programmatuur te ontwerpen zijn.

.....
1990 wi + wh, Hul 2
1994 wh, stja

MAAS, F.M. p 164

☛ Stedenbouwkundige van oa Haagse Beemden; kwam sporadisch op de cka.

.....

MAASKANT, H.A. (HUUG, 1907-1977) p 35

MALSCHAERT, TH.J. (THEO, 1950)

☛ Studeerde in 1977 af in Delft en was, vanuit het Dordtse bureau waar hij werkte, tien jaar intensief betrokken bij de Rotterdamse stadsvernieuwing. Werd in 1992 mede-eigenaar van dit bureau dat sindsdien Lugten Malschaert Architecten heet. Kwam medio jaren tachtig door een recensie van de tentoonstelling Modellen en meubels op het spoor van dom Van der Laan en raakte zo zeer onder de indruk van diens boek 'Het vormenspel' dat hij zich vervolgens in al diens andere boeken verdiepte, zijn bouwwerken opzocht en zijn inzichten hanteert als inspiratiebron. Noemt zich geen Bossche School-architect maar 'een architect die werkt met de principes van Van der Laan en daarin veel vrijheid ervaart.' In veel van zijn gebouwen is deze invloed minder afleesbaar, in enkele andere juist heel expliciet.

.....
1989/99 app, Dord 1
1991/2010 gz + wb + vz, Dord 3
2000/02 wb, ho Zwyn
2003/05 app + b + pa, Krmpy
2005/07 wb, Dord 2

MENS, H.L. (MANUS, 1912-2001)

☛ Een van de vroegste deelnemers van de cka, vermoedelijk als cursist, maar slechts tot begin jaren vijftig. De invloed van Van der Laan op zijn werk is dan ook beperkt. Vormde samen met Joop Pruijn het Bossche architectenbureau Mens en Pruijn.

.....
zie Mens en Pruijn

MENS EN PRUIJN, ARCHITECTENBUREAU

☛ Bureau van Manus Mens en Joop Pruijn in Vught, dat zeer veel gebouwen produceerde. Hoewel aanvankelijk hierin ook de inzichten van Van der Laan werden verwerkt, en een aantal ervan uiterlijk 'Bossche School' kenmerken draagt, is slechts een enkel gebouw daarvan in in dit verband interessant. Na het afscheid van Mens werd het bureau in 1985 voortgezet als Architectenbureau Molenaar en Pruijn in Vught.

.....
1967/68 ke, Oub
1968/70 postk, Hert 14
1974/76 gem, Hert 1
1975/79 whn, Ros 8
1978/80 pol, Made

1978/80 wo+wi, Hert 28
1983/84 wb, Hert 5

METZELAAR, W.C. (1848-1918) p 199

MIDDELHOEK, A. (ABRAHAM/BRAM, 1928-2001) p 31

☛ Conscientieus en getalenteerd cursist van de cka vanaf circa 1960. Zou tot het eind daarvan, begin jaren zeventig, een vast bezoeker blijven. Getuigschrift en charter circa 1965, waarna hij architect werd op het bureau van Fons Vermeulen waar hij grote invloed had op de architectonische kwaliteit van de ontwerpen. Werkte hier tot zijn pensioen, 1983.

.....
zie Vermeulen, Fons

MILETE, I. van p 26

Architect Hagia Sofia, Istanboel, p 30

Frans Mol circa 1950.

MOL, F.H.M. (FRANS, 1910-1963) p 116 (♣4)

☛ Architect in Breda, van 1946-1950 bureau met J.J. Brugman. Nam in 1939 deel aan studiedagen AKKV, en schreef zich in 1946 in voor cka 's-Hertogenbosch, als een van de vijf buiten bisdome Den Bosch toegestane cursisten, waarbij hij later deels werd vervangen door Brugman. Tussen 1946 en 1955 regelmatig toehoorder op de cursus, neemt deel aan studiereizen Zuid-Frankrijk (1949) en Italië (1952).

.....
zie ook: Mol en Brugman
1950/52 sch, Bred 11 (ism Nico vd Laan)
1951/53 eig. wh+kant, Bred 10
1954 wh, Bred 2

MOL EN BRUGMAN, ARCHITECTENBUREAU (1946-1950)

☛ Kortstondige samenwerking in bureau, te Breda, van Joop Brugman en Frans Mol.

.....
1947/49 ke, Oostb
1948/49 wh+pr, Bred 5 (Mol)
1949/50 ke, Bred 3

MOLenaar, HEIN (1949)

☛ Met een vader die als opzichter bij Jan de Jong werkte, wist hij al vroeg van Van der Laan. Die interesse verdiepte op de TU Eindhoven waar hij Wim Ramselaar, die bij Jan de Jong had gewerkt als studiebegeleider had. Begin jaren zeventig nam hij deel aan de serie lessen die op het bureau van Nico van der Laan en Harry van Hal in Rosmalen voor architecten

ten werd georganiseerd; leerde daar werken vanuit de theorie. Vormde in 1985, met Joop Pruijn, bureau Molenaar en Pruijn in Vught, in 1998 omgezet in Molenaar en Koeman en in september 2009 in Molenaar Bol en Van Dillen, waar hij de enige is die nog enigszins werkt met het gedachtegoed van Van der Laan; zie ook: Molenaar en Pruijn

.....
1980/85 wh, Rav 1
1986/87 wh, Heesw
1997/98 wb, Vught 4

MOLenaar EN PRUIJN, ARCHITECTENBUREAU (1985-1995)

☛ Voortzetting van Architectenbureau Mens en Pruijn, gevestigd in Vught. In 1998 veranderd in: Molenaar en Koeman.

.....
1998 verb, Hert 14

MOLIÈRE, M.J. GRANPRÉ,

zie: Granpré Molière

NAHUIJSEN, TIM (1974)

☛ Werkt bij bouw bureau Bisdom 's-Hertogenbosch waarvan de uitbreiding is ontworpen door Jan de Jong. Dat was stimulans om zich door zelfstudie het gedachtegoed van Van der Laan, waar hij al door geboeid was, zodanig eigen te maken dat hij ermee kan ontwerpen.

.....
2008/09 wh, Udenh

NETTE, ADRIAAN (1950)

☛ Geen architect maar beeldend kunstenaar die werkt op het grensvlak van architectuur en stadsvernieuwing. Hier opgenomen vanwege een door hem ontworpen bouwwerk in Vlagtwedde, met tekst van dom Hans van der Laan.

.....
1995/96 bk, Vlagt

NIJSTEN, J.G.E.H. (EDMOND, 1902-?) p 160

☛ Architect te Vught, eind jaren veertig deelneer aan de cka.

.....

NIYETTE (1847-1923), **MODESTE DE** p. 176

NIX, CH. T. (TOM, 1904-1998)

☛ Tot circa 1952 deelnemer aan de cka. Maakte deel uit van architectenbureau De Jongh, Taen en Nix.

.....
1948/51 ke, Nym 23

NOVA ARCHITECTEN p 118

OCTATUBE p 189

OLIE, JOHN p 98

OTTEN, A.P.B. (ALBERT, 1875-1935) p 111

☛ Bekend Rotterdams architect voor WO II; zie zijn citaat op pagina 111

.....

ODD, J.J.P. (1890-1963) p 35

PAARDEKOOPEP, A.H.J. (Aad, 1918-1991)
p 124 (#10), 205

☛ In geboorte- en woonplaats Lisse, en omstreken, bekend RK architect. Tijdens studie aan TH Delft (1936-1948) via leermeester Granpré Molière op de hoogte gebracht van de cka waaraan hij van 1946-1952 deelnam. Tot eind jaren vijftig is in veel werken de invloed hiervan zichtbaar, dan breekt hij hier abrupt mee, volgens de door zijn zoon Cees geschreven biografie mede vanwege 'voelbare weerstand bij meerdere instanties en opdrachtgevers tegen de Bossche School'. Hij wordt modernist. Pas vanaf eind jaren zestig laat hij weer enige invloed van Van der Laan toe in zijn gebouwen. Had vanaf 1946-1961 bureau Paardekooper Barnhoorn, als associé van C. Barnhoom. In 1961 werd dit: Architectenbureau Paardekooper. Dat werd circa 1983 overgenomen door Fons Verheijen (1949) en heet nu VVKH Architecten in Leiden.

.....
1950/51 sch, Liss 2
1950/54 ke, Liss 3
1952/54 sch, Liss 4
1953/54 sch, Liss 1
1954/55 sch, Noordw 1, p 205
1954/56 sch, Hill
1969/70 wb, Leid 2

PARAT, PIERRE p 101

Geen Bossche School architect; winnaar prijsvraag 'Syracuse

PETERSE EN VAN LIEROP (1968-1993)
p 161 (#27)

☛ Succesvol architectenbureau in Oss, van Jan Peterse en Piet van Lierop, dat daar tientallen projecten realiseerde waarin de inzichten van Van der Laan op vele niveaus werden geïntegreerd. Na 1993 voortgezet als Peterse Architectuur.

.....
1970/72 whn, Oss 14
1977/78 b, Oss 24 (Van Lierop)
1977/83 wb + th, Oss 1
1977/83 wb, Oss 10
1978/81 wb, Oss 13
1979/81 wb, Oss 4
1988/94 wb + vz, Oss 16 (Peterse)
1991/2000 wb Oss 25

PETERSE ARCHITECTUUR

1991/2000 wb Oss 25
1997/99 wb, Oss 2

PETERSE, J.F.G. (Jan, 1927)
p 152 (#22), 161

☛ Architect te Oss. Deed HBO Bouwkunde op de RK Leergangen te Tilburg, van 1946 tot 1950. Na diverse kortstondige werkverbanden, onder anderen bij architecten die toen de cka volgden (De Reus en Bijnen) vestigde hij zich in 1960 als zelfstandig architect in Oss. Vanaf 1965 tot 1973 volgde hij ook zelf de cka, doorliep daarbij de hele cursus, en zou de daar verworven inzichten levenslang trouw blijven. In 1968 associeerde hij zich met Piet van Lierop tot Architectenbureau Peterse

en Van Lierop (1968-1993). Hieruit ontstond vervolgens Peterse Architectuur (1994-2000) waar hij tot 1997 samenwerkte met zijn zoon Kees Peterse.

.....

zie ook: Peterse en Van Lierop; Peterse Architectuur
1970/72 whn, Oss 14 (Peterse, Van Lierop)
1967/68 eig wh, Oss 3
1988/94 wb + vz, Oss 16 (Peterse)

PETERSE, KEES (1959)

☛ Zoon van Jan Peterse, met wie hij van 1994-1997 samenwerkte in bureau Peterse Architectuur.

.....

zie: Peterse Architectuur

PLUYM, J. VAN DER
zie Tilmans

POIESZ, PELLE (1971) p 195 (#44)

zie: HP Architecten

POORTER, GEERT DE (1942)

☛ Werkte vanaf 1959 als bouwkundig tekenaar en opzichter op diverse bureaus en studeerde enkele jaren aan de Academie van Bouwkunst in Tilburg (rond 1970). Zocht in 1979 contact met de stichting Het Menselijk Verblif omdat hij zich, naar eigen zeggen, 'wilde verdiepen in de elementaire beginselen van de architectuur zoals gehanteerd binnen de Bossche School.' Volgde daarna vijf jaar lang een cursus voor tekenaar op het Bossche architectenbureau Van der Laan & Van Hal, met Van Hal als afstudeermentor. Via de stichting Architectenregistratie behaalde hij in 1993 het architectendiploma en had van 1994 tot 2008 een eigen architectenbureau. Zet zich sindsdien in voor grotere bekendheid van de inzichten van dom Hans Van der Laan en van Bossche School architectuur in zijn woonplaats Eindhoven.

.....
2008/10 verb, Stoe 3

POUDEROYEN, CEES (1912-1993)

p 8, 10, 14, 37, 53, 55, 92, 103, 129

☛ Toonaangevend architect en stedenbouwer, vooral in de wederopbouwperiode. Studeerde in 1938 af aan de TH Delft, werkte vervolgens onder meer op de bureaus van Granpré Molière en Jan van der Laan en verwierf landelijke bekendheid met wederopbouwplannen voor onder meer Rheden, Groningen en Hengelo. In 1948 begon hij in Nijmegen een architectenbureau met compagnon George Deur en realiseerde vele traditionalistisch getinte gebouwen waarin niettemin ook de invloed van Van der Laan onmiskenbaar aanwezig is. Vanaf 1946 tot zeker eind jaren vijftig was hij intensief betrokken bij de cka waar hij ook les gaf en waarmee hij in 1952 naar Italië reisde. Ook op de theorievorming heeft hij in deze beginperiode waarschijnlijk grote invloed gehad. Zijn bureau wordt voortgezet door twee bureaus in Nijmegen. Pouderoyen Compagnons

heeft zich gespecialiseerd in stedenbouw en ruimtelijke ordening; Dick Pouderoyen Architectuur, van zoon Dick, legt zich toe op bouwkunst

.....

1946/50 wi, Hert 21

1946/55 ke, Krkd 1 zie p. 14

1948/49 ke, Groe

1948/50 ka, Nym 16

1948/51 kl + ke, Nym 5 p. 129

1949/52 ke, Gron 1

1949/52 wi, Nym 3

1952/56 wi, Nym 4

1958/60 wb, Nym 15

1966/73 rh, Gra 1

POUDEROYEN B.J.M.M. (Dick, 1945)

p. 70, 79, 174-175 (#35), 179 (#45)

Dick Pouderoyen in 2004 in de kapittelzaal van de Sint-Paulusabdij te Oosterhout tijdens een bijeenkomst ter nagedachtenis van de honderdste jaardag van dom Hans van der Laan.

☛ Studeerde in 1970 af aan de TU Delft, met nadruk op stedenbouw. Kwam toch vooral in architectuur terecht. Van jongs af aan, via vader Cees, vertrouwd met de nalatenschap van Van der Laan, al zou hij zich pas vanaf 2002 grondig in de theorie verdiepen, mede om hierin les te kunnen geven (oa aan TU Delft). Heeft in Nijmegen eigen bureau Dick Pouderoyen Architectuur, een voortzetting van de architectonische portefeuille van Pouderoyen Compagnons (voortgekomen uit het bureau van vader Cees en ook gevestigd in Nijmegen, maar gericht op stedenbouw en ruimtelijke Ordening).

.....

1978 th, Alv

1978/79 sv + wb, Nym 2

1978/81 sv, Nym 14 (ism Henk Velthuisen)

1978/85 sv, Nym 13

1979/81 rh, Hozw 1

1979/86 kl + vz, Aerd

1980/81 sv, Nym 25

1980/85 wb, Nym 20 (ism Cees Tak)

1982/84 wb, Nym 7

1985/86 sv, Nym 24

1986/88 wb, Zutphen DPA

1987/91 app, Nym 12

1998/2000 wh, Ovra

PRUIJN, J.G. (Joop, 1933)

☛ Cursist van de cka in de jaren zestig bleef hij tot het eind ervan, in 1973, bij de cursus betrokken, al was de invloed daarvan op zijn werk wisselend. Deelnemer aan de Italiëreis van 1952. Vormde samen met Manus Mens Architectenbureau Mens en Pruyn (waarbij zijn eigen naam nu met een 'y' werd gespeld) in Vught, dat na het afscheid van Mens werd voortgezet als Molenaar en Pruyn (1985). In 1998 trad hij hieruit terug.

.....

zie: Mens en Pruyn, Molenaar en Pruyn

RAMAEKERS, J.

☛ Onregelmatig deelnemer aan de algemene beslagen van de cka en alleen vóór 1955.

.....

1956/57 ke, Well

RAMSELAAR, WIM (1932) p 73, 98, 143

☛ Studeerde aan de TH-Delft (diploma 1963) in de tijd dat Nico van der Laan en Jan de Jong daar nog met grote regelmatig onderwezen in 'het plastische getal' en ook dom Hans van der Laan er wel eens kwam, voor een Studium Generale. Vanaf 1959 tot 1973 was hij vast deelnemer aan de cka waar hij in 1964 zijn getuigschrift behaalde. Werde vooral aangesproken door het werk van Jan de Jong, bij wie hij van 1961 tot 1968 op het bureau heeft gewerkt, met de bedoeling daarna een eigen architectenbureau te beginnen. Daar kwam het niet van: hij verbond zich in 1968 als wetenschappelijk medewerker, cq atelierbegeleider aan de toen net nieuwe TH-Eindhoven waar hij tot 1988 studenten begeleidde en ook deed kennismaken met de ideeën van dom Hans van der Laan (zij het expliciet als één van de vele mogelijke benaderingen). Zijn eigen oeuvre is beperkt tot enkele verbouwingen en woonhuizen.

.....

REUS, J.A. DE (1909-2004)

☛ Succesvol architect uit Oss. Tot begin jaren vijftig cursist van de cka, waarvan hij in 1951 het getuigschrift behaalde, en waarmee hij in 1952 naar Italië reisde. Maakte zeer veelzijdig werk, vaak rijk gedetailleerd en ambachtelijk uiterst verzorgd. De invloed van de cka is hierin slechts sporadisch afleesbaar.

.....

z.j. ke, Oss 26

1948/49 sch, Oss 12

'RIETVELD, G. TH (Gerrit, 1888-1964)

p '91-92

RITZEN, JOS (1896-1961) p 13, 116

☛ Nederlands architect die er sterk aan bijdroeg dat het gedachtegoed van Van der Laan ook in België bekendheid kreeg. Vestigde zich in 1919 als architect in Heerlen en ging daar van 1922 tot 1924 een kortstondige associatie aan met architect A.J.N. Boosten (1893-1951). Vestigde zich in 1924 in Antwerpen en zou in België een omvangrijk oeuvre realiseren. Bleef echter ook banden met Nederland

aanhouden en was cursist van het eerste uur, behaalde zijn getuigschrift in 1953 en zou tot circa 1958 bij de cka betrokken blijven. In zijn gebouwen uit die tijd zijn de vroege inzichten van Van der Laan duidelijk herkenbaar.

.....

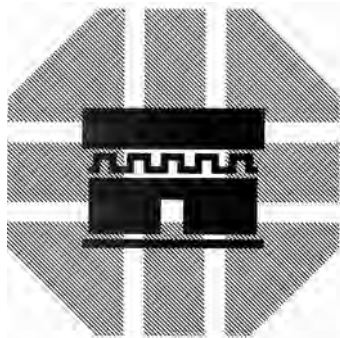
1949/56 ke, B Tong zie pagina 13
1955/58 ke, B Kno 1

ROFFELSEN, COR (1889-1958) p 169

RUYS EN BOLDER (1977-1987), **ARCHITEKTENBURO**

✎ Voortzetting van Van Dael en Ruys, na toetreding van J.W. Bolder in 1978. Zou na het vertrek van Bolder, in 1987, worden voortgezet als buro Ruys, van Frans en Lukas Ruys, dat in 1993 fuseerde tot Compositie 5.

.....

Het beeldmerk van het bureau Ruys en Bolder.

RUYS, F.J.C. (FRANS, 1934) p 73, 95, 164-165 (30), 180-182 (38), 198, 233

✎ Ruys kwam in contact met het gedachtegoed van Van der Laan toen hij van 1953-1961 aan de TH Delft studeerde, en Jan de Jong een gastcollege kwam geven over zijn recente kerken. Dat was voor hem reden om zich vanaf 1961 in te schrijven voor de cka waaraan hij tot 1973 deelnam. Al zijn gebouwen zijn hierdoor beïnvloed en ook na 1973 besprak hij zijn ontwerpen vaak met geestverwanten als Jan de Jong, Harry van der Hal en Nico van der Laan. Bleef werkzaam als architect tot 1996.

.....

zie ook: Van Dael en Ruys; Ruys en Bolder; Ruys, Buro, Compositie 5 architectuur
1968/77 wb, Oist 2

1969/71 b, Tilb 1

1969/71 wb, Hozw 2

1970 rh, Beed 1

1971/72 wh, We)

1971 ev, kl, Oosth 4

1971/1986 kl, Oosth 4

1975/76 rh, Helv

1976 rh, Helv 1

1977/79 sch, Bred 19

1978/80 rh, Wouw

1978/82 wb, Bred 8 (met Bolder)

1980/81 kant, Bred 21

1982 rh, Rye

Frans Ruys in 2008 achter het schildersezel bezig met een portret.

1987/90 wb, Hert 22

1992/93 rh, Hulst 1

RUYS, LUKAS (1962) p 198 (46)

zie ook: Compositie 5 architectuur

1997/99 wo+wi Bred 17

2001/03 eigen wh Bred 20

2002/03 rh, Hul (met Frans Ruys)

2006/10 wb + gz, Midl

2007/09 wb, Bred 14

SARLEMIJN, G.J.M. (GEERT, 1909-1993) p 31, 258

✎ Amsterdams architect die tot de eerste lichting van de cka behoorde en vanwege zijn briljante eindproject, samen met Joop Brugman, in 1952 behalve een getuigschrift ook een charter ontving. Tot circa 1960 bleef hij de cka regelmatig bezoeken. Vormde samen met A. Evers het succesvolle bureau Evers en Sarlemijn.

.....

zie verder: Evers en Sarlemijn

SCHELLING, H.G.J. p 126

SCHIJVENS, JOS. (J.C.A., 1908-1966) p 211

✎ Tilburgs architect die al voor WOII een eigen expressieve vormtaal ontwikkelde. Hoorde bij de vroegste cursisten van de cka, behaalde daar in 1952 zijn getuigschrift en nam deel aan de reis naar Italië (1952). De invloed van de cursus, die hij gezien zijn aantekeningen (zie pagina 211) consentieus volgde, is duidelijk herkenbaar in zijn werken tot circa 1960, zij het binnen zijn eigen uitbundige bouwstijl.

.....

1952/53 ke, Veldld

1952/57 kl + sch, Amer 1

1955/56 wb + wi, Tilb 2

1959/61 ke, Zaire Bondo

SCHOONIS, CH. (CHRIS) p 188, 191

✎ Ambachtelijk architect uit Zeeuws Vlaanderen, voornamelijk van particuliere woonhuizen, die in de jaren vijftig vermoedelijk wekelijks met zijn motorfiets van zijn woonplaats Sas van Gent naar 's-Hertogenbosch reed om daar de cka bij te wonen. Later, als directeur van het bureau Van Zantbeek en Schoonis, werkgever van zowel Walter Locke-feer als Eric Verplancke.

.....

1952/53 wh, Zand

zie ook: **1951/52 ke Phil**

SEMEIJN, HANS (1951)

✎ Tijdens zijn laatste studiejaren aan TU Eindhoven, medio jaren zeventig, door Wim Ramselaar op het spoor gezet van dom Hans van der Laan. Nam vervolgens deel aan de lessen die Nico van der Laan en Harry van Hal in Rosmalen organiseerden voor jonge architecten, om hen op ontwerpniveau vertrouwd te maken met het gedachtegoed van père Hans. Werd architect bij Wijnen en Senders, later De Twee Snoeken in 's-Hertogenbosch, waaraan hij nog steeds is verbonden.

.....

zie ook: Wijnen en Senders; Twee Snoeken

1992/95 b, Bost 1 (met Senders en Willems)

1995/98 uitbr rh, Zeel

1996/97 verb ke, Oss 5

1998/2000 wh, Oss 6

2007/09 wh, Oss 7

SENDERS, TOM (1947) p 98

✎ Studeerde in 1976 af aan de TU-Eindhoven, met onder anderen Wim Ramselaar als atelieerbegeleider. Volgde medio jaren zeventig in Rosmalen de lessen die Nico van der Laan daar speciaal voor jonge architecten organiseerde om de eigen ontwerpinzichten over te dragen. Ging vervolgens werken op het architectenbureau van Gerard Wijnen in 's-Hertogenbosch, waar hij in 1979 compagnon werd. Van dit bureau is Senders nog steeds directielid cq hoofdarchitect, zij het dat de naam hiervan (Wijnen en Senders) sinds 1986 De Twee Snoeken is. In zijn eigen werk is het gedachtegoed van Van der Laan nog steeds herkenbaar, wat niet meer geldt voor het hele bureau.

.....

zie: Wijnen, Gerard; Wijnen en Senders, Twee Snoeken

SEVEREN, OCTAAF VAN p 194 (43)

✎ Compagnon van Luc Van den Broeck

.....

SIEBERS EN VAN DAEL, ARCHITEKTENBUREAU (1937-1966) p 31

✎ Voortzetting van het Rotterdamse bureau van P.A.M. Siebers, na toetreding van W. van Dael. Werd in 1966 voortgezet als Architectenbureau Van Dael en Ruys.

.....

1951/52 ke, Berg 2

1951/52 ke, Phil (Siebers)

1951/53 wb, Hert 19 (v. Dael)

1954 wb, Bred 16 (Siebers)

1958/60 rest + ke, Nym 19

1958/61 rh, Rye

SIEBERS, P.A.M. (ALPHONS / FONS, 1893-1978)

p 55

zie: Siebers en Van Dael

SLUIJMER, J.H. (HANS, 1927)

✎ Zoon van Joh. H. Sluijmer. Cursist van de cka vanaf begin jaren vijftig, behaalde in 1957

zijn getuigschrift. Paste de verworven kennis direct toe in een inmiddels gesloopte kerk in Almelo.

.....

1957/59 ke, Alm 1

SLUIJMER, JOH. H. (JOHANNES HERMANUS, 1894-1979) p 83

✎ Bouwde medio jaren vijftig een traditionalistische kerk voor de Paulusabdij in Oosterhout, waarvoor dom Hans van der Laan als architect werd gepasseerd. Vader van J.H. Sluijmer die deelnam aan de cka.

.....

1955/56 ke, Oosth 1, p 83

SPLINTER, JAN (1951) p 204-205 (50)

✎ Heeft, na studie aan TU Delft, sinds 1984 een eigen architectenbureau in Den Haag (1984-1988: Maatschap Nieuwpoort Splinter architecten, sinds 1988: Splinter Architecten). Bezocht in 1994 voor het eerst abdij Sint-Benedictusberg. Dat was voor hem aanleiding om zich in de boeken en gebouwde werken van dom Hans van der Laan te verdiepen, wat vooral sinds circa 2000 tot uitdrukking komt in zijn gebouwen.

.....

2002/04 wb, Delft

2004/10 vz, Nordz

2006/09 wb + gz, Nordw 2

STOKLA, J.M. p 171

THUNISSEN, H.J.W. (1890-1978) p 32

✎ Traditionalistisch architect uit Den Haag. In de beginperiode van de cka daar docent.

.....

TIJEN, W. VAN (1894-1974) p 35

TILMANS, H.J.M. (HARRY)

✎ Architect in Venlo, van circa 1950 tot 1973 intensief betrokken bij de cka waarvan hij in 1961 het getuigschrift behaalde. Zijn gebouwde werk toont duidelijk de invloed hiervan. Was jarenlang docent in Tilburg op de RK Leergangen toen het gedachtegoed van Van der Laan daar centraal stond.

.....

1957/59 ke, Echt 1 (met J. van der Pluijm)

1959/67 ke, Echt 2

1983/84 b, Roermond 2

TONIES, BART

✎ Was als scholier al bewonderaar van Jan de Jong vanwege diens woonhuis in Schaijk waar hij dagelijks langsfietste. Zou later, als gemeentebtenaar van Ravenstein, bewerkstelligen dat 'het driemanschap' Jan de Jong, Wim van Hooff en Pieter Buys een belangrijke rol kreeg in het zorgvuldig herstel en behoud van deze oude vestingstad – later aangevuld en opgevolgd door andere Bossche Schoolarchitecten zoals Gerard Wijnen en Tom Senders.

.....

1978/79 rh, Rav 8

1991/93 vz, Rav 7

TUMMERS, L.J. M. (LEO 1933) p 164

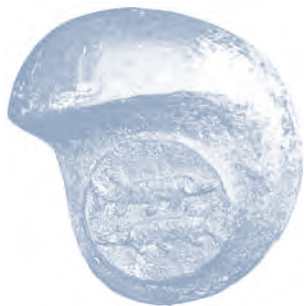
☛ Stedenbouwkundige, in 1959 afgestudeerd in Delft. Vanaf medio jaren vijftig tot 1973 intensief betrokken bij de cka waar hij in 1964 het getuigschrift behaalde. Was betrokken bij vele stedenbouwkundige ontwerpen waaronder de Haagse Beemden, en bekleedde jarenlang een hoogleraarspost in Delft. Zet zich ook buiten Delft, via lezingen en publicaties, in voor verspreiding van het gedachtegoed van dom Hans van der Laan.

.....

TRALLES, A. VAN

532/537 Turkije Instanboel, p 30

Een deurknop met in de cirkel het beeldmerk (twee snoeken) van het architectenbureau. De naam was ontleend aan het pakhuis 'De Twee Snoeken' in de Bossche Kruisstraat waar het bureau zich in 1977 vestigde (tot het eind jaren negentig verhuisde naar de Postelstraat). Een tijd lang werden uitgevoerde werken van het bureau voorzien van deze bronzen deurknop.

TWEE SNOEKEN, DE

☛ Voortzetting van Wijnen en Senders, vanaf 1986. Aanvankelijk waren in alle gebouwen van dit bureau de inzichten van Van der Laan herkenbaar, tegenwoordig niet meer.

.....

1986/87 wb, Helm 3 (Tom Senders)

1987/90 wb, Hert 22 (Gerard Wijnen ism Frans Ruys)

1989/91 sv: wb + wi, Helm 4 (Senders)

1992/95 b, Box 1 (Senders, Semeijn, Willems)

1996/97 verb ke, Oss 5 (Semeijn)

1998/2000 wh, Oss 6 (Semeijn)

2001/02 mu, Etn 2 (Willems)

2001/03 cult vz, Wasp (Senders, ism Miel Wijnen)

2003/05 kl, Stag (Senders)

2006/08 sv, Berl 1 (Senders)

2006/12 wb, Hert 9 (Senders)

2007/08 wo+wi, Hert 34 (Senders)

2007/09 wh, Oss 7 (Semeijn)

UPPELSCHOTEN, JACQUES (1930-2004) p 73

☛ Doorliep begin jaren zestig HBO Bouwkunst in Tilburg, met speciale belangstelling voor Bossche School en restauratiewerk. Cursist cka vanaf begin jaren zestig, getuigschrift 1969. Was vanaf circa 1965 voltijds werkzaam

bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Was dom Hans van der Laan en diens gedachtegoed zeer toegedaan, wat uit zijn kleine gebouwde oeuvre blijkt. Ontwierp en maakte ook veel meubilair, verwant aan dat van Van der Laan, met wie hij hierover vaak van gedachten wisselde.

.....

1973/74 wh, Best 2

1974/75 wh, Best 4

1978 eig wh, Oir 8

VAN DEN BROECK, LUC (1936) p 194 (43)

☛ Belgisch modernistisch architect die kennismaakte met Van der Laan via zijn zoon Lode. Verdiepte zich speciaal voor de opdracht in Kerksken grondig in de toepassingsmogelijkheden van de theorie. Vormde samen met Octaaf van Severen het bureau Van den Broeck Van Severen.

.....

1990/96 ke, B Kerksken (met O. van Severen)

VEGTER, J.J.M. (JO, 1906-1982) p 34

VELTHUIJZEN, H. P 174

VERBAKEL, JOS

zie: Compositie 5 architectuur

2005/007 wb, Etnn

VERHAGEN, P. (PIETER, 1882-1950) p 42

☛ Stedenbouwkundige, partner van Granpré Molière in bureau M.J. Granpré Molière, P. Verhagen en A.J.Th. Kok

.....

VERMEULEN, A.H.J.M. (FONS, 1913)

p 162-163 (428)

☛ Doorliep onder meer HBO bouwkunde in Tilburg en vestigde zich na WO II als zelfstandig architect in Veldhoven. Eerder nog, in 1938, had hij voor zijn vader al een huis ontworpen met in de voorgevel een galerij met kolommen, welk ontwerp door welstand was afgekeurd met als argument: 'Dit doet men niet in Nederland.' Kwam rond 1946 in contact met dom Hans van der Laan die stelde: 'Als je in staat bent een galerij te ontwerpen waarbij de verhoudingen onderling en van de dingen op zich, op elkaar zijn afgestemd, dan ben je een echte architect.' Was vanaf toen gewonnen voor de denkbelden van père Hans en besloot de cka te volgen, wat hij tot 1973 deed.

Wim van Hooff (links) en Fons Vermeulen op een ongedateerde foto.

Architect Eric Verplancke voor een ingang van het door hem ontworpen tehuis Kindervreugd aan de Sombekedries in Waasmunster.

Hoewel hij een fervent aanhanger werd van de Bossche School liet hij, naar eigen zeggen, zijn eigen artistieke inbreng prevaleren boven 'de leer'. Wel nam hij bewust architecten in dienst die deze inzichten goed in praktijk konden brengen, zoals vooral Bram Middelhoeke.

.....

1951/52 wh, Oir 9

1953/54 wh, Eind

1953/54 wh Oir 7

1953/63 wb, Oir 3

1954/55 wh, Eind 6

1954/55 wh, Eind 11

1955 wh, Eind 17

1956/57 wh+at Eind 10

1956/65 b, Oir 4 Bannenber

1959/60 wb, Oir 1

1959/60 wh, Oist 1

1959/61 ke, Heel

1969/70 wh+pr, Best 3

1965 ke, Eind 16

1973 ke, Eind 16

1965/67 kl, ho Oir 5

1967/68 wh, Eind 7

1968/69 b, Oir 6

1968/69 wh, Venl 8

1970/72 whn, Oss 15

1972/73 sch, Eind 14

1971/76 gz, Oer

1972/72 wh+pr, Stoe 2

1972/73 wh, Veldh

1972/73 wh+pr, Stmc 2

1974/75 wh+pr, Venl 5

1977/78 gz, Eind 15

1975/76 wh, Eind 13

1975/76 wh+pr, Roermond 1

1976/77 wh, Riethoven

1977/79 gz, Venl 1

1977/79 wh, Venl 2

1981/82 b, Eind 18

1990/91 wh, Maas

VERPLANCKE, ERIC (1947) p 191 (41)

☛ Ontdekte dom Hans van der Laan begin jaren tachtig. Las vervolgens diens boeken en zocht hem meermalen op in Vaals. Veel van zijn gebouwen getuigen van de daar verworven inzichten. Maakt deel uit van V+G architecten (Verplancke en Goethals), Sas van Gent, een voortzetting van het bureau Van Zantbeek en Schoonis.

.....

1994/95 wh+pr, B Gent 1

1996 uitbr wh, Zand

1998/99 wh, Vogelw

2000/02 th, B Waas

zj ba Tern

VLAIN, PAUL (1858-1925) p 180

VLIET, C. VAN (1893-?) p 205

WEBER, MARTIN (1890-1941)

p 132, 149 (420), 183-184 (439)

☛ Partner van Dominikus Böhm.

.....

WELMERS, BERT p 202 (49)

☛ stedenbouwkundige

.....

WIJNEN EN SENDERS (1979-1986)

☛ Voortzetting van Gerard Wijnen; na 1986 veranderd in De Twee Snoeken

.....

zie ook: Twee Snoeken, De

1975/77 cult vr, Venl 3

Dit is het derde deel uit het boek Gebouwen van het plastische getal: Topgrafische Atlas en Architectenregister

1975 + 1996 wh, Eind 3
1976/78 wh, Aals (G. Wijnen)
1979/80 wb, Rav 12 (G. Wijnen)
1979/81 wb, Oss 4
1979/81 bi, Rav 6
1979/82 rh, Oir 2
1979/82 wb, Cuyk 2
1979/85 wb + p, Hert 41
1980/81 wh+pr, Oph
1981/82 wh+pr, Rav 11 (G. Wijnen)
1981/83 whn, Hert 38
1981/84 cult vz, Venl
1981/85 wo+ wi + p, Hert 33
1981/85 wo+wi + uitbr rh, Deur
1981/86 cult vz, Cuyk 1
1982/83 wb, Hert 4
1983/84 wh, Rijkevoort
1983/85 b, Hert 11
1983/85 wb, Hert 40
1984/85 wh, Hilv (G. Wijnen)
1984/86 wb, bi Hees
1986/87 b, Hert 6

WIJNEN, G.M.C. (GERARD, 1930)

p 25, 73, 95, 98, 155 (■24), 163 (■29), 166 (■31),
199 (■47), 200

✎ Een van belangrijkste Bossche School architecten van wat wel de tweede generatie werd genoemd, de jongeren die de cka volgden in de rijpe, rijkste periode daarvan. Was al in 1956 deelnemer aan de cka, maar werd pas later echt cursist en behaalde in 1969 zijn getuigschrift. Werd door Van der Laan zelf als een van zijn meest veelbelovende leerlingen beschouwd. Werkte een blauwe maandag samen met Jan Peterse in Oss en enkele jaren bij het bureau van Nico van der Laan in Rosmalen. Begon vervolgens een succesvol eigen architectenbureau in 's-Hertogenbosch. Dit veranderde in 1979 van naam tot Wijnen en Senders en heet sinds 1986 De Twee Snoeken. Wijnen was hier tot 1995 aan verbonden en werkt sindsdien sporadisch samen met zoon Miel Wijnen die na een korte periode bij De Twee Snoeken een eigen bureau in 's-Hertogenbosch oprichtte: WIJNEN ARCHITECTUUR.

• • • • •

zie ook: Wijnen en Senders, Twee Snoeken, Wijnen Architectuur

1955/65 eig. wh, Hert 13
1965 gz, Geld 2
1968/77 wb, Oist 2

1969/72 b, wi Hert 7
1971/73 wb, Hank
1972/73 wh+pr, Vught 1
1974 wh, Leen
1974/75 whn, Rav 10
1974/77 wh, Geld 2
1975/76 whn, Rosm 5
1975/77 cult vz + p, Venl 3 (met Senders)
1975/79 whn, Ros 8
2001/02 verb wh, Hert 24, p 29
2001/01 uitbr. wh, Hert 25
2003/04 uitbr rh, Oir 2

WIJNEN, MIEL (1963)

p 25, 200-201 (■48)

✎ Zoon van Gerard Wijnen. Na enkele jaren conservatorium besloot hij alsnog architect te worden, en studeerde bouwkunde in Delft. Werkte eerst enige tijd bij De Twee Snoeken maar heeft sinds 2002 een eigen bureau in 's-Hertogenbosch: WIJNEN ARCHITECTUUR, waar hij in zijn ontwerpen het gedachtegoed van Van der Laan op eigenzinnige wijze in ere houdt.

• • • • •

2000/05 whn, Hert 12
2001/01 uitbr. wh, Hert 25
2001/02 verb wh, Hert 24, p 29
2001/03 cult vz, Wasp (met Twee Snoeken)
2001/04 wb, Strmic
2002/03 wh + mu, Heez
2002/03 sp, Waalw
2004/05 wh, Slui
2004/06 wh, Stan
2005/06 wh, Hert 20

WYLDE, DAVID (1959)

✎ Iers architect die eind jaren tachtig in Europa op zoek ging naar architectuur die in alle opzichten heilzaam, en vooral ook rustgevend was. Ontdekte zo Sint-Benedictusberg in Lemiers, Vaals. Verdiepte zich vervolgens diepgaand in de inzichten van Van der Laan en probeert deze nu in al zijn opdrachten, voor voornamelijk woonhuizen, in praktijk te brengen. Heeft op zijn internetsite veel ruimte gemaakt voor uitleg van de theorie. Zijn bureau bestaat in 2010 zeventien jaar.

• • • • •

1997/99 wh, Cootehill
1995/98 wh, Mohill
2004/07 wh, Emyvale 2
2006/08 gz, Emyvale 1

AFKORTINGEN

app - appartementen
at - atelier
b - bedrijf
ba - bankgebouw
bk - beeldende kunst
cult vz - culturele voorziening
eig - eigen
gz - gezondheidszorg
ho - hotel
ka - kapel
ke - kerk

kl - klooster
lith - liturgisch centrum
mu - museum
n.z. - noordzijde
o.z. - oostzijde
p - parkeergarage
past - pastorie
pol - politiebureau
postk - postkantoor
pr - praktijk
rest - restauratie

rh - raadhuis
s - school
sv - stadsvernieuwing
th - tehuis
u - universiteit
uitb - uitbreiding
vz - voorziening
wb - woningbouw
wh - woonhuis
whn - woonhuizen
wi - winkels

In het architectenregister wordt in de lijst van werken korthedshalve verwezen naar een afkorting van de plaatsnaam. De afkortingen corresponderen met de gealfabetiseerde lijst van plaatsnamen in de topografische atlas.